

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram: MGL450M Masteroppgave i samfunnsfag, grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn	Semester: Vår År: 2023
Forfattere: Simen D. Idsøe og Ingebjørg Haugthom	Simen D. Idsøe Ingebjørg Haugthom
Veileder: Marie Smith-Solbakken	
Tittel på masteroppgaven: De glemte stemmene: Historier fra britiske etterlatte etter Alexander L. Kielland-ulykken. Engelsk tittel: The forgotten voices: Tales from British bereaved relatives following the Alexander L. Kielland accident.	
Emneord: Alexander L. Kielland-ulykken Etterlatte Taushetskultur Oppfølging og behandling Sosiale, politiske og økonomiske goder Korrupsjon	Antall ord: 37 731 + antall vedlegg/annet: 7 Stavanger, 30. mai / 2023

De glemte stemmene

Historier fra britiske etterlatte etter Alexander L. Kielland-ulykken.

Simen D. Idsøe og Ingebjørg Haughom

**Masteroppgave i samfunnsfag
grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn**

Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk

Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora

UNIVERSITETET I STAVANGER

2023

Forord

Det som virket så klart og tydelig i begynnelsen av høstsemesteret 2022, ble starten på et overveldende og omfattende forskningsprosjekt. Målet med oppgaven har alltid vært å innhente og presentere de britiske etterlatte sine minner og erfaringer. Det er veien dit som har vært krevende og til tider kaotisk. Selve prosessen har vært lærerik, inspirerende og spennende. De minnene vi har innhentet har blitt en del av våre minner, og vil følge oss videre inn i arbeidslivet.

Dette forskningsprosjektet hadde aldri vært mulig uten våre informanter. Vi har vært så heldige å få møte dem ansikt til ansikt i deres hjem. De har gitt oss tilgang til private og sårbare minner, noe som krever styrke og mot. Vi vil takke for tilliten de har vist oss, og for at vi har fått tatt del i deres gjenfortelling.

Dette forskningsprosjektet hadde heller ikke vært mulig uten vår veileder, Marie Smith-Solbakken. Takk for at du har holdt oss på rett kurs og hele tiden minnet oss på helheten i oppgaven. Takk for at du alltid hadde hatt tid til å møte oss når panikken begynte å ta overhånd. Takk også til Frode Fanebust, som har kommet med mange gode innspill til oppgaven. Dere er fantastiske!

Vi vil også rette en takk til Else M. Tunglund som torde å involvere oss i Norsk Oljemuseum sitt prosjekt om Alexander L. Kielland. Samarbeidet tilførte oss den kunnskapen vi trengte for å gjennomføre denne oppgaven.

Vi vil også gi en stor takk til mødrene våre som har gitt råd og lest korrektur gjennom hele prosessen. De har ofret mye tid og energi for å hjelpe oss. Tusen takk til min (Ingebjørg sin) samboer for all tålmodighet det siste året. Dette hadde ikke vært mulig uten deg.

Til slutt vil vi også takke hverandre. Vi har hatt et nært samarbeid i snart et år, men egentlig mye lenger med tanke på hvordan vi har arbeidet de siste fem årene. Det var aldri tvil om at vi skulle skrive en master sammen, og samarbeidet dette året viser at det var en rett avgjørelse for oss begge.

Stavanger, 30.mai 2023

Simen D. Idsøe & Ingebjørg Haugom

Sammendrag

Formålet med dette forskningsprosjektet er å belyse de ulike erfaringene britiske etterlatte måtte leve gjennom i etterkant av Alexander L. Kielland-ulykken. I mange år har årsaksforklaringer vært dominerende i debatten om ulykken. Det er først i senere tid at personene som ble berørt av havariet deler sine opplevelser og erfaringer. Søkelyset har da hovedsakelig vært rettet mot de norske berørte. Dette forskningsprosjektet har derfor valgt å fokusere på en marginalisert gruppe etter katastrofen, de britiske etterlatte.

Forskningsprosjektet handler derfor i stor grad om å presentere minnene til denne gruppen for å kunne formidle de glemte stemmene.

Ulykken rammet familier og berørte i åtte ulike land. Den største ikke-norske gruppen besto av 34 britiske statsborgere, hvorav 20 omkom. I tilknytning til de 20 omkomne britene har vi vært i direkte eller indirekte kontakt med ni av familiene. Innsamlingen av minnene er gjort gjennom fire dagers feltarbeid i Storbritannia. De har delt sine historier knyttet til tiden rundt selve ulykken og tiden etter, noe som har vært med på å belyse situasjonen de befant seg i.

Resultatet viser at de etterlatte etter Kielland-ulykken har blitt gruppert og ignorert, noe som har medført at enkeltmennesket ikke ble sett og dets behov ikke kartlagt. Med teori fra professor Atle Dyregrov har vi presentert ulike risikoer etterlatte møte, samt ulike tiltak som kunne blitt iverksatt. Ved å henvise til Riksrevisjonens undersøkelse av Kielland-ulykken, har vi vist hvordan de etterlattes behov for oppfølging etter ulykken var godt kjent for helsemyndighetene. Norge var på dette tidspunktet ledende i katastrofepsykiatri, og satt med både kompetanse og kunnskap for å ivareta de etterlatte.

De britiske etterlatte opplevde en taushetskultur preget av informasjonssvikt, samt mangel på oppfølging og validering av det de gjennomgikk. Deres subjektive oppfatning av hendelsen gir grunnlag for en ny del av Kielland-forskningen.

Abstract

The purpose of this research project is to shed light on the various experiences British bereaved families went through in the aftermath of the Alexander L. Kielland disaster. For many years, various hypothesis and causal explanations have dominated the debate about the tragedy. It is only in recent times that those affected by the accident have started to share their experiences and memories. However, the focus has mainly been on the Norwegians. Therefore, this research project has chosen to focus on a marginalised group, the British bereaved families, to present their forgotten voices.

The disaster affected families and individuals in eight different countries. The largest non-Norwegian group consisted of 34 British citizens, of whom 20 perished. We have been in direct or indirect contact with nine families of the deceased British citizens. The collection of memories was conducted through four days of fieldwork in the United Kingdom. Our interviewees shared their stories about the time of the accident and the aftermath, shedding light on their situation.

The findings indicate that the bereaved families affected by the Kielland disaster have been grouped and largely ignored, resulting in the individual not being seen and their needs not being identified. Drawing on the theoretical framework proposed by Professor Atle Dyregrov, we have presented various risks faced by the bereaved and proposed different measures that could have been implemented. By referring to the investigation conducted by the Office of the Auditor General of Norway regarding the Kielland disaster, we have demonstrated that the authorities were well aware of the follow-up needs of the bereaved after the accident. At that time, Norway was at the forefront of disaster psychiatry, possessing both expertise and knowledge to support the bereaved.

The British bereaved families experienced a culture of silence, characterised by a lack of information, conversation, and validation of what they went through. Their subjective perception of events adds new aspects to the Kielland research.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1.0 Innledning	9
1.1 Problemstilling.....	10
1.2 Oppgavens hensikt.....	10
1.3 Oppgavens videre oppbygging.....	11
2.0 Kielland-ulykken: Historikk, bakgrunn og status i offentligheten	13
2.1 Bølgene.....	13
2.1.1 Den første bølgen.....	13
2.1.1.1 Den norske granskningskommisjonen.....	13
2.1.1.2 Det første snuforsøket.....	14
2.1.1.3 Kielland-fondet.....	14
2.1.1.4 Det andre snuforsøket.....	15
2.1.1.5 Rettssak i Frankrike.....	15
2.1.1.6 Regjeringen truer med å gå av.....	17
2.1.2 Den andre bølgen.....	17
2.1.2.1 Magasinet til Stavanger Aftenblad.....	17
2.1.2.2 Råolje.....	18
2.1.2.3 Minnebanken.....	18
2.1.2.4 Kielland-nettverket.....	19
2.1.2.5 Andre bøker og publikasjoner.....	19
2.1.2.6 Tv og medieproduksjoner: Hele historien, Lykkeland og Katastrofen Kielland....	20
2.1.2.7 Riksrevisjonen.....	20
2.1.2.8 Dokumentasjonsprosjekt.....	21
3.0 Metode	23
3.1 Teoretisk forankring.....	24
3.2 Innsamling av minner.....	25
3.2.1 Rekruttering av informanter.....	25
3.2.2 Intervju.....	26
3.2.3 Transkripsjon.....	29
3.2.4 Analyse.....	29
3.2.5 Personoversikt.....	31
3.3 Muntlig historie.....	32
3.3.1 Minner.....	32
3.4 Arkivstudier.....	33
3.5 Arkiv, minner og validitet.....	35
3.6 Ulykkesdagen.....	37
4.0 Ulykkesdagen: en polyfonisk fortelling	39
4.1 Flukten.....	40
4.2 Redning og søk.....	45
5.0 Analyse og funn	47

5.1 Døden.....	47
5.1.1 Budskapet.....	47
5.1.2 Møtet med sorgen.....	51
5.1.3 Analyse: Døden.....	56
5.1.3.1 Dødsbudskapet.....	56
5.1.3.2 Mødrene.....	58
5.1.3.3 Barn i sorg.....	60
5.1.3.4 Fantasier og fornektelse.....	62
5.1.3.5 Når katastrofen rammer.....	64
5.1.3.6 Individet i storsamfunnet.....	65
5.2 Oppfølging og behandling.....	69
5.2.1 Lokalsamfunnet.....	70
5.2.2 Informasjon og mistro.....	73
5.2.3 Analyse: oppfølging og behandling.....	75
5.2.3.1 Sosiale forhold.....	75
5.2.3.2 Skjerming av barna.....	78
5.2.3.3 Informasjonsmangel.....	80
5.2.3.4 Journalistenes rolle.....	81
5.2.3.5 Privat- eller kollektiv sorg?.....	84
5.3 Økonomi.....	86
5.3.1 Erstatning.....	88
5.3.2 Analyse: økonomi.....	91
5.3.2.1 Økonomisk stabilitet.....	91
5.3.2.2 Enkenes erstatning.....	95
5.3.2.3 Barnas erstatning.....	97
5.3.2.4 “Rommelige” erstatninger?.....	99
6.0 Drøfting: Korrupsjon mot de britiske etterlatte.....	103
6.1 Politiske goder.....	104
6.2 Sosiale goder.....	106
6.3 Økonomiske goder.....	107
7.0 Konklusjon.....	109
8.0 Litteraturliste.....	112
Vedlegg 1: Søknad til Sikt.....	120
Vedlegg 2: Godkjennelse fra Sikt.....	124
Vedlegg 3: Taushetserklæring fra Riksarkivet.....	125
Vedlegg 4: Kartlegging av overlevende.....	128
Vedlegg 5: Vær Varsom plakat revidert 1975.....	142
Vedlegg 6: Brev fra britiske myndigheter.....	144
Vedlegg 7: Prosessnotat for samskriving.....	146

1.0 Innledning

Det er over 43 år siden Alexander L. Kielland-ulykken fant sted.¹ I 2022 mottok de berørte etter ulykken en offentlig beklagelse fra Stortinget for behandlingen de fikk av myndighetene etter ulykken.² Fra 2016 har det etablert seg et miljø knyttet til havariet, bestående av både forskere, forfattere, journalister, overlevende, etterlatte og andre interesserte som har bidratt til å innhente ny kunnskap om ulykken.³ De ønsket blant annet å belyse Kielland-historien gjennom stemmene til de som overlevde, og til dem som mistet noen. Arbeidet med å samle inn minner, historier og erfaringer har resultert i en minnebank. Denne inneholder fem bind med over 300 intervjuer av personer med tilknytning til ulykken.⁴ Det menneskelige aspektet som kommer frem i minnebanken, står i kontrast til den tekniske og politiske diskursen som tidligere har preget både media og forskning.

Det finnes flere grunner til at Kielland-ulykken fortsatt er relevant. En årsak er at ulykken medførte betydelige menneskelige tap, med 123 omkomne. Tapet av så mange liv, og påvirkningen det har hatt på familiene og deres nærmeste, gjør Kielland-ulykken til en smertefull og vedvarende påminnelse om faren ved norsk oljeutvinning. Den kritikkverdige behandlingen⁵ av de etterlatte, må dessuten sies å ha bidratt til å holde Kielland-saken aktuell.

Ulykken forblir også et betydelig historisk vendepunkt for arbeidskulturen offshore. Tiden før Kielland-ulykken blir ofte omtalt som “cowboy”-tiden i norsk oljevirksomhet. Arbeiderne var pionerer for oljeindustrien i Nordsjøen, og alt handlet om å hente opp det “sorte gullet”.

Mindre ulykker var en del av hverdagen, og fagforeningene manglet den innflytelsen de sitter med i dag. En oversikt over ulykker offshore forteller hvordan arbeidet har utviklet seg fra å være en farlig arbeidsplass, til å bli en av de sikreste sektorene i norsk arbeidsliv, basert på arbeidstimer. Fra 1967 og frem til 1979 var det 88 personer som omkom i norsk oljesektor, mens det fra 1980 til 1989 var 157 omkomne, inkludert Kielland-ulykken. Deretter var det 54 dødsulykker i årene fra 1990 til 2019, der de fleste døde som følge av helikopterulykker på vei til eller fra arbeid.⁶

¹ Det offisielle navnet til riggen var Alexander L. Kielland. I denne oppgaven blir den omtalt som “Alexander Kielland”, “Kielland”, “Kielland-ulykken”. “Kielland-havariet” etc.

² Innst. 577 S (2020–2021): 12

³ Smith-Solbakken 2016a; Kongsnes & Skretting 2016; Paulsen & Smith-Solbakken 2017; Hambro 2019; Skretting 2019; Smith-Solbakken 2019 a, b, c, d, e; Tungland, Smith-Solbakken & Kongsnes 2020; Tollaksen 2020; Fanebust 2022; Smith-Solbakken & Weihe 2019, 2022

⁴ Smith-Solbakken 2016b: 221

⁵ Riksrevisjonen 2021: 145

⁶ Statistisk sentralbyrå (u.å.)

Etter Kielland-ulykken var det bred enighet om at sikkerheten i Nordsjøen måtte styrkes. Granskningen av havariet påviste flere sikkerhetsmangler, spesielt manglende kursing av arbeidstakere.⁷ Myndighetene iverksatte flere reguleringer som tydeliggjorde de ulike rollene til både Veritas, tilsynsorganer og redere.⁸ Et tett samarbeid mellom fagforeninger, oljeselskapene og myndighetene har vært med på å forhindre ulykker som Alexander L. Kielland.⁹ I dag ligger ulykken fortsatt nært i minnet til de som arbeider offshore.¹⁰ De vet at flere betalte den høyest tenkelige prisen for sikkerheten som oppleves på arbeidsplassen i dag.

1.1 Problemstilling

Forskningsprosjektet er et resultat av et års arbeid og inkluderer felttur til England og innsamling av minner som nå har blitt en del av minnebanken. I tillegg har vi gjennomført ulike arkivstudier. Vi ønsket å bidra med noe nytt, noe som hadde blitt oversett i den tidligere forskningen på feltet. Problemstillingen for prosjektet ble derfor: *Hvordan ble de britiske etterlatte møtt av samfunnet etter Alexander L. Kielland-ulykken, og hvilke konsekvenser fikk dette for familier og enkeltpersoner?*

Ved en omfattende analyse av ulike kilder som intervjuer, offentlige dokumenter og arkiv, har vi undersøkt faktorer som bidro til en manglende oppfølging fra samfunnet, samt sett nærmere på hvordan dette påvirket de etterlatte. Ved å bruke erfaringer fra professor og spesialist i klinisk psykologi, Atle Dyregrov, har vi kartlagt og analysert hva de etterlatte opplevde som følge av behandlingen fra samfunnet. Avslutningsvis vurderes dette i lys av et menneskerettsbasert korrupsjonsbegrep.

1.2 Oppgavens hensikt

Alexander L. Kielland-ulykken rammet familier og berørte i åtte ulike land. Den største ikke-norske gruppen besto av 34 britiske statsborgere, hvorav 20 omkom. De aller fleste av britene som var til stede på Alexander L. Kielland var ansatt i Haugesund-De Groot offshore

⁷ NOU 1981:11: 200

⁸ Magne Ognedal i Smith-Solbakken 2019d: 122

⁹ Riksrevisjonen 2021: 12

¹⁰ Dette er basert på en av forfatterens fem arbeidsår offshore.

AS¹¹ og hadde sin bopel på Kielland. De kom fra Wales, Skottland, Irland, Nord-England og Sør-England. De var fra storbyer som Liverpool og London, men også fra små landsbyer som Cleator Moor i Cumbria. Felles for alle var at de arbeidet utenfor egne landegrenser og deltok i oppbyggingen av den unge velferdsstaten Norge.

Forskningsprosjektet viser at de etterlatte ble møtt med taushet på ulike nivå. Ved å bruke begrepet taushetskultur, beskriver vi stillheten som er funnet på de ulike samfunnsnivåene. Vi definerer taushetskultur som en tilstand der det er et utbredt og vedvarende mønster av å unngå eller begrense åpen kommunikasjon om sensitive eller utfordrende emner.

Definisjonen er utarbeidet på bakgrunn av ordet taushet, som er synonymt med “stillhet”¹² og professor i sosialantropologi Jon Schackts, definisjon av generell kultur: “[...] alle sider av menneskelig atferd og uttrykksformer som ikke ene og alene er biologisk betinget, det vil si det aller meste av variasjonsbredden i atferd og uttrykk som kan observeres mellom ulike grupper mennesker.”¹³ Taushetskultur kan oppstå av ulike årsaker, for eksempel på grunn av frykt for reaksjoner og distansering. Denne stillheten kan føre til at enkeltpersoner føler seg usikre eller uvelkomne når de forsøker å dele sine erfaringer og perspektiver.

Forskningen vår vil vise at de utenlandske etterlatte var ytterpunktet av de som ble rammet av denne taushetskulturen. Gruppen gjennomgikk mye av det samme som norske etterlatte, men faktorer som språk og geografisk plassering var med på å skape flere barrierer. Dette førte til at de mistet kontakt med andre etterlatte. De britiske berørte er en gruppe som er blitt oversett i den tidligere forskningen om Kielland-ulykken. Dette ser vi blant annet i arbeidet knyttet til bokserien *Råolje* og undersøkelser gjort av Riksrevisjonen.¹⁴ Vårt forskningsprosjekt handler om å presentere minnene til de britiske berørte, formidle de glemte stemmene, samt plassere og integrere dem i den eksisterende fortellingen om Kielland-ulykken.

1.3 Oppgavens videre oppbygging

Oppgaven tar først for seg ulykkens offentlige historie. Denne har vi definert i to forskjellige perioder kalt “Bølgene”. “Den første bølgen” handler i hovedsak om tiden etter havariet og årene som fulgte. Arbeidet rundt ulykken er i denne tidsperioden stort sett knyttet til

¹¹ Mannskapsliste Haugesund-De Groot offshore AS i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0020: X Opplæring/Kompetanse (Doku.liste + X1-X18 av 18)/Y Forskningsprosjekter (Doku.liste + Y1-Y7 av 9), 1980-1981: <https://www.digitalarkivet.no/db50001607600127>

¹² Definisjonen er hentet fra Det norske akademisk ordbok.

¹³ Schackt 2009: 8

¹⁴ Smith-Solbakken 2016b: 212; Riksrevisjonen 2021: 128

prosessen om å snu Kielland-riggen. “Den andre bølgen” startet i 2016 da Kielland-ulykken på nytt kom i søkelyset. Stavanger Aftenblad publiserte et magasin som satte spørsmålsteget ved den offentlige årsaksforklaringen til ulykken.¹⁵ I samme tidsrom kom det første bindet i bokserien *Råolje*.¹⁶

Det neste kapittelet i oppgaven er metodekapittelet. Først redegjør vi for den teoretiske forankringen til oppgaven. Videre tar vi for oss ulike valg som er tatt for å besvare problemstillingen. Vi forklarer hvordan informantene ble rekruttert og hvilke metoder som er brukt for å samle inn ulike data, samt hvordan dette ble analysert. Vi diskuterer også validiteten til minnene som videre empiri er bygget på.

Kapittel fire tar for seg ulykkesforløpet fra et nedenfraperspektiv. Det er stemmene til de som opplevde ulykken som rammer inn vår presentasjon av Kielland-ulykken. Deres stemmer har vi innhentet fra politiavhør og minnebanken for å kunne skape en polyfonisk fremstilling. Overlevende John Aird har fått god plass i fortellingen, siden hans stemme ikke har vært presentert før.

Den empiriske analysen presenteres i tre underkapitler: “Døden”, “Oppfølging og behandling”, samt “Økonomi”. Kapittelet “Døden” handler om informantenes reaksjon på ulykken og tapet av deres nære. “Oppfølging og behandling” tar for seg hvilke støtte de berørte opplevde fra det øvrige samfunnet. Det siste kapittelet i den empiriske analysen handler om de økonomiske forholdene familiene gjennomgikk i etterkant av ulykken. Kapitlene formidler de narrative informantene selv skapte under intervjuene. Under hver del av kapitlene følger en diskusjon av empirien som er presentert.

Mot slutten setter vi våre funn i en større sammenheng. Her fremhever vi enkeltmenneskes rettigheter for å kunne besvare problemstillingen på en troverdig og utfyllende måte i lys av et menneskerettsbasert korrupsjonsbegrep. Dette blir så etterfulgt av en konklusjon.

¹⁵ Kongsnes & Tollaksen: 2020

¹⁶ Smith-Solbakken 2016a; Paulsen & Smith-Solbakken: 2017

2.0 Kielland-ulykken: Historikk, bakgrunn og status i offentligheten

Kvelden 27. mars 1980 mistet flyteriggen Alexander L. Kielland det ene av fem bein. På dette tidspunktet var det 212 menn om bord. Det ble raskt sendt ut nødsignal, og mannskapet startet evakuering. Riggen krenget, for så å kantre på noen få minutter, slik at mange måtte evakuere uten redningsutstyr. Kraftig slagside og høy sjø førte til at redning ble svært vanskelig. 123 menn mistet livet i ulykken og 89 overlevde.¹⁷

2.1 Bølgene

Vi har definert to forskjellige perioder der Alexander L. Kielland-ulykken har preget både media og politikk. Periodene har fått navnet “bølgene”, og representerer ulike tidsperioder der det har vært høyere aktivitet rundt Kielland-ulykken.

2.1.1 Den første bølgen

2.1.1.1 Den norske granskningskommisjonen

Da ulykken ble offentlig kjent, gikk det en sjokkbølge gjennom det norske folk. Statsminister Oddvar Nordli ble hentet hjem fra påskeferie for å delta på pressekonferansen morgenen etter ulykken.¹⁸ Regjeringen kunngjorde at det ikke skulle stå på økonomiske midler for å få en oppklaring av ulykkesforløpet.¹⁹ Samtidig opprettet Justis- og politidepartementet en granskningskommisjon med følgende mandat:

[...] å undersøke forholdene omkring ulykken og om mulig bringe ulykkens årsak på det rene. Videre skal kommisjonen vurdere hvordan redningsutstyret har virket og hvordan evakueringen og redningsaksjonen for øvrig foregikk og komme med eventuelle tilrådninger i denne forbindelse.²⁰

Sammen med politiet arbeidet kommisjonen med å innhente informasjon om ulykken. Konklusjonen ble lagt frem ett år etter hendelsen, i mars 1981, og var enstemmig både når det

¹⁷ Smith-Solbakken & Dahle 2023

¹⁸ Enghaug & Lønning 1980: 86

¹⁹ Fanebust 2022: 268; Reme 2021: 35

²⁰ NOU 1981:11: 9

gjaldt årsakene til ulykken og de videre anbefalingene.²¹ De slo fast at den utløsende årsaken til ulykken var et brudd i D-6 staget, som ble etterfulgt av brudd i øvrige stag. Dette førte til at D-leggen ble revet av og riggen kantret. Bruddene kom som et resultat av overbelastning. Bruddet som utløste konstruksjonssvikten ble betegnet som et utmattelsesbrudd som følge av innsveisingen av en hydrofon i D-6.²² Granskningskommisjonen endte opp med å ikke stille noen til ansvar for ulykken.

2.1.1.2 Det første snuforsøket

Etter at dykkere hadde avsluttet søket etter omkomne, ble riggen slept inn mot land. Med beina mot overflaten ble den først slept inn til Kårstø, for så å bli fraktet videre til Gandsfjorden.²³ Det var stor enighet blant både regjering, arbeidsgivere og etterlatte at riggen Alexander L. Kielland skulle snus.²⁴ Dette viste seg å være mer krevende enn først antatt. Nicoverken Norge vant anbudet med å snu riggen, men de opplevde store forsinkelser og tekniske problemer. De ønsket å snu Kielland ved hjelp av store ballonger, hvor målet var at oppdriften skulle trekke riggen rundt.²⁵

Norsk Oljeforsikringspool var representert av forsikringsselskapet Storebrand, og fikk eierskap over den havarerte Kielland-riggen. Snuforsøket gikk ikke som planlagt, og regjeringen krevde at snu-forsøket ble avsluttet, samt at riggen skulle senkes.²⁶ En av hovedutfordringene var at ballongene som skulle snu riggen sprakk i for stort antall. Med bakgrunn i dette oppfattet regjeringens rådgivere ikke lenger metoden som trygg.²⁷ Kostnadene økte i takt med forsinkelsene, og det viste seg etter hvert at riggens verdi som vrak var beskjeden. Frode Fanebust peker på dette forholdet som grunnen til at Oljeforsikringspoolen mistet interesse for å snu riggen.²⁸

2.1.1.3 Kielland-fondet

Mange av de overlevende og etterlatte hadde et sterkt ønske om å snu riggen. Den 27.oktober 1981 møttes de i Stavanger og opprettet Kielland-fondet.²⁹ Ved å snu riggen kunne man gjennomføre søk etter omkomne, samt få en fullverdig granskning av vraket. På dette

²¹ NOU 1981:11: 3

²² NOU 1981:11: 199-200

²³ Smith-Solbakken & Dahle 2023

²⁴ Reme, 2021: 44, 55

²⁵ Fanebust 2022: 167

²⁶ Fanebust, 2022: 269

²⁷ Kongsnes & Smith-Solbakken 2016: 229

²⁸ Fanebust 2022: 168

²⁹ Reme 2021: 108

tidspunktet var det enda 36 savnede personer.³⁰ Det var dermed vanskelig for flere av fondets medlemmer når den nye mindretallsregjeringen med statsminister Kåre Willoch i front gikk inn for å senke riggen. Regjeringen møtte motstand fra de andre partiene. Kielland-fondet drev på dette tidspunktet lobbyvirksomhet i Stortinget, og klarte å samle den nødvendige støtten for å iverksette et nytt snu-forsøk.³¹ Vedtaket som bekreftet snuing kom i april 1983.³²

2.1.1.4 Det andre snuforsøket

Kostnadene som var beregnet for å snu riggen ble tidlig anslått til 64 millioner kroner.³³ Innen sommeren 1983 hadde beregningene økt i den grad at Stortinget bevilget 189 millioner kroner for å utføre snuoperasjonen. Ved hjelp av lektere, stålplater og kjettinger festet til land ble riggen snudd i Gandsfjorden.³⁴ Samtidig som arbeidet foregikk var det en nasjonal debatt om riggen burde snus. På den ene siden mente flere at operasjonen var dyr, utrygg og at det var på tide å legge ulykken bak seg. Den andre siden kjempet hovedsakelig for å finne de 36 savnede og utføre undersøkelser av vraket. Arbeidet med å snu riggen varte i to uker. 16. september 1983 var riggen snudd for en totalsum på omtrent 250 millioner.³⁵ Etter tre år i sjøen var det meste av riggen ødelagt, likevel fant man seks av dem som var savnet.³⁶

2.1.1.5 Rettssak i Frankrike

Den norske granskningsrapporten la ikke ansvar for ulykken på verken operatør eller eier av riggen. Med denne forutsetningen om ansvarsfrihet gikk Philips Petroleum og Norsk Oljeforsikringspool til søksmål mot det franske verftet Compagnie française d'entreprises métalliques (CFEM) som hadde bygget Kielland. Kravet som ble lagt fram høsten 1981 i den franske handelsretten mot det franske verftet og deres underleverandører var på 700 millioner kroner.³⁷ Det ble straks utnevnt en fransk ekspertgruppe som skulle utrede årsaken til Kielland-ulykken. Etter fire års arbeid kom de frem til at ulykkesårsaken var sammensatt. De konkluderte i likhet med den norske granskningsrapporten, med at tapet av D-leggen startet med et brudd rundt hydrofonen i D-6-staget. I motsetning til den norske rapporten konkluderte den franske ekspertgruppen med at sprekken ikke hadde oppstått som følge av en sveisefeil, men heller et mulig støt mot riggen og leggen.³⁸ Rapporten fokuserer på bruken av

³⁰ Reme 2021: 110

³¹ Reme 2021: 183-185

³² Meld. St. 47 (1983-1984): 1

³³ Riksrevisjonen 2021: 24

³⁴ NRK 1981: 9:00- 14:00; Nilsen 2022 b: 11:35

³⁵ Riksrevisjonen 2021: 24

³⁶ Meld. St. 47 (1983-1984): 4

³⁷ Riksrevisjonen 2021: 26

³⁸ Fransk sakkyndig rapport 1985: 104, 120

riggen som en viktig årsak til at ulykken utviklet seg til en katastrofe. Etter at Kielland ble ombygget til et flotell økte antall personer på riggen til over det som var fastsatt for Kielland som borerigg. Ifølge den franske rapporten burde dette “fått operatørene til å være spesielt oppmerksom på godt vedlikehold av riggen, og særlig inspeksjon av konstruksjonen.”³⁹

Bedre vedlikehold og inspeksjoner kunne kanskje ha hindret bruddet i stag D-6.⁴⁰

Undersøkelsene til ekspertgruppen dokumenterte at flere åpninger på toppen av søylene var åpne da ulykken inntraff. Disse burde ha vært permanent lukket.⁴¹ De konkluderte også med at mannskapet ombord på Kielland hadde fått dårlig opplæring. “Situasjonen ville ha vært atskillig mer gunstig dersom operatøren ved hyppige øvelser hadde kontrollert at alle åpninger som skulle lukkes i tilfelle skade, kunne lukkes enkelt og raskt.”⁴² Øvelser og rutiner kunne blant annet ha medført at lukene som førte til rask vanninntrenging var lukket, noe som videre kunne ha ført til at Alexander L. Kielland ville ha holdt seg flytende i mange timer. Riggen kunne i så tilfelle ha blitt evakuert på forsvarlig vis. “Mangel på øvelser som kunne ha veid opp for mangel på opplæring på land av mesteparten av mannskapet, er en av hovedårsakene til den raske kantringen og det påfølgende tapet av menneskeliv.”⁴³

I 1991 inngikk partene i saken et forlik som resulterte i at søksmålet mot de franske partene ble trukket.⁴⁴ Innholdet i forliket ble skjult for offentligheten, helt frem til historiker og manusforfatter Håvard Klyve Parr fant deler av forliket i digitalarkivet til Statsarkivet i 2020, og beskrev det slik: “I et fire siders dokument er det satt opp åtte punkter der norske interesser frafaller alle krav mot det franske verftet, for all framtid. Franske interesser frafaller også alle rettigheter til å fremme søksmål mot norske interesser.”⁴⁵ Det originale kravet fra Philips Petroleum og Norsk Oljeforsikringspool lå som nevnt på omtrent 700 millioner kroner. Etter å ikke ha nådd frem i det franske rettssystemet fikk de norske interessentene utbetalt en sum på 7,7 millioner dollar, i tillegg til en rabattavtale med Schlumberger for fremtidige kjøp.⁴⁶ I ettertid har flere satt spørsmålstegn ved hvorfor de norske partene aksepterte denne nær symbolske summen, når granskningskommisjonens årsaksanalyse pekte på en sveisefeil gjort av det franske verftet.⁴⁷

³⁹ Fransk sakkyndig rapport 1985: 155

⁴⁰ Fransk sakkyndig rapport 1985: 165

⁴¹ Fransk sakkyndig rapport 1985: 230

⁴² Fransk sakkyndig rapport 1985: 234

⁴³ Fransk sakkyndig rapport 1985: 235

⁴⁴ Kongsnes & Smith-Solbakken, 2016: 253

⁴⁵ Kongsnes & Tollaksen: 2020

⁴⁶ Riksrevisjonen 2021: 26; Fanebust 2022: 238

⁴⁷ Kongsnes & Tollaksen: 2020

2.1.1.6 Regjeringen truer med å gå av

Den norske granskningskommisjonen var den første parten som fikk tilgang til den snudde riggen. Deres konklusjon om utløsende årsak forble uendret også etter et tilleggsdokument som ble lagt til den foregående rapporten.⁴⁸ Videre fikk to forskjellige franske komiteer tilgang til riggen. Dette var den offisielle franske granskningskomiteen og en komite fra det franske verftet CFEM. Kielland-nettverket sendte to representanter, sivilingeniørene Ole Østlund og Knut Børseth, for å undersøke riggen.⁴⁹ Kielland-nettverket og de franske kommisjonene ønsket at riggen skulle hugges opp, slik at ulike deler kunne undersøkes nærmere. Partiet Høyre ville fortsatt at riggen skulle senkes. Arbeiderpartiet var derimot innstilt på å hugge opp riggen, og fikk regjeringspartnerne KRF og Senterpartiet til å snu i saken. Sammen dannet de med det et flertall i Stortinget for opphugging. Dette resulterte i at statsminister Kåre Willoch ga regjeringspartnerne KRF og Senterpartiet et ultimatum om å senke riggen eller senke regjeringen.⁵⁰ Riggen ble da senket 18. november 1983 i Nedstrandsfjorden, omtrent to måneder etter at den ble snudd.⁵¹

Fra 90-tallet og frem til 2016 hersket det en relativ stillhet om Alexander L Kielland-riggen i det norske samfunnet. 1991 inngikk partene i den franske rettssaken forlik, og det skrives få bøker eller artikler om hendelsen i disse årene. Interessen og engasjementet som fantes rundt ulykken gikk tilsynelatende til bunns sammen med riggen.

2.1.2 Den andre bølgen

2.1.2.1 Magasinet til Stavanger Aftenblad

Lørdag 29. oktober 2016 utgav Stavanger Aftenblad et magasin om Alexander L. Kielland-ulykken. På forsiden av avisen sto det “- Feil bruk rev Kielland i stykker”. Magasinet besto av 56 sider og var utarbeidet av Ellen Kongsnes og Tommas Torgersen Skretting.⁵² Magasinet begynte med intervjuer av overlevende. De fortalte om kampen for å overleve, samt ytret seg tvilende og kritisk til den norske granskningskommisjonens rapport om ulykken. Det ble så lagt frem hva rapporten inneholdt og kommisjonens konklusjoner. Forfatterne sådde tvil om denne konklusjonen. De argumenterte ut i fra riggens tilstand før ulykken, konklusjonen til den franske ekspertgruppen, rettssaken og forliket i Frankrike, samt

⁴⁸ NOU 1983: 53

⁴⁹ Reme 2021: 174

⁵⁰ Olsen 2000; Nilsen 2022 c: 5:55; Fanebust 2022: 193

⁵¹ Smith-Solbakken & Dahle 2023

⁵² Kongsnes & Skretting 2016

observasjoner og vitneutsagn. Mye av det som kom frem kunne tyde på at Kielland ble revet i stykker, forårsaket av feil bruk, manglende opplæring og måleinstrumenter som ikke fungerte korrekt.⁵³

2.1.2.2 *Råolje*

Samtidig som Stavanger Aftenblad utarbeidet magasinet om Kielland, arbeidet Trond F. Paulsen og Marie Smith-Solbakken med første bind i bokserien *Råolje*. Prosjektets hensikt var å se på konsekvensene av Norges største arbeidsulykke i moderne tid.⁵⁴ De ville se på ringvirkningene for enkeltmennesker, industri og samfunn. Målet var å gi en stemme til de som ikke hadde opplevd seg hørt og gi anerkjennelse til de som var berørt av Kielland-ulykken. Det første bindet i serien, "*Alexander L. Kielland*"-ulykken: *Hendelsen, etterspillet, hemmelighetene* starter med en polyfoni. Her forteller overlevende, pårørende, representanter fra arbeidsgivere, operatør, myndighetene, pressen og befolkningen generelt om hvordan de opplevde ulykken og dagene etter hendelsen. I den andre delen av boken utfordres granskningskommisjonens konklusjon og årsaksforklaring av ulykken. Basert på intervjuene og omfattende arkivsøk mener forfatterne av *Råolje* at det kan stilles spørsmål ved den etablerte og offentlige norske årsaksforklaringen til ulykken.⁵⁵

Andre bind i *Råolje* heter "*Alexander L. Kielland*"-ulykken: *ringene i vannet*.⁵⁶ Boken er i all hovedsak en fotobok med portrettbilder av enkeltmennesker. Under bildene er det et sitat, samt en forklaring på hvem de er og hvordan de er knyttet til ulykken. Mot slutten av boken blir noen av historiene i fotoboken utdypet. Korte essay beskriver hvordan noen av de involverte personlig ble berørt av Kielland-ulykken, samt hvilke tanker de har gjort seg. Akademikere og journalister beskriver blant annet hvordan ulykken har hatt innvirkning på deres fagfelt. Boken ble senere tildelt prisen "Hele Rogaland leser".⁵⁷

2.1.2.3 Minnebanken

I sammenheng med *Råolje*-prosjektet ble det samlet inn 268 intervjuer.⁵⁸ I 2019 ble disse notatene og intervjuene gjort allment tilgjengelige i en database som fikk navnet *Minnebank Alexander L. Kielland-ulykken*. Navnet forklarer redaktøren på følgende vis: "Vi har valgt å kalle dette en minnebank fordi vi vil understreke at minnene representerer verdier som kan

⁵³ Kongsnes & Skretting 2016: 47

⁵⁴ Smith-Solbakken 2016a: 8

⁵⁵ Smith-Solbakken 2016a: 11

⁵⁶ Paulsen & Smith-Solbakken: 2017

⁵⁷ Rogaland fylkeskommune: 2022

⁵⁸ Smith-Solbakken 2016b: 221

vokse, deles og utvikles.”⁵⁹ Minnebanken er delt inn i fem bøker. Bøkene er kategorisert etter hvilke roller de ulike personene hadde til Kielland-ulykken. Blant annet er alle beretningene fra de overlevende samlet i en bok, historiene fra de etterlatte er samlet i en annen. Tekstene i Minnebanken er intervjuer og notater fra samtaler med mennesker som ble berørt av ulykken.⁶⁰ Banken er en levende database som stadig får nye intervjuer lagt til, blant annet som en følge av denne oppgaven.

2.1.2.4 Kielland-nettverket

Kielland-nettverket ble grunnlagt i november 2016 under en minnesamling for de som omkom i ulykken.⁶¹ Målet til nettverket er å styrke kommunikasjonen blant de berørte og sammen arbeide for en ny granskning. Magasinet til Stavanger Aftenblad og boken *Råolje* hadde begge blitt utgitt kort tid før minnesamlingen, og en ny fase i Kielland-saken så ut til å begynne. En intern spørreundersøkelse gjort av tidligere leder for Kielland-fondet, Odd Kristian “Kian” Reme⁶², viste til at et stort flertall blant de berørte ønsket å arbeide for ny granskning.⁶³ Nettverket opprettet nær kontakt med ulike akademikere som hadde vært med på å gi nytt liv til saken. De opplevde blant annet støtte fra ulike fagforeninger og Den norske kirke.⁶⁴

2.1.2.5 Andre bøker og publikasjoner

I kjølvannet av publiseringen av *Råolje* og Stavanger Aftenblads magasin ble det publisert flere artikler og bøker som omhandlet ulykken. Litteraturviter og journalist Tommas Torgersen Skretting publiserte i 2019 en bok som stiller seg svært kritisk til myndighetenes håndtering av selve ulykken.⁶⁵ I 2021 utgav Kian Reme boken *Kampen om Kielland*. Han presenterer en kronologisk fremstilling av tiden etter ulykken basert på sitt eget synspunkt som berørt.⁶⁶ Året etter ble boken *Katastrofe og korrupsjon: det skjulte spillet etter Alexander L. Kielland-ulykken* utgitt. Forfatter, siviløkonom og historiker Frode Fanebust ser på ulykken og tiden etterpå fra et økonomisk perspektiv og kobler ulykken opp mot fortielse og korrupsjon.⁶⁷

⁵⁹ Smith-Solbakken 2019a

⁶⁰ Smith-Solbakken 2019a

⁶¹ Kongsnes 2016

⁶² Videre omtalt som Kian Reme

⁶³ Reme 2021: 268; Kongsnes 2016b

⁶⁴ Reme 2021: 268-269

⁶⁵ Skretting 2019

⁶⁶ Reme 2021

⁶⁷ Fanebust 2022

2.1.2.6 Tv og medieproduksjoner: *Hele historien*, *Lykkeland* og *Katastrofen Kielland*

Som en følge av arbeidet til blant annet Stavanger Aftenblad, Universitetet i Stavanger og Kielland-nettverket, begynte interessen for Kielland-ulykken å vokse i samfunnet. Store mediehus som NRK og TV 2 fattet interesse for ulykken og ønsket å lage produksjoner. 39 år etter ulykken publiserte NRK en miniserie i podkasten *Hele historien* med tittelen *Alexander Kielland. Oljeriggen som vellet*.⁶⁸ I en kronologisk fremstilling formidlet overlevende, vitner, redningsmenn og familier sine historier knyttet til ulykken og ulykkesdagen.

Fortellerstemmen supplerer med nødvendig informasjon underveis, basert på granskningsrapporten fra 1981. NRK valgte å inkludere Kielland-ulykken i serien *Lykkeland* som handler om funn av den første oljen på norsk sokkel og starten på det norske oljeeventyret. Episodene om ulykken er basert på den reelle hendelsen, men produsenten har tatt seg kunstneriske friheter.⁶⁹

TV 2 valgte i likhet med NRK å lage en produksjon om ulykken. Den 3. januar 2022 ble første episode av dokumentarserien *Katastrofen Kielland* sendt.⁷⁰ Serien besto av seks episoder og prøvde å gi svar på hva som faktisk skjedde i Nordsjøen 27. mars 1980. Gjennom serien kom det frem at etterlatte og overlevende hadde liten tillit til granskningskommisjonen sin rapport, og at de satt med mange ubesvarte spørsmål. Ulike teorier om årsaken blir presentert, og publikum ble kjent med det akademiske miljøet som har arbeidet og arbeider med Kielland-ulykken. Vi har selv bidratt med informasjon og er intervjuet i forbindelse med denne produksjonen.

2.1.2.7 Riksrevisjonen

I 2019 fikk Riksrevisjonen en anmodning fra Stortinget. De skulle undersøke om myndighetene hadde ivaretatt sitt ansvar i forbindelse med Kielland-ulykken. Ut ifra funnene til Riksrevisjonen kunne dette i realiteten innebære en ny granskning. Riksrevisjonen tok utgangspunkt i tre forskjellige punkter de ville undersøke nærmere.

- Gransking og klargjøring av årsakene til at Alexander L. Kielland-ulykken inntraff, og om granskingen har kartlagt ansvarsforholdene rundt ulykken tilstrekkelig.
- Oppfølging av anbefalinger fra granskingsarbeidet, herunder implementering av tiltak for å forebygge og forhindre nye ulykker.

⁶⁸ Hambro, 2019

⁶⁹ Fredriksen-Sylte et al., 2022

⁷⁰ Nilsen, 2022 a

- Oppfølging av de etterlatte og overlevende.⁷¹

Riksrevisjonen konkluderte med at det ikke var grunnlag for en ny granskning. Det kommer frem at granskningskommisjonens arbeid rundt årsaksforholdet var tilstrekkelig, samt godt dokumentert. Mangel på teknisk bevismateriale og arkivkilder ville gjøre det vanskelig å komme frem til andre konklusjoner i nyere tid.⁷² Riksrevisjonen karakteriserer i tillegg oppfølging og implementering av sikkerhetstiltak gjennomført av myndighetene etter ulykken som grundig, og mener at sikkerheten er vesentlig bedre i dag.

Når det kommer til kartlegging av ansvarsforholdene, manglet det ifølge Riksrevisjonen tilstrekkelig kartlegging av rederiet Stavanger Drilling og operatøren Phillips Petroleum.⁷³ På 80-tallet hadde myndighetene begrenset mulighet til å ilegge sanksjoner basert på det eksisterende regelverket. Granskningskommisjonen fikk kritikk for at rapporten var lite oversiktlig, manglet kilder og var vanskelig å lese for de som ikke var fagkyndige.⁷⁴ Dette sammen med mangel på åpenhet fra granskningskommisjonens side kan ha bidratt til den manglende tilliten til myndighetene fra overlevende og etterlatte.

I en spørreundersøkelse gjort i regi av Riksrevisjonen kom det frem at 82 prosent av de overlevende og 64 prosent av de etterlatte har lite eller ingen tillit til granskningskommisjonens rapport.⁷⁵ Riksrevisjonen rettet sterk kritikk mot oppfølgingen av de pårørende. Det kom blant annet frem at “Sosialdepartementet var godt kjent med at de etterlatte hadde behov for oppfølging, men valgte å ikke følge det opp.”⁷⁶ Spørreundersøkelsen fra 2019 viser at nesten 70 prosent av de etterlatte og 40 prosent av de overlevende mente at de ikke fikk tilstrekkelig oppfølging av myndighetene.⁷⁷

2.1.2.8 Dokumentasjonsprosjekt

Det ble ingen ny granskning av Kielland-ulykken i kjølvannet av Riksrevisjonens gjennomgang, men Stortinget kom med tre viktige vedtak. Det første var en sterk åpen beklagelse av den mangelfulle oppfølgingen av de overlevende og etterlatte. Det andre vedtaket var et oppdrag til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress om å

⁷¹ Riksrevisjonen 2021: 5

⁷² Riksrevisjonen 2021: 137-139

⁷³ Riksrevisjonen 2021: 143

⁷⁴ Riksrevisjonen 2021: 143

⁷⁵ Riksrevisjonen 2021: 137

⁷⁶ Riksrevisjonen 2021: 145

⁷⁷ Riksrevisjonen 2021: 145

kartlegge hvilke konsekvenser den mangelfulle oppfølgingen hadde hatt for den psykiske og fysiske helsen til de berørte. Det tredje vedtaket var at regjeringen skulle gå i dialog med Kielland-nettverket og dokumentere de overlevende og etterlatte sine erfaringer fra og etter ulykken.⁷⁸ Dette resulterte i at Helse- og omsorgsdepartementet satte av to millioner til en studie om de overlevende og etterlattes psykiske og fysiske helse. Arbeids- og sosialdepartementet, samt Olje- og energidepartementet satte av 8 millioner til sammen for et dokumentasjonsprosjekt.⁷⁹ Dokumentasjonsprosjektet blir ledet av Norsk Oljemuseum i Stavanger som samarbeider tett med Kielland-nettverket for å kartlegge hvordan prosjektet skal se ut og hvilke saker som skal kartlegges. Prosjektet har en tidsramme fra 2022 til 2024, med Else M. Tungland som prosjektleder.⁸⁰ Norsk Oljemuseum har i tillegg et tett samarbeid med Universitetet i Stavanger, som blant annet har publisert minnebanken om Alexander L. Kielland-ulykken. I regi av universitetet har vi tatt del i dokumentasjonsprosjektet hvor dette forskningsprosjektet vil inngå.

⁷⁸ Innst. 577 S (2020–2021): 12

⁷⁹ Tollaksen, 2021

⁸⁰ Norsk Oljemuseum 2022

3.0 Metode

I minnebanken om Kielland-ulykken er det over 300 intervjuer gjennomført av ulike aktører som er knyttet til havariet. Hensikten med *Minnebanken: Alexander L. Kielland-ulykken* er at de involverte skal få dele sine erfaringer og refleksjoner, samt at deres stemme skal få en plass i offentligheten.⁸¹ Et sentralt mål med minnesamlinger er, slik Brinkmann og Tanggaard argumenterer for, at aktørene skal oppleve at historiene deres har kredibilitet og verdi.⁸² Vi oppdaget likevel en gruppe mennesker som ikke hadde en stemme i dette arbeidet, de britiske berørte. Av den grunn fant vi det interessant å gi de britiske en stemme i minnebanken for å anerkjenne dem, men også for å utvide "fortellingen" ved å komplementere og integrere en oversett gruppe: De utenlandske arbeidstakerne.

For å kunne utføre et slikt forskningsprosjekt kreves det forkunnskap om selve ulykken og alle tidligere innhentede minner fra ulike etterlatte. Arbeidet begynte med en litteraturgjennomgang om Kielland-riggen fra 1980 til 2023. Hva hendte i etterkant av ulykken, hvor relevant er ulykken fortsatt, og hvem er den relevant for? Dette var noen av spørsmålene vi stilte oss. Etterhvert beveget vi oss videre til sosiale medier og internett i søk etter informanter. Vi fant blant annet ulike Facebook-grupper for berørte etter ulykken, hvorav en av gruppene var skrevet på engelsk. Vi startet å bygge et nettverk på ulike plattformer samtidig som vi undersøkte ulike avisartikler der britiske berørte var nevnt. Arbeidet resulterte i at vi oppsøkte informantene på deres hjemsted i England. Totalt intervjuet vi 15 personer som er berørt av ulykken, vi hørte deres minner og noterte deres historier.

Oppholdet i England ble etterfulgt med et arkivsøk på Statsarkivet i Stavanger. Vi begynte med å gjennomgå Kielland-fondets arkiv og beveget oss videre til Stavanger byretts arkiv om Kielland-ulykken. Deretter gjennomgikk vi Stavanger politikammers arkiv fra etterforskningen. Kildene for dette forskningsprosjektet består dermed av både nyskapt kilder innsamlet ved bruk av intervju, så vel som eldre arkivkilder.

⁸¹ Smith-Solbakken 2019a: 12

⁸² Brinkmann & Tanggaard 2012: 20-21

3.1 Teoretisk forankring

En del av empirien i dette forskningsprosjektet består av minner fra informanter som alle har opplevd å miste et nært familiemedlem. De mistet sin kjære på en dramatisk måte. Et slikt dødsfall kan være traumatiserende for den nærmeste familien som blir etterlatt.⁸³ Det ble dermed relevant å sette oss inn i traumer, sorg og krisehåndtering for å analysere empirien. Etter ulike litteratursøk kom vi over flere artikler skrevet av professor Atle Dyregrov. Dette var et navn vi allerede var kjent med, da han var en av ekspertene som anbefalte oppfølging av de etterlatte etter Alexander L. Kielland-ulykken.⁸⁴ Professor Dyregrov er en av grunnleggerne av Senter for Krisepsykologi i Bergen. Han arbeider i dag ved det psykologiske fakultetet hos Universitetet i Bergen, og er utnevnt til ridder av 1. klasse i Den Kongelige Norske St. Olavs Orden for sitt arbeid innen traume- og krisesituasjoner.⁸⁵ Vi fant flere artikler relatert til ulykker, krise og sorg, alle med Dyregrov som forfatter eller medforfatter. Etter å ha gjort oss kjent med disse, bestemte vi oss for at å kunne analysere og tyde hva informantene fortalte, ville vi bruke Dyregrov som teoretisk forankring.

Dyregrov har blant annet skrevet at “Færre vet at en god del sørgende utvikler betydelige helseproblemer i kjølvannet av å miste en av sine nærmeste. Dette gjelder spesielt om dødsfallet skjer plutselig og/eller skjer i en alder da det ikke er forventet.”⁸⁶ En slik hendelse som Dyregrov beskriver, stemmer godt overens med de etterlattes situasjon. Sorg er en naturlig reaksjon etter dødsfall, og i de aller fleste tilfeller trenger man ikke profesjonell hjelp for å håndtere den. Sorg er noe alle skal gjennomgå, og er en naturlig del av livet. Skjer det derimot flere traumatiske hendelser koblet til sorgen, kan det utvikle seg til å bli “komplisert sorg”.⁸⁷

Dyregrov har laget en liste over hva som er viktig etter at en krise har funnet sted. For det meste handler det om rask og proaktiv hjelp til både de som var til stede under krisen, og til etterlatte. Mye av det han skriver handler ikke bare om det som skjer kort tid etter ulykken, men også langtidsperspektivet. Han påpeker blant annet viktigheten av å stimulere til et godt

⁸³ Dyregrov 2015

⁸⁴ Dyregrov 2015

⁸⁵ Klinikk for krisepsykologi u.å.

⁸⁶ Dyregrov, Dyregrov & Kristensen 2020

⁸⁷ Dyregrov, Dyregrov & Kristensen 2020; Vanligvis avspeiler komplisert sorg at sorgen har en intensitet og varighet som går langt utover vanlige sorgreaksjoner.

familiesamspill blant de berørte, mobilisere samfunnet rundt de pårørende og viktigheten av informasjonsflyt til de involverte.⁸⁸

3.2 Innsamling av minner

3.2.1 Rekruttering av informanter

Hovedkriteriet for å være med i utvalget til forskningsoppgaven, var å ha en familiær tilknytning til en av de 34 britiske statsborgerne som oppholdt seg på Alexander L. Kielland da ulykken inntraff. Kian Reme viste seg å være den som hadde hatt mest kontakt med personene i Storbritannia, men kontakten hadde opphørt da Kielland-fondet ble lagt ned i 1991.⁸⁹ For å finne informanter begynte vi med å se etter informasjon i en engelsk Facebook-gruppe kalt *Alexander Kielland - survivors & relatives*. Her sammenlignet vi ulike profiler og gjennomgikk kommentarer for å se om noen hadde tilknytning til personer som var involvert i ulykken. Vi klarte etter hvert å opprette korrespondanse med et fåtall av de etterlatte.

I jakten på informanter brukte vi ulike karttjenester og telefonkataloger. I håp om at de hadde hatt en tilknytning til noen av de ulike menighetene i området, kontaktet vi ulike kirkesamfunn. Vi opprettet kommunikasjon med 52 ulike religiøse samfunn over hele Storbritannia som prøvde å oppspore de overlevende og etterlatte, og mange av kirkene var svært behjelpelige. De la ut etterlysninger i lokale Facebook-grupper og gjennomgikk gamle medlemsprotokoller. En av prestene etterlyste informasjon i en av prekenene sine. Kirkenes arbeid ga resultat og førte til at vi kom i kontakt med en av de overlevende.

Ved hjelp av digitale telefonkataloger kunne vi se hvem som bodde på de ulike adressene vi hadde fått. I visse tilfeller var huset gått i arv til familiemedlemmer. En av utfordringene vi møtte, var at de fleste hadde skjult telefonnummer. I et siste forsøk på å opprette kontakt med familiene vi ikke hadde funnet, sendte vi brev til de gamle adressene som forklarte hvorfor vi ønsket å komme i kontakt med dem, samt inviterte dem til å møte oss i England.

Når vi hadde opprettet kontakt med nye informanter, hørte vi om de hadde kontakt med andre personer som også var berørte av ulykken. Det å få kontakt med potensielle nye aktører ved

⁸⁸ Dyregrov 2015

⁸⁹ Reme 2021: 259

hjelp av opprinnelige informanter, blir ofte omtalt som snøballmetoden.⁹⁰ Dette viste seg å være den mest effektive måten å rekruttere personer til forskningsprosjektet. Utvalget ble med dette avgrenset til de vi klarte å opprette kontakt med, og som i tillegg ønsket å ta del i forskningsprosjektet.

Før reisen til England søkte vi til Sikt, tidligere NSD, for å behandle personopplysninger i forskningsprosjektet. I søknaden beskrev vi at deltakerne ville bli bedt om å gi et dynamisk samtykke. Dynamisk samtykke vil si at informantene får redaktøransvar for sitt eget intervju. De kan selv redigere teksten etter at den er publisert, eller trekke seg helt fra prosjektet.⁹¹ Innholdet i intervjuene ble dermed nedtegnet på den måten informantene selv ønsket innholdet formidlet. Dynamisk samtykke er allerede en etablert standard i minnebanken, hvor våre informanter godtok å få bidragene publisert. Søknaden til Sikt ble godkjent i september 2022.⁹²

3.2.2 Intervju

Intervjuene ble gjennomført i perioden 26. til 29. september 2022. Kvalitative intervjuer er en metode som brukes i forskning for å innhente detaljert data om en persons tanker, følelser, meninger og holdninger. Dette gjøres ved samtale med en enkelt person eller en liten gruppe mennesker. Målet er å få en dypere forståelse av temaet som undersøkes.⁹³ Ved å møte informantene fysisk på deres hjemsted, fikk vi innsikt i deres opplevelser, samt at vi kunne observere deres kroppsspråk, holdninger og følelser. Observasjonene vi foretok under intervjuene var med på å skape en helhetlig forståelse av narrativet, slik at vi også fikk med det fysiske aspektet en muntlig historie består av.⁹⁴

Det er under selve intervjuet at historieprofessor Lynn Abrams mener at man får muligheten til å observere de emosjonelle endringene som foregår gjennom fortellingen.⁹⁵ Når informantene smilte, gråt eller lo, viste det at erfaringene som ble delt hadde en subjektiv betydning for dem. Kroppsspråk er en form for kommunikasjon hvor informanter kan vise og forsterke det de ønsker å formidle. Det er under selve intervjuet at kommunikasjonen mellom forskeren og informanten er på sitt sterkeste.⁹⁶ Abrams kommenterer at et vellykket intervju

⁹⁰ Edgren et al. 2021: 131

⁹¹ Smith-Solbakken 2016a: 217

⁹² Se vedlegg 1 og 2

⁹³ Kvale & Brinkmann 2015: 20-23

⁹⁴ Abrams 2016: 22

⁹⁵ Abrams 2016: 11

⁹⁶ Abrams 2016: 11

er når man sitter igjen med en balanse mellom informasjon og refleksjon.⁹⁷ Man kan da oppnå en historie der forskeren har latt informantene skape dette narrative, uten å bryte inn. Under intervjuene ble det dermed viktig å la informantene selv skape kjernen i egen historie.

Det ble besluttet å begynne alle intervjuene med å stille et åpent spørsmål som gav den intervjuede muligheten til å beskrive sine erfaringer uten å bli begrenset av forhåndsdefinerte alternativer eller kategorier. Dette spørsmålet kom ofte svært naturlig i starten av samtalen, og kunne for eksempel være: «Hva husker du fra tiden rundt ulykken?» eller «Hvordan traff ulykken deg og din familie?». I tillegg til å begynne intervjuet med et åpent spørsmål, ble det brukt teknikker som refleksiv lytting og empati. Utover i samtalene ble det naturlig for informantene å inkludere mer personlige beskrivelser av ulike hendelser. Med bekreftende tilbakemeldinger fra oss som lyttet, oppsto det en delingskultur preget av tillit og empati.

Det var en nervøs stemning blant deltakerne den første kvelden. Informantene ble ønsket velkommen når de ankom hotellet, og ble vist til et privat rom hvor samtalene kunne foregå i trygge rammer. Allerede før det første intervjuet hadde kommet i gang, spurte den ene informanten “Why are you here?”⁹⁸ Han ønsket svar på hvorfor vi nå kom 42 år etter ulykken, for å grave i noe som var svært personlig og vanskelig. Slike intervjuer passer ikke for alle, de er ofte svært intime og følelsesladde, det kan være vanskelig å gjennomføre når informanten ikke er komfortabel.⁹⁹

Representanter fra Kielland-nettverket som var til stede under intervjuene, var kunnskapsrike og empatiske. De hadde selv mistet noen i Kielland-ulykken som sto de nært, og kunne relatere seg til de britiske etterlatte. Dette ufarliggjorde den videre intervjuprosessen, og informantene ble tydelig mer komfortable. Selv om nærværet til representantene fra Kielland-nettverket hadde flere fordeler, skapte det også noen utfordringer. Vi opplevde at de hadde et annet formål med samtalene, enn vi som representerte forskningsprosjektet. Lederen av nettverket ønsket å fremme sitt og nettverkets arbeid, samt rekruttere de britiske berørte. I tillegg hadde representantene et mulig økonomisk motiv med møtene.

⁹⁷ Abrams 2016: 11

⁹⁸ Wayne Hunter, personlig kommunikasjon, 23. september 2022

⁹⁹ Harappa 2021

Dagen før vi reiste til England, sendte Kielland-nettverket med hjelp av advokat og korrupsjonsjeger, Eva Joly, et erstatningskrav til staten på rundt 1,4 milliarder kroner.¹⁰⁰ Etter planen skal beløpet deles på 212 berørte familier, inkludert de i Storbritannia. Flere av de britiske etterlatte ble svært engasjert, og lovet å kontakte lokale politikere som trolig ville støtte erstatningskravet på vegne av de berørte i Storbritannia. Vi opplevde flere avbrytelser når informantene selv fortalte om sine opplevelser. Representantene av nettverket var ofte svært engasjerte, og brøt ofte inn for å vise støtte og empati. Dette var enkelte ganger forstyrrende for intervjuprosessen.

Den første dagen ble det gjennomført intervju av to familier, dette var familiene Hunter og Lamb. På dag to ble det intervjuet tre forskjellige familier: Fleming, Graham og Milne. Familiene Hunter, Lamb, Graham og Fleming holdt til rundt Cleator Moor og hadde kort reisevei. Familien Milne kjørte til sammen fem timer for å møte til intervjuet. Intervjuene på dag tre ble utført i Liverpool og Derby med familien Beggs og Pender. Det var satt av en time til hvert intervju, men tiden som faktisk ble brukt varierte ut ifra hvor mye informantene ønsket å dele. En av forskerne noterte, kontrollerte lydopptak og observerte forskjellige reaksjoner og kroppsspråk. Den andre satt i dialog med informanten, med fokus på å lytte. Det var denne personen som aktivt viste empati og forståelse i intervjuene.

Under intervjuene brukte vi to ulike telefoner for å ta lydopptak. Et tydelig opptak vil forenkle transkripsjonsprosessen.¹⁰¹ Dette vil være viktig for å gjenfortelle respondentens historie så nøyaktig som mulig. Opptakene ble tatt ved hjelp av Nettskjema sin diktafon-app, som er anbefalt av flere norske universiteter. Ved å bruke denne appen blir lydfilene lastet direkte opp i en sikker skylagring.¹⁰² For å unngå forstyrrelser i lydopptaket, ble telefonene satt i flymodus og bakgrunnsstøy ble minimert etter beste evne. I ettertid, når vi hørte gjennom lydopptakene, fant vi ut at kvaliteten på de to lydfilene var markant forskjellige. Den ene lydfilen var tydeligere og hadde fanget opp mindre bakgrunnsstøy. Dette ble oppdaget etter første intervju, og vi skiftet ut telefonen som hadde opptak av en lavere kvalitet.

¹⁰⁰ Søndeland 2022

¹⁰¹ Abrams 2016: 11

¹⁰² Universitet i Stavanger 2022

3.2.3 Transkripsjon

Totalt intervjuet vi 15 personer, noe som resulterte i syv transkriberte intervju. Postholm påpeker at det er en stor fordel å transkribere så mye som mulig etter hver datainnsamling.¹⁰³ For oss ble dette en utfordring. Transkripsjon er en tidkrevende prosess, og vi hadde et svært tett program. Flere intervjuer ble gjennomført etter hverandre, for så å bli etterfulgt av en felles middag der informantene kunne bli kjent med hverandre. Vi endte dermed opp med å transkribere intervjuene etter at informantene hadde gått hjem. Under transkripsjonen foregår det en kontinuerlig analyse av datamaterialet og en kan på mange måter si at man “vekker intervjuet til live igjen”.¹⁰⁴ Dette krever både energi og konsentrasjon, vi endte dermed opp med å kun transkribere to intervjuer hver kveld.

Under transkripsjonsprosessen møtte vi på en utfordring knyttet til noen av informantenes aksenter og bruk av dialektord. Lynn Abrams påpeker at dersom informanten og forskeren ikke har samme morsmål vil ikke forskeren være i stand til å transkribere intervjuet så nøyaktig som en burde.¹⁰⁵ Siden deltakerne hadde gitt et dynamisk samtykke og dermed hadde muligheten til å redigere transkripsjonen, fikk de selv mulighet til å endre på teksten og dialektord der vi hadde mistolket lydfilen.

3.2.4 Analyse

Etter at intervjuet er ferdig kan intervjueren analysere det innsamlede materialet for å identifisere mønstre og likheter i informantenes beskrivelser.¹⁰⁶ Dette kan innebære å se etter temaer eller opplevelser som er gjennomgående i de ulike intervjuene. Man kan også se etter variasjoner i opplevelsen som kan være relatert til kulturell bakgrunn, alder eller kjønn. En viktig del av analysen er å se etter hva som utgjør essensen av den intervjuedes opplevelse. Dette kan innebære å se etter hva som er viktig for den intervjuede, hva som gir mening for dem.¹⁰⁷

Intervjuer med mennesker som er berørt av en ulykke, kan være en verdifull kilde til informasjon for å forstå tragedien og de utfordringene som berørte har møtt og fortsatt står overfor.¹⁰⁸ Disse minnene kan gi innsikt i ulike perspektiver og reaksjoner til ulykken, både

¹⁰³ Postholm 2010: 104

¹⁰⁴ Abrams 2016: 13

¹⁰⁵ Abrams 2016: 12

¹⁰⁶ Abrams 2016: 15

¹⁰⁷ Abrams 2016: 15

¹⁰⁸ Smith-Solbakken 2019a: 14

på individnivå og som en del av et større fellesskap. Denne kunnskapen kan ha bred nytteverdi for samfunnet, men kan være spesielt viktig for de som direkte eller indirekte er berørt.¹⁰⁹ Å samle inn og dele disse minnene kan bidra til å hedre de som gikk tapt og hjelpe dem som overlevde med å bearbeide sine erfaringer. Minnene blir supplert av intervju gjort med norske etterlatte for å konstatere likheter og forskjeller.

Alle informantene gav tillatelse til å få sine intervjuer gjengitt i forskningsprosjektet, samt å få sitt transkriberte intervju publisert i minnebanken. Her kan man finne alle intervjuene vi har gjort av britiske berørte i sin helhet, både den originale transkripsjonen på engelsk og en norsk oversettelse. I tillegg er det publisert notater fra samtaler med tre andre britiske informanter gjort i samme tidsrom av andre forskere. Vi bruker alle intervjuene gjort i Storbritannia når vi presenterer empirien. Vi har valgt å kun referere til direkte sitater, men alt som omhandler informantene kan leses i sin helhet i minnebanken etter Kielland-ulykken. Under presentasjonene av empirien og diskusjonen omtales familien Oxley som Beggs og Audrey Johnstone som Milne. Dette er for å vise deres tilknytning til den omkomne. Notatene som er hentet fra andre forskere bærer preg av manglende korrekturlesing, men vi har bevisst valgt å sitere disse ordrett.

¹⁰⁹ Smith-Solbakken 2019a: 14

3.2.5 Personoversikt

Informant	Omkomne	Familietilknytning
John Aird	<i>Overlevende</i>	
Diana Oxley	Allan Beggs	Søster
Louise Oxley	Allan Beggs	Niese
Kevin Oxley	Allan Beggs	Svoger
Mor til Allan Beggs	Allan Beggs	Mor
Joan Dowson	Brian Owen Dowson	Enke
Jane Brooks	Brian Owen Dowson	Datter
Maureen Fleming	Michael Fleming	Enke
Laura Fleming	Michael Fleming	Datter
Zeta Hodgson	Michael Fleming	Søster
Nicola Hodgson	Michael Fleming	Niese
Wayne Hunter	Keith Hunter	Sønn
Karen Hunter	Keith Hunter	Svigerdatter
Nicola Hunter	Keith Hunter	Datter.
Brenda Graham	Brian Graham	Enke
Paul Graham	Brian Graham	Sønn
Colin Lamb	Colin Lamb	Sønn
Deborah Laxon	Edward Laxon	Datter
Audrey Johnstone	Richard Milne	Datter
Tara Pender	Patrick Josef Pender	Datter

3.3 Muntlig historie

Det unike med muntlig historie er at man skaper egne kilder, der andre historikere ofte stoler på og jobber ut fra eksisterende materiale.¹¹⁰ Dette var meget relevant for vårt forskningsprosjekt. Det var lite eksisterende materiale og kilder knyttet til de britiske berørte etter Kielland-ulykken. Det ble dermed et naturlig valg å skape egne kilder for å belyse deres subjektive erfaringer og innhente deres minner.

Muntlig historie er et flertydig begrep som handler om å gjennomføre intervjuer med hensikt om å innhente informasjon fra fortiden. Muntlig historie er også et produkt av selve intervjuet, en subjektiv fortelling om en eller flere personers minner.¹¹¹ Dette medfører at muntlig historie kan forstås som et middel for å utføre en undersøkelse, men også som selve resultatet man sitter igjen med etter undersøkelsesprosessen. Siden 1960 har muntlig historie utviklet seg fra å være en innsamlingsmetode for fortidens historie til å bli en mer respektabel teoretisk disiplin i sin egen rett.¹¹² Det brukes nå til å innhente rike kvalitative data som kan brukes til å illustrere, tolke og argumentere. Muntlig historie er bygget opp av informantenes minner og erfaringer.

3.3.1 Minner

Man kan dele minner opp i to forskjellige kategorier: objektive og subjektive minner. Objektive minner handler om hvor godt man husker hva som faktisk hendte. Subjektive minner er derimot minner som er meget livaktige, og de kan være så klare og tydelige at man kan sitte med en følelse av å gjenoppleve hendelsen. Subjektive minner er knyttet tett til det gjenopplevde, mens objektive minner er knyttet til det gjenkjennbare. Ofte er minnene forbundet med følelse eller stemning.¹¹³ En av våre informanter fortalte om et besøk til Norge kort tid etter farens død. Minnet om turen er ikke preget av handling, opplevelser eller lignende, men det han beskriver som en “dark feeling”.¹¹⁴

Minner knyttet til en emosjonelt gripende hendelse vil feste seg bedre enn minner knyttet til følelsesmessige nøytrale hendelser.¹¹⁵ En traumatisk opplevelse, som et brått og uventet dødsfall, kan medføre sterke følelsesreaksjoner. Desto sterkere følelser som er knyttet til

¹¹⁰ Abrams 2016: 16

¹¹¹ Abrams 2016: 2

¹¹² Abrams 2016: 8

¹¹³ Sundquist 2021

¹¹⁴ Wayne Hunter i Smith-Sølbakken 2019c: 318

¹¹⁵ Karlsen 2020

hendelsen, desto sterkere fester minnet seg i hjernen.¹¹⁶ Dette gjelder også i motsatt retning. Har man lite følelser til spesifikke hendelser, fester ikke minnet seg like godt, og det blir lettere glemt. For de etterlatte etter Kielland-ulykken er det knyttet et spekter av ulike følelser til selve begivenheten og tiden etter ulykken. De minnene informantene deler er knyttet til en emosjonell tragedie, og blir dermed med på å styrke troverdigheten av deres historie.

Noen mennesker går aktivt inn for å glemme traumatiske og triste opplevelser, som en form for forsvarsmekanisme. Om informantene går inn for å glemme ubehagelige minner, kan man få problemer med å gjenskape minnet om man prøver å gjenopprette det. I slike tilfeller kan enkelte minner forsvinne helt.¹¹⁷ Flere av informantene vi har intervjuet kan ha fortrenget deler av de vonde minnene de gjennomgikk, og dermed bygget opp nye minner som ikke stemmer overens med det de opplevde.

Informantenes minner har også en subjektiv verdi, nettopp fordi de er subjektive, og da uavhengig av om de husker helt korrekt. Det er informantenes minner, og dermed deres sannhet. Dette er en av årsakene til at informantene i forskningsprosjektet har skapt sitt eget narrativ i intervjuet. De har fortalt det de oppfatter som sannhet, sannheten bak deres erfaringer og refleksjoner.

3.4 Arkivstudier

I etterkant av studieturen til Storbritannia brukte vi mye tid i Statsarkivet i Stavanger. Her gjennomgikk vi tre ulike arkiv knyttet til ulykken: Kielland-fondets privatarkiv, Stavanger politikammers og Stavanger byretts arkiv. Vi undersøkte hvordan arkivene var blitt til, og årsaken til at de eksisterte. Videre var fokuset på innholdet, hva arkivet består av og hvordan det ble tatt vare på. Espen Søybye skriver at en arkivstudie fokuserer på hva et arkiv består av, ikke betydningen av innholdet.¹¹⁸ Samtidig mener vi at innholdet i dokumentene er av betydning. For å få innsyn i de ulike arkivene måtte vi signere en taushetserklæring.¹¹⁹ Dette innebar blant annet at vi ikke kunne bruke innhold fra arkivet for å kontakte de som ble omtalt. Det var dermed nødvendig av forskningsetiske hensyn å gjøre innsamlingen av minner før vi søkte innsyn i arkivet.

¹¹⁶ Sundquist 2021

¹¹⁷ Sundquist 2022

¹¹⁸ Søybye 2012: 132

¹¹⁹ Vedlegg 3

Vi begynte med å søke innsyn i Kielland-fondets arkiv. Fondets privatarkiv har blitt donert til Statsarkivet av fondets leder Kian Reme. Arkivet består av tretten ulike bokser med svært ulikt innhold. Arkivet manglet organisering, og vi fant ofte ulike dokumenter og korrespondanser sammen. Selv om det manglet organisering, var arkivet godt preservert. I dette arkivet fant vi blant annet politiavhørene til de som overlevde ulykken. Det manglet kun to politiavhør, som vi fant i senere tid.

Politiavhørene er utført på ulike tidspunkt. Noen er fra dagen etter ulykken, andre er gjennomført nesten et år senere. De består i hovedsak av tre deler: Første del beskriver den avhørte sin offshoreerfaring og hvilke sikkerhetskurs vitnet hadde gjennomgått. Den andre delen inneholder en beskrivelse av vitnets erfaring og observasjoner under ulykkesforløpet. I tillegg har alle fått mulighet for å utdype og komme med tilleggsopplysninger. Her har flere valgt å spekulere i årsaken til ulykken. Ved å bruke avhørene har vi kartlagt hvor alle de overlevende befant seg på riggen når ulykken inntraff.¹²⁰ Dette gav oss innsikt i selve ulykkesforløpet og informasjonen vi trengte for å skrive kapittel fire.

Videre i arkivet fant vi korrespondanser mellom Kielland-fondet og deres medlemmer. Flere brev er fra britiske etterlatte. Brevene inneholder blant annet ulike avisutklipp og bilder. Fordelt i alle boksene fant vi medlemsprotokoller, navnelister med adresser, og referater fra ulike møter. Kielland-fondets arkiv gir et unikt innblikk i hvor mye engasjement det har vært rundt ulykken fra de pårørendes side. Det ble tydelig for oss at flere av de etterlatte nektet å legge ulykken til side, og i stedet har kjempet i flere tiår for åpenhet og ny granskning.

Vi fikk så innsyn i arkivet A-100361 Stavanger politikammer og A-100455 Stavanger byrett. Dette arkivet er både godt preservert og organisert. Hver boks har en beskrivelse av innhold som stemmer godt overens med det som er i boksen. Store deler av innholdet i arkivet fra Stavanger politikammer er etterforskningsdokumenter, blant annet ulike avhør, bilder og åstedsundersøkelser. Her kan man blant annet finne fotografier av de omkomne, med fokus på kroppslige kjennetegn og skader. Det ble også samlet inn ulike materiale som tannlegejournaler, bilder av personene før ulykken og beskrivelser av utseende for å identifisere de omkomne. I tillegg inneholder arkivet en beskrivelse av likenes tilstand og antatt dødsårsak.

¹²⁰ Vedlegg 4

Stavanger byretts arkiv inneholder dokumenter knyttet til ulike rettssaker og erstatninger koblet til Kielland-ulykken. Majoriteten av arkivet består av rettslige dokumenter, samt korrespondanse mellom advokater og retten som behandlet begrensningssøksmålet.¹²¹ Det er både rettslige pålegg fra norske myndigheter til ulike selskaper, samt private søksmål mot selskapene. Det inneholder i tillegg dokumenter som beskriver detaljene rundt erstatningsbeløpet som ble utbetalt til de forskjellige involverte.

3.5 Arkiv, minner og validitet

Ved å bruke arkivet kunne vi undersøke minnenes validitet. Arkivene etter Alexander L. Kielland-ulykken har vært unndratt offentligheten i mange år. Først i 2019 ble granskningskommisjonens arbeid etter Alexander L. Kielland-ulykken tilgjengelig i sin helhet i Digitalarkivet.¹²² Ingen av våre informanter har søkt innsyn. På denne måten kunne vi se om opplysningene de oppga stemte overens med innholdet i arkivet.

Det første vi undersøkte var overlevende John Aird sin beretning om ulykken og hans politiavhør datert 4. september 1980.¹²³ John Aird har ikke lest politiavhøret som ble gjort av ham, men hovedlinjene er de samme som han forteller i intervjuet gjort 42 år etter. Hovedforskjellen på de to dokumentene er i hvilken grad detaljer vektlegges. Det er mye mulig at han har beskrevet detaljene til politibetjenten som avhørte han, men at disse ikke er blitt nedtegnet. Ved å sammenligne avhørsdokumentet og vårt intervju ser vi at John Airds minner om hendelsen og hendelsesforløpet fortsatt er intakte.¹²⁴

Videre brukte vi Stavanger byretts og Stavanger politikammers arkiver fra etterforskningen for å kvalitetssikre informantenes uttalelser. Mye av informasjonen informantene formidlet, var egne opplevelser og minner som ikke lot seg sjekke i arkivene. Det var derimot noen av opplysningene som kom frem under intervjuene som vi kunne finne gjennom arkivstudie. I samtale med Debbie Laxon kommer det frem at hun reiste til Norge for å identifisere faren. Hun fortalte at han hadde fått nummer 35, et tall som også sto på posen med farens

¹²¹ "Etter sjøloven fungerer et begrensningssøksmål slik at parter som får krav mot seg etter et havari, i dette tilfellet Phillips Petroleum og Stavanger Drilling, saksøker alle som kan kreve erstatning for tap. På den måten blir det rettslig fastsatt en øvre grense for eventuelle erstatningskrav." Riksrevisjonen 2021: 25

¹²² Arkivverket 2019

¹²³ Politiavhør John Aird 04.09.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700186>

¹²⁴ Politiavhør John Aird 04.09.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700186> ; John Aird i Smith-Solbakken 2019a: 161-163

eiendeler.¹²⁵ I Stavanger politikammer sitt arkiv ligger obduksjonsrapportene til de første 80 som ble funnet etter ulykken. Dokumentene er nummerert og ligger i rekkefølge. Faren til Debbie, Edward Laxon, er nummerert som 35.¹²⁶ Datterens minne fra likskuet stemmer overens med arkivet.

I intervjuet med Nicola Hunter kommer det frem at hennes mor, Keiths far og mødre til de tre halvbrødrene hennes tok del i en rettssak i Norge.¹²⁷ I Stavanger byretts arkiv med rettergangsmateriale finner vi familien Hunter. Her ser vi at informasjonen Nicola formidlet også stemmer overens med funn i arkivet. Keiths foreldre krevde i retten erstatning for tapet av sin sønn. To av mødre krevde erstatning og alle tre mødre representerte sine mindreårige barn.¹²⁸ Ifølge intervjuet med Nicola har dette en sammenheng med at det bare var hennes mor og Nicola som skulle motta erstatning etter Keiths død. Nicola var 14 år gammel da rettssaken fant sted. Selv om hun var ung og moren representerte henne i retten, ser vi at minnene hennes stemmer overens med arkivet.¹²⁹

Det var også noen av informantene vi møtte i Storbritannia som opplyste hvilke erstatningssummer de fikk utbetalt. I arkivet finner vi lister over samlede utbetalinger gjort til hver familie. Brenda Graham opplyste at hun mottok en kompensasjon på 115 116,08 britiske pund. De to guttene hennes fikk 32 000 pund hver som ble satt i fond.¹³⁰ Disse summene stemmer overens med informasjonen i arkivet. Her står det at etterlatte etter Brian Graham fikk utbetalt 180 051 britiske pund i erstatning.¹³¹

Informantenes minner er knyttet til en emosjonell tragedie, og de viser seg å være troverdige. Likevel er det viktig å påpeke at empirien er basert på over 40 år gamle minner, og at ulike personer kan ha ulike oppfatninger av samme hendelse. Kildematerialet som blir presentert er basert på uttalelser fra 20 ulike informanter og samlet i 11 forskjellige intervjuer. Ut ifra dette mener vi at kildegrunlaget for denne oppgaven er tilstrekkelig og troverdig.

¹²⁵ Debbie Laxon i Smith-Solbakken 2019c: 291

¹²⁶ Obduksjonsrapport Edward Laxon i Stavanger politikammer, SAST/A-100361/002/G/Ga/Gab/Gabb/L0369: Justissaker 1823, 1980.

¹²⁷ Nicola Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312

¹²⁸ Rettsoppgjør familien Hunter i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/Da/L0001: Alexander L. Kielland - Begrensningssak Stavanger byrett, 1986.

¹²⁹ Nicola Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312; Rettsoppgjør familien Hunter i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/Da/L0001: Alexander L. Kielland - Begrensningssak Stavanger byrett, 1986.

¹³⁰ Brenda Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

¹³¹ Liste over utbetalinger i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/Da/L0001: Alexander L. Kielland - Begrensningssak Stavanger byrett, 1986.

Vi har vist hvordan det empiriske materialet i forskningsprosjektet har blitt samlet inn og hvordan vi videre skal analysere innholdet. Professor Dyregrovs liste om oppfølging av mennesker i en krise vil være en viktig del av analysen. Den teoretiske forankringen hjelper oss med å forstå hva de etterlatte gikk gjennom, samt konsekvensen av behandlingen og mangelen på oppfølging som fulgte i etterkant av Kielland-havariet. I fortsettelsen vil vi argumentere for en polyfonisk fremstilling av ulykkesforløpet.

3.6 Ulykkesdagen

I motsetning til de etterlatte, var de overlevende i kontakt med helsevesenet og forskere i etterkant av ulykken. Flere har kommentert hvordan forskerne aldri så dem. De var mer interessert i gjennomføringen og resultatet av forskningsprosjektet, og brydde seg lite om personen som deltok.¹³² “Opplevde aldri at de var interessert i meg. Men interessert i sitt eget forskningsprosjekt. Jeg sa siste gang de kontaktet meg at nå ville jeg ikke være med mer. Det ga meg ingenting, de var bare interessert i sitt.”¹³³ For å unngå at de britiske etterlatte skulle sitte igjen med samme følelse, ønsket vi å imøtekomme deres behov for informasjon. Derfor forberedte vi oss godt, satte oss inn i ulykkesforløpet og hva som var gjort av forskning på området, slik at vi kunne svare på spørsmål og dele kunnskap om ulykken. Vi ønsket et relasjonelt samarbeid, der vi ble verdige samtalepartnere for de etterlatte. Det er viktig å huske på at all forskning også skal komme deltakerne eller relevante grupper til gode.¹³⁴ Kielland-ulykken blir dermed videre presentert for å dele kunnskap om ulykken og imøtekomme de etterlattes ønsker.

Kildene er hentet fra politiavhør, minnebank og intervju. Vi inkluderer minner som aldri før er delt fra et nedenfraperspektiv, og innlemmer dem i den polyfone fortellingen som eksisterer og vokser.¹³⁵ Vi var de første som oppsøkte John Aird og brakte hans minner inn i minnebanken. Minnene presenterer en del av Kielland-historien som ikke før er formidlet. Med John Airds minner utvides dialogen og man får frem ytterligere nyanser i den polyfoniske fortellingen. Vi legger dermed til rette for å la de glemte stemmene omsider bli inkludert.

¹³² Riksrevisjonen 2021: 124

¹³³ Theis Salvesen Smith-Solbakken 2019a: 71

¹³⁴ De nasjonale forskningsetiske komiteene 2019

¹³⁵ Smith-Solbakken, Tungland, Kongsnes 2016; Paulsen & Smith-Solbakken 2017; Hambro 2019

Det er ikke vår hensikt å kartlegge hele hendelsen, men heller å støtte oppunder en delingskultur mellom de etterlatte og inkludere de som har stått utenfor. Skrivemåten i dette kapitlet er med på å fremme et av målene med forskningsprosjektet: Å fremheve de ulike stemmene i historien. De som før ikke har blitt hørt. På denne måten skapes det en ny forståelse av den etablerte kunnskapen om Kielland-ulykken. Beretningen gav de etterlatte et felles referansepunkt for å forstå hva som faktisk hendte den 27. mars 1980.

Dette forskningsprosjektet tar for seg konsekvensene for de britiske etterlatte familiene og enkeltindividene. Et nedenfraperspektiv er dermed nødvendig for å kartlegge hva de har gjennomgått og opplevd. På lik linje var det viktig å skrive om selve ulykken fra et nedenfraperspektiv. Ulykkesforløpet legger grunnlaget for empirien som blir presentert og diskutert i kapittel fem. Uten selve ulykken hadde alle funn vært irrelevante.

4.0 Ulykkesdagen: en polyfonisk fortelling

Alexander L. Kielland var en Pentagon-rigg.¹³⁶ I sentrum av plattformen sto et høyt tårn bygget av stillas. Både tårnet og beina hadde en blanding av røde og hvite striper som gav den et unikt utseende. På den ene siden av tårnet lå en flat platting der helikoptre landet og lettet flere ganger i løpet av dagen. På andre siden sto det flere blå containere som var fire etasjer høye og hvor store deler av personellet bodde. Rundt plattformen hang det syv små oransje livbåter.¹³⁷ En gangbro knyttet Alexander L. Kielland sammen med naboplattformen Edda.

Inne på Alexander L. Kielland var det to forskjellige messer. Den største av messene sto tom. I den lille messen, også kalt “spanjoler-messen”, var det imidlertid stor pågang. Her inne var det omtrent 48 personer som enten spiste eller arbeidet.¹³⁸ Byssegutter samlet inn skitne tallerkener og vasket bord slik at det skulle være plass til de som hadde vært ute i kulden. På tallerkenene var det blant annet fårrikål og t-bonesteik.¹³⁹ Lyden fra forskjellige samtaler, bestikk og tallerkener, samt lukten av mat var med på å skape en stemning av at arbeidsdagen var over for de aller fleste.

I fjerde etasje var det kø for å bruke telefonene. Gunnar Torsteinbu og Brian Graham ringte begge hjem i løpet av kvelden. Aud Marit Hope var overrasket over at mannen Gunnar ringte allerede torsdag kveld, “Vi hadde jo nettopp snakket sammen”.¹⁴⁰ Brian Graham fortalte kona Brenda at han skulle på kino etter telefonsamtalen.¹⁴¹

I hver ende av messen lå det en kinosal, en stor og en liten.¹⁴² I den lille kinosalen var det plass til 40 personer.¹⁴³ Denne kvelden var det omtrent 25 personer som hadde funnet veien inn for å se “The Rose”.¹⁴⁴ Plattformsjef Torstein Sæd hadde funnet seg et sete mellom Håkon Jarl Hansen og Leif Wiig Abrahamsen.¹⁴⁵ Alf Magne Søderlund hadde først gått inn i den store kinosalen, men den var full, så han gikk videre til den lille kinosal. Han syntes det virket

¹³⁶ NOU 1981:11: 192

¹³⁷ NOU 1981:11: 16

¹³⁸ NOU 1981:11: 136

¹³⁹ Theis Salvesen i Smith-Solbakken 2019a: 67; Anne Margrethe Falk og Torunn Falk i Smith-Solbakken 2019a: 216

¹⁴⁰ Aud Marit Hope i Smith-Solbakken 2019c: 187

¹⁴¹ Brenda Graham i Smith-Solbakken 2019c: 286

¹⁴² Theis Salvesen i Smith-Solbakken 2019a: 67

¹⁴³ NOU 1981:11: 136

¹⁴⁴ Theis Salvesen i Smith-Solbakken 2019a: 67- 71

¹⁴⁵ Politiavhør Leif Wiig Abrahamsen 07.05.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700103>

ganske fullt her også, men han fant til slutt et ledig sete.¹⁴⁶ Den største samlingen av personer befant seg på den andre siden av messen, i den store kinosalen. Her satt det bortimot 60 personer. Blant dem var John Aird, William Edward Brooking og Tony Sylvester.¹⁴⁷

Ute på dekk sto de midlertidige boligmodulene, fire etasjer med blå containere stablet oppå hverandre. I boligmodulen var det lugarer på begge sider. Her overnattet det som regel fire mann på tolv kvadratmeters lugar.¹⁴⁸ På den ene siden av rommet var det to køyesenger, på den andre siden var det skap, bord og stoler.¹⁴⁹ Lenger nede i korridoren var det ulike våtrom. Det ene rommet besto av ni forskjellige toaletter, der hver bås hadde en gul dør med oransje karmen. Et annet rom besto av felles dusjer.¹⁵⁰ På lugar 309 i de blå containerne var Ola Gaustad og Åge Lund.¹⁵¹ De satt og spilte poker med tre andre. Dette var vanlig tidsfordriv for de som hadde gått av jobb, og en av Gaustads kollegaer hadde allerede tapt 1600 kroner denne kvelden.¹⁵²

4.1 Flukten

Kinoen hadde akkurat begynt. Mannskapet hørte et dunk, det minnet om en bølge. Både Gerry Atle Stigen og Ole Hestvik hadde opplevd slikt før, men lyden var kraftigere enn normalt. Vitser, kommentarer og latter om smellet fulgte i den store kinosalen.¹⁵³ Det var ingen tegn til panikk.¹⁵⁴ Dag Jarle Jensen var en av de som ikke reagerte noe særlig på det første dunket, dette var ikke noe unormalt. Men da riggen igjen ristet, hørte han en som ropte

¹⁴⁶ Politiavhør Alf Magne Söderlund 10.04.80 i Justisdepartementet, Granskningskommissjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700107>

¹⁴⁷ NOU 1981:11: 135

¹⁴⁸ Description of Quarters Unit i Justisdepartementet, Granskningskommissjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0024: A Alexander L. Kielland (A1-A2, A7-A9, A14, A22, A16 av 31)/ E CFEM (E1, E3-E6 av 27)/ F Richard Ducros (Doku.liste + F1-F6 av 8)/ H Sjøfartsdirektoratet/Skipskontrollen (H12, H14-H16, H44, H49, H51 av 52), 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001608000012>

¹⁴⁹ Fotografi av 4 manns-rom i containeravd. på ALK i Justisdepartementet, Granskningskommissjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0024: A Alexander L. Kielland (A1-A2, A7-A9, A14, A22, A16 av 31)/ E CFEM (E1, E3-E6 av 27)/ F Richard Ducros (Doku.liste + F1-F6 av 8)/ H Sjøfartsdirektoratet/Skipskontrollen (H12, H14-H16, H44, H49, H51 av 52), 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001608000096>

¹⁵⁰ Fotografi av dusj og vaskerom på ALK i Justisdepartementet, Granskningskommissjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0024: A Alexander L. Kielland (A1-A2, A7-A9, A14, A22, A16 av 31)/ E CFEM (E1, E3-E6 av 27)/ F Richard Ducros (Doku.liste + F1-F6 av 8)/ H Sjøfartsdirektoratet/Skipskontrollen (H12, H14-H16, H44, H49, H51 av 52), 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001608000095>

¹⁵¹ Ola Gaustad i Smith-Solbakken 2019a: 197: Politiavhør Ola Gaustad 28.03.80 i Sjøfartsdirektoratet med forløpere, generelt arkiv, RA/S-1407/D/Ds/Dsb/L0635: Flyttbare innretninger, 1975-1985. <https://www.digitalarkivet.no/db50002870600454> ; Politiavhør Åge Lund 15.08.80 i Justisdepartementet, Granskningskommissjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700456>

¹⁵² Kåre Svendsbøe, Oscar Olsen, Ola Gaustad om hvordan de overlevde i Smith-Solbakken 2019 a: 186

¹⁵³ Politiavhør Gerry Atle Stigen 18.05.80 i Justisdepartementet, Granskningskommissjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700224> ; Politiavhør Ole Hestvik 28.03.80 i Justisdepartementet, Granskningskommissjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700042>

¹⁵⁴ Politiavhør William Edward Brooking 30.06.80 i Justisdepartementet, Granskningskommissjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700064>

at de “må komme seg ut.”¹⁵⁵ Kielland begynte å krenge, tungt utstyr fra naborommet falt nedover. Det sto en person i utgangsdøren som prøvde å regulere trafikken, folk krabbet forbi. Før Dag Jarle kom seg ut av kinosalen, gikk lyset.

I den lille kinosalen hørte de fleste en lyd, få reagerte siden det hadde vært flere bølger som hadde truffet plattformen i løpet av dagen.¹⁵⁶ Trond Erik Pettersen var en av de som reagerte. Dette kunne da ikke være et bølgeslag? Han merket seg to rystelser med kort mellomrom. Men “da den tredje rystelsen kom, hørtes det, som om papir ble revet av, bare forsterket mange ganger.”¹⁵⁷ Riggen krenget og ble liggende med en helning på 40 til 45 grader.¹⁵⁸ Trond Erik hadde kun på seg sokker, og klarte ikke å holde seg oppreist. Når han kom seg oppover i rommet, tok han tak i filmutstyret og kastet det gjennom nærmeste vindu. Det eksploderte, og alt glass falt ut. Han tok seg ut vinduet og merket seg at han var sistemann ut av kinosalen.¹⁵⁹

Oppe i kontrollrommet satt Eivind Egeli, Magne Sildelid og Leif Reve og røykte.¹⁶⁰ De kjente et kraftig smell mot riggen. Smellet ble etterfulgt av voldsom risting, samt lyden av metall som ble revet i stykker.¹⁶¹ De ble kastet sammen i en haug på gulvet, alt som var løst falt mot dem. Egeli prøvde å sette i gang pumpene som kunne stabilisere riggen, men de ville ikke starte.¹⁶² Han ropte: “vi må komme oss ut.”¹⁶³ Gangen utenfor kontrollrommet hadde blitt forvandlet til en bratt bane ned i avgrunnen. Personer kom fallende ned fra kinosalen. Utgangen til dekket var blokkert av mennesker og gjenstander som lå oppå døren fra

¹⁵⁵ Politiavhør Dag Jarle Jensen 01.05.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700032>

¹⁵⁶ Politiavhør Ellef Andreas Friis Wahlstrøm 26.06.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700200>; Politiavhør Alf Gunnar Taraldlien 16.04.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700398>

¹⁵⁷ Politiavhør Trond Erik Pettersen 12.06.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981.. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700060>

¹⁵⁸ Politiavhør Trond Erik Pettersen 12.06.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700060>; NOU 1981:11: 12 konkluderer senere med at helningen var på 30-35 grader.

¹⁵⁹ Politiavhør Trond Erik Pettersen 12.06.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700060>

¹⁶⁰ Politiavhør Eivind Egeli 28.03.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0001: 0001-0002 Avhørskommisjonen - navnelister og protokoller fra avhør/0003 Survey report, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001605700052>

¹⁶¹ Politiavhør Eivind Egeli 28.03.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0001: 0001-0002 Avhørskommisjonen - navnelister og protokoller fra avhør/0003 Survey report, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001605700052>

¹⁶² Eivind Egeli i Smith- Solbakken 2019a: 133

¹⁶³ Politiavhør Eivind Egeli 28.03.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0001: 0001-0002 Avhørskommisjonen - navnelister og protokoller fra avhør/0003 Survey report, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001605700052>

utsiden.¹⁶⁴ Sildelid, Egeli og Reve måtte sammen løfte døren av karmen, siden den hadde fått en smell da riggen krenget. På dette tidspunktet bestemte Reve seg for å gå til lugaren for å hente overlevelsedrakten.¹⁶⁵ Om han noensinne nådde lugaren, vet man ikke. Egeli og Sildelid fant noen redningsvester som de delte ut. Egeli observerte at plattformsjefen, Torstein Sæd, løp mot kontrollrommet. ”Jeg sa at vi hadde prøvd å få i gang pumpen og at det var nytteløst. Han hørte ikke på meg. Han sprang ned.”¹⁶⁶

Torleif Holsæther satt i radiatorrommet på naboplattformen Edda. Rundt halv syv begynte han å høre bråk og styr fra Kielland-plattformen.¹⁶⁷ Så kom meldingen over radio, “Mayday Mayday, dette er...”¹⁶⁸ Han kjente igjen stemmen, det var Harry Vike. Telefoner og meldinger kom inn: “Kielland krenger”.¹⁶⁹ Han sendte ut mayday både på helikopterfrekvens 129,75 Mhz og på VHF kanal ni, den samme kanalen som Harry Vike.¹⁷⁰ Det ble opprettet kontakt mellom de ulike plattformene på feltet. Varselet var sendt ut.

Ute hadde vinden tatt seg opp og lyder av metall som gav etter, bredte seg i luften. Bølgene hadde økt i styrke, og lysene på plattformen var borte.¹⁷¹ Inne hadde kaoset begynt. Noen søkte etter markerte rømningsveier, andre så etter raskeste vei ut. Riggens lå krenget mellom 30 og 35 grader.¹⁷² Containere på dekk, maskiner og annet løst utstyr bevegde seg i voldsom fart nedover plattformen.¹⁷³ Ved siden av riggen lå et av beina og fløt i vannet. Den karakteristiske D-leggen med de store røde og hvite stripene bevegde seg i takt med bølgene. Varsel var sendt ut til redningssentralen på Sola og personale på Edda mønstret på østsiden av plattformen for å se om de kunne hjelpe på noe som helst måte.¹⁷⁴ Klokken hadde passert halv syv og hvert sekund telte for de som prøvde å evakuere fra den synkende Alexander L. Kielland- riggen.¹⁷⁵

¹⁶⁴ Magne Kåre Sildelid i Smith- Solbakken 2019a: 78

¹⁶⁵ Politiavhør Eivind Egeli 14.04.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700372> ; Leif Reves rolle blir beskrevet av både Egeli og Sildelid i avhør og minnebank. Det er ikke overensstemmelse ved hans rolle i begge beretninger.

¹⁶⁶ Eivind Egeli i Smith- Solbakken 2019a: 123; Politiavhør Eivind Egeli 14.04.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700372>

¹⁶⁷ Rapport fra radioperatør på Edda. i Smith-Solbakken 2019b: 52

¹⁶⁸ Torleif Holsæther i Smith- Solbakken 2019b: 49

¹⁶⁹ Torleif Holsæther i Smith- Solbakken 2019b: 49

¹⁷⁰ Politiavhør Harry Vike 17.04.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0001: 0001-0002 Avhørskommisjonen - navnelister og protokoller fra avhør/0003 Survey report, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001605700155> ; Torleif Holsæther i Smith- Solbakken 2019 b: 48-51

¹⁷¹ NOU 1981:11: 54 ; NOU 1981:11: 16

¹⁷² NOU 1981:11: 12

¹⁷³ Svein Vegard Vermundsen i Smith-Solbakken 2019a: 114; Gunnar Guttormsen i Smith-Solbakken 2019a: 54

¹⁷⁴ Torleif Holsæther i Smith- Solbakken 2019b: 48-51

¹⁷⁵ NOU 1981:11: 16

Harald Hansen våknet opp i den lille kinosalen. Salen var tom, og han lå alene igjen på gulvet. Hvordan han hadde havnet der, husket han ikke.¹⁷⁶ Han hadde på seg joggesko og klarte av den grunn å klatre oppover og ut døren som var bak kinolerretet. Han kom seg ut på dekk.¹⁷⁷

De tre livbåtene, som jeg oppsøkte, lå for seg selv, på motsatt side av Edda. Når jeg kom ut var det kun en livbåt igjen, de to andre lå under vann. Det var egentlig ikke min livbåt, men jeg tok den første og beste. Jeg kunne høre at folk hylte i livbåten.¹⁷⁸

Han hadde kommet seg til livbåt nummer en. Båten slo flere ganger mot plattformen og styrhuset ble knust.¹⁷⁹ De fikk etterhvert løsnet de resterende wirene som holdt igjen livbåten til riggen. “Det var ikke mange sekunder/minutter etter at vi var kommet vekk så tippet plattformen.”¹⁸⁰

De fleste av de evakuerende bevegde seg oppover på riggen. Siden riggen hadde fått slagside ble B-leggen det høyeste punktet. Store deler av mannskapet og rigg-gjestene manglet både redningsvester og livbelter. Det var ikke tid til å hente livbeltet i lugarene, og kassene som var på dekk ble raskt tømt.¹⁸¹

Gulvet forsvant under Edmund Arne Mongstad.¹⁸² Han så Olsen komme seg ut av mud-rommet som lå rett ved kinosalen, før alt av løst utstyr begynte å falle ned. Et skrik, det må ha vært en av de andre fra borelaget som ble truffet. Edmund ble selv truffet av noe, eller så ramlet han bakover og slo hodet. Det han er sikker på, er at han besvimte.¹⁸³ Da han våknet var rommet i ferd med å bli fylt med vann. Edmund slet med å puste, han hadde knekt flere

¹⁷⁶ Harald Hansen i Smith-Solbakken 2019a: 59; Politiavhør Harald Bjørn Hansen 22.05.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700244>

¹⁷⁷ Politiavhør Harald Bjørn Hansen 22.05.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700244>

¹⁷⁸ Harald Hansen i Smith-Solbakken 2019a: 60

¹⁷⁹ Harald Hansen i Smith-Solbakken 2019a: 60; Politiavhør Harald Bjørn Hansen 22.05.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700244>

¹⁸⁰ Harald Hansen i Smith-Solbakken 2019a: 60

¹⁸¹ NOU 1981:11: 16

¹⁸² Politiavhør Edmund Arne Mongstad 29.03.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700154>

¹⁸³ Edmund Arne Mongstad i Smith-Solbakken 2019 a: 97-102; Politiavhør Edmund Arne Mongstad 29.03.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politiavhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700156>

ribbein og punktert en lunge. Hodet var forslått, og han blødde fra flere steder. Smertene var så store at han ønsket å bli liggende. Han hørte sirenene fra naboplattformen, blandet med skrik fra personer som lå fastklemt inne i den store kinosalen.¹⁸⁴

Oskar Olsen klarte å komme seg unna alt av utstyr som hadde rast nedover i mud-rommet. Han ropte etter Edmund, men fikk ikke svar. Det var mørkt, de hadde mistet strømmen. Han hørte en masse hyling og skrik etter hjelp, sannsynligvis kom dette fra kinosalen som var like ved. Sekunder tidligere hadde han observert flere vaskemaskiner som seilte forbi.¹⁸⁵

“Containere hadde ramlet og lå inntil skottene på andre siden hvor boligmodul og verksted var.”¹⁸⁶ Det var en del andre som hadde kommet seg opp på dekk, enten med eller uten overlevelsesdrakt. Selv hadde han bare en Helly Hansen varmekjole og en bukse i fleece på seg. Oskar observert en i 50-årene som var paralyseret og forslått. “Han sto stille som en statue.”¹⁸⁷ Oskar tok han med seg og sammen entret de livbåt tre. Det var rundt 10-15 mann i livbåten da den ble låret mot vannet. Kroken ville ikke løsne. Båten ble slengt under riggen og knust mot pongtongene.¹⁸⁸ “En matros, en tysker, Lothar Apostel, tok hodet ut av styrehuset for å sjekke hva som var galt, og ble klemt i hjel.”¹⁸⁹ Det var ingen annen utvei for de som var igjen i båten, de måtte hoppe i sjøen.

På Edda sto John Reidar Gard og stirret mot den synkende Kielland-riggen. Han så hvordan mannskapet evakuerte mot B-leggen, hvordan livbåt tre ble knust da den ble slått mot riggen. Gard og kollegaene startet å kaste ut livbelter og gummiflåter i håp om å redde noen av de som hadde havnet i vannet.¹⁹⁰

Det var kaos, og vrakdelar fløt overalt. John Aird hadde blitt kastet fra det høyeste punktet på riggen og ut i havet. Han prøvde å finne noe å holde fast i, til slutt klarte han å klamre seg til en tønne. Brått dukket det opp en livbåt foran han. Den var opp ned. Han så andre mennesker som svømte mot livbåten. John klarte å komme seg over til livbåten og klamret seg fast. Sammen med noen andre hang John utenfor båten. Han visste at båten var designet for å

¹⁸⁴ Edmund Arne Mongstad i Smith-Solbakken 2019a: 97-102

¹⁸⁵ Oskar Johan Olsen i Smith-Solbakken 2019a: 179

¹⁸⁶ Oskar Johan Olsen i Smith-Solbakken 2019a: 179

¹⁸⁷ Oskar Johan Olsen i Smith-Solbakken 2019a: 179

¹⁸⁸ Oskar Johan Olsen i Smith-Solbakken 2019a: 180; Politivhør Oscar Olsen 24.06.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0011: 0001 Politivhør/G Oljedirektoratet (G5)/0003 Møter, beslutninger m.v. vedr. arbeidet til kommisjonen, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001606700070>

¹⁸⁹ Oskar Johan Olsen i Smith-Solbakken 2019a: 180

¹⁹⁰ Politivhør John Reidar Gard 15.04.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0001: 0001-0002 Avhørskommisjonen - navnelister og protokoller fra avhør/0003 Survey report, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001605700129>

kunne snus, så han svømte til enden der motoren og propellen var. Plutselig snudde båten, alle de som hang på siden forsvant, han vet ikke om de kom opp igjen. Da han kom seg inn i livbåten var det mørkt, og lukten av diesel var sterk. Til sammen var det omkring 17 personer inne i båten,¹⁹¹ blant annet radiooperatøren. Han hadde havnet i livbåt nummer fem.

Båten begynte å drive rundt, og flere var bekymret for at båten skulle slås i stykker mot pongtongene eller Edda. Etter en stund kom det en forsyningsbåt, Normand Skipper, og la seg til ved siden av livbåt fem. Tre av mennene hoppet over i forsyningsbåten, blant disse var Eivind Egeli.¹⁹² Det var mye vind, og sjøen var tung. Supplybåten drev farlig nær livbåten. Radiooperatøren klarte å opprette kontakt med båten og ba dem holde seg unna. Før supplybåten forsvant fikk de kastet over tepper og klær til det iskalde mannskapet i livbåten. Litt senere kom det et helikopter som firte ned en line. Fire personer klarte å komme seg opp i helikopteret før været satte en stopper for videre evakuering.¹⁹³ Til slutt ble John Aird og de resterende mennene hentet opp av et Sea King helikopter.¹⁹⁴ Det hadde da gått mellom ni og elleve timer siden riggen mistet D-leggen.¹⁹⁵

4.2 Redning og søk

Mayday-meldingene som først ble sendt ut av Harry Vike og senere viderefremidlet av Torleif Holsæther, spredte seg utover Nordsjøen og inn til land. Hele Ekofisk-feltet responderte på mayday-meldingen, og båter fra England, Nederland, Belgia, Russland, Sverige, samt Øst- og Vest-Tyskland deltok etter hvert i søket etter overlevende.¹⁹⁶ Totalt var det over 80 fartøy som var involvert i redningsarbeidet, flere av disse var sivile fiskebåter. Sterk vind og tåke gjorde det vanskelig for helikoptrene å delta i operasjonen. Redningsfartøyene var bekymret for å drive inn i livbåtene og slå dem i stykker. De dårlige værforholdene gjorde det vanskelig å få oversikt over redningsaksjonen, og dette medførte at det var stor usikkerhet i flere dager om hvem som hadde overlevd.¹⁹⁷ Når rednings-rapportene

¹⁹¹ John Aird i Smith-Solbakken 2019a 162: ; Hovedredningssentralen sin rapport (s.8) påpeker at det var 14 stk. i båten da riggen gikk rundt. 19 stk. ble hentet opp fra vannet.

¹⁹² Politiavhør Eivind Egeli 28.03.80 i Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980, RA/S-1165/D/L0001: 0001-0002 Avhørskommisjonen - navnelister og protokoller fra avhør/0003 Survey report, 1980-1981. <https://www.digitalarkivet.no/db50001605700052>

¹⁹³ Se vedlegg 4

¹⁹⁴ John Aird i Smith-Solbakken 2019a:162

¹⁹⁵ Hovedredningssentralen Sør-Norge Stavanger 1980: 8

¹⁹⁶ Hovedredningssentralen Sør-Norge Stavanger 1980: 13

¹⁹⁷ Hovedredningssentralen Sør-Norge Stavanger 1980: 7

var samlet, viste de at 91 personer var reddet etter ulykken. Dette gikk imot andre rapporter som Philips Petroleums egen oversikt, som viste at det var 89 overlevende.¹⁹⁸

Dagen etter ulykken begynte søk etter omkomne. Ulike typer fartøy og dykkere ble brukt for å finne dem. Dykkerne opplevde vanskelige forhold og dårlig sikt under søket. Flere løse gjenstander falt ned til bunnen og lagde hindringer. Tomme overlevelsesdrakter så ut som omkomne.¹⁹⁹ Dykkerne fant flere av de omkomne på havbunnen, andre ble funnet i ulike vrakrester og knuste livbåter. Ved hjelp av et nett ble de omkomne fraktet til overflaten. Etter noen dager ble det bestemt å igjen starte opp produksjonen på Edda.²⁰⁰ Havbunnen ble etter hvert dekket av boreslam, noe som gjorde søket vanskelig for dykkerne.²⁰¹ De arbeidet og søkte rundt vraket i 14 dager før Kielland ble slept inn til land.²⁰²

¹⁹⁸ Hovedredningssentralen Sør-Norge Stavanger 1980: 7

¹⁹⁹ Per A. Jacobsen i Smith-Solbakken 2019b: 172

²⁰⁰ Riksrevisjonen 2021: 127

²⁰¹ Yngve Tveit i Smith-Solbakken 2019b: 132; Magnar Liaskar i Smith-Solbakken 2019c: 139; Angus Kleppe i Smith-Solbakken 2019b: 142; Wigulf schjøll i Smith-Solbakken 2019b: 147

²⁰² Smith-Solbakken & Dahle 2023

5.0 Analyse og funn

5.1 Døden

“Why are you here? It's been 42 years since the accident, you're just pulling it all up again.”²⁰³

Tapet av et nært familiemedlem er et følsomt og sårt tema, og livene til de vi intervjuet ble for alltid endret etter 27. mars 1980. Det var 212 menn ombord på Alexander L. Kielland den kvelden. Mennene som omkom i ulykken var sønner, brødre, ektemenn, fedre, onkler og svogere.

Å miste et nært familiemedlem kan være en av de mest smertefulle opplevelsene et menneske opplever i livet. I mange tilfeller opplever man et bredt spekter av følelser, som sorg, fortvilelse, ensomhet og anger.²⁰⁴ Tapet kan virke uvirkelig, og man kan ha problemer med å akseptere at vedkommende ikke lenger er til stede. Man kan føle seg tom og alene, spesielt når man har hatt en familiær og betydningsfull relasjon med vedkommende. I tillegg til å miste kjærligheten og støtten fra den omkomne, opplever noen å miste en viktig del av ens egen identitet og minner. Noen kan også merke at en del av ens historie og fortid har blitt borte, og mener at fremtiden aldri vil være helt den samme igjen.²⁰⁵

5.1.1 Budskapet

“Your father was on that rig”

Colin Lamb junior var på jobb kvelden 27. mars 1980. Radioen sto på i bakgrunnen mens han og en kollega fraktet varer i Lancashire. Lyden på radioen ble skrudd opp da han hørte at det hadde vært en ulykke på riggen Kielland. Han var 17 år og forsto raskt at det var snakk om farens arbeidsplass. “My father is on the Kielland platform.”²⁰⁶ Arbeidskollegaen stoppet bilen, så på Colin og sa “No, nooo..., that can't be.”²⁰⁷ De ville ikke tro det de hørte på radioen. “He will be alright. He will be one of those dinguses that survives. He will be alright.”²⁰⁸

²⁰³ Wayne Hunter, personlig kommunikasjon, 23. september 2022

²⁰⁴ Dyregrov, Dyregrov & Kristensen, 2020

²⁰⁵ Dyregrov, Dyregrov & Kristensen, 2020

²⁰⁶ Colin Lamb i Smith-Solbakken 2019c: 321

²⁰⁷ Colin Lamb i Smith-Solbakken 2019c: 321

²⁰⁸ Colin Lamb i Smith-Solbakken 2019c: 321

Denne tirsdagskvelden var det mange som ventet på en telefon fra sin kjære som var på jobb i Nordsjøen. Brian Owen Dowson, Edward Laxon og Brian Graham hadde alle lovet å ringe hjem. I Cleator Moor ringte telefonen, det var Brian Graham som ringte til kona og de to sønnene sine. "He told me he was going to the cinema room afterwards. They were supposed to show a cowboy movie."²⁰⁹ Dette var det siste hun hørte fra Brian. De andre fedrene rakk aldri å ringe fra Kielland denne kvelden, men likevel ringte telefonene hjemme hos familiene. I Lowestoft ventet Joan Dowson og barna på den faste telefonen fra Brian Owen Dowson. "Brian always telephoned on a Thursday."²¹⁰ Når telefonene først ringte var det ikke ektemannen som var i den andre enden, men en venn. "[...] told me about the accident, and that Brian was on board Kielland. I then phoned our friends who got in touch with his office. They were told that the accident indeed was on Kielland."²¹¹ 14 år gamle Andrew lyttet til alle samtalene moren, Joan, hadde denne kvelden. "He understood what was going on. He was crying and shaking."²¹²

Etter hvert forsto også Debbie Laxon hvorfor telefonen fra faren aldri kom. "We first heard about the accident on the News flash on the TV. There was an accident in the North Sea."²¹³ Da hun hadde sett nyhetene fikk hun en dårlig magesfølelse. Hun kom da på lovnaden faren hadde gitt henne tidligere: "If something happens, I will contact you right away, if I can. He didn't call."²¹⁴ Utover kvelden prøvde onkelen hennes å ringe arbeidsgiveren til faren. "They did not know much and did not keep us informed. We had one call from Grootcon. They said the situation was chaotic."²¹⁵

Hjemme hos familien Graham ringte telefonen igjen senere på kvelden. "A friend of Brian's called me, it had been on the ten o'clock news."²¹⁶ Dette var det første hun fikk vite om ulykken. Resten av kvelden brukte hun foran TV-en. Mange andre rundt om i Storbritannia tilbrakte også denne kvelden foran TV-en for å tilegne seg mest mulig informasjon om ulykken i Nordsjøen. En av disse var Maureen Fleming. "I received some odd sorts of telephone calls from Mike's friends but with no hint as to what had happened."²¹⁷ Da hun

²⁰⁹ Brenda Graham i Smith-Solbakken 2019c: 286

²¹⁰ Joan Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 298

²¹¹ Joan Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 298

²¹² Joan Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 298

²¹³ Debbie Laxon i Smith-Solbakken 2019c: 290

²¹⁴ Debbie Laxon i Smith-Solbakken 2019c: 290

²¹⁵ Debbie Laxon i Smith-Solbakken 2019c: 290

²¹⁶ Brenda Graham i Smith-Solbakken 2019c: 286

²¹⁷ Maureen Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 308

senere satte seg ned for å se på nyhetene, forsto hun hva de merkelige telefonsamtalene innebar. Kameratene prøvde å kartlegge om Michael var på den forulykkede riggen i Nordsjøen.

Zoe Pender, mor til Tara Pender, mottok en tydelig og klar beskjed fra bestemoren til Tara denne kvelden. “That's PJ's rig on the news.”²¹⁸ Zoe ville ikke tro svigermoren, så hun skrudde på TV-en for å selv se på nyhetene om det kunne stemme. “My mum came into my room after the news had been on the television. She said that there has been an accident on one of the rigs in the North Sea.”²¹⁹ “I remember that night, I was in bed.”²²⁰

Selv om både Brenda Graham og Joan Dowson fikk nyheten om problemene på Kielland samme kveld, ventet de med å dele dette med barna. Sønnen til Joan hadde overhørt samtalene kvelden før, men datteren forble uvitende. Hverdagen gikk som normalt og barna ble sendt på skolen dagen etterpå. Paul Graham var syv år gammel i 1980. “Nobody told me about the accident the day it happened.”²²¹ I friminuttet spilte han et populært spill sammen med de andre elevene. Det var da han hørte at noen av de andre barna snakket om en rigg som hadde veltet i Nordsjøen. “Your father was on that rig” a chap said to me. That's how I learned what happened to my father.”²²² På skolen til Jane Dowson forsto etter hvert lærerne at faren hennes hadde vært på Kielland. Før de klarte å fange dette opp hadde en jente fortalt Jane om ulykken. “My teacher drove me home.”²²³ De mente trolig at det var best at den lille jenta var sammen med den resterende familien. Selv forsto hun lite da læreren kjørte henne hjem. “I was afraid I was in trouble.”²²⁴ Nicola Hunter opplevde også at nyheten om ulykken kom fra andre barn på skolen. “Some other kids had heard the grownups talking about the accident at home.”²²⁵ Nicola fikk da spørsmål om hun hadde hørt hva som hadde skjedd med faren. Hun forsto ingenting. Det var først da hun kom hjem og nyhetene ble vist på TV-en at moren forklarte hva som hadde hendt.

Nyheten om selve ulykken spredte seg fort fra Norge til Storbritannia. For mange ble de første nyhetene om ulykken en sterk indikator på at de senere ville motta et dødsbudskap.

²¹⁸ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 329

²¹⁹ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 329

²²⁰ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 329

²²¹ Paul Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

²²² Paul Graham i Smith-Solbakken 2019c:287

²²³ Jane Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 299

²²⁴ Jane Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 299

²²⁵ Nicola Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312

Alvoret og brutaliteten som kom frem i nyhetssendingene tilsa at muligheten for å overleve var svært liten. “[...] you know that way when you just know something is not good? Where you just know something is wrong.”²²⁶ Familien til Alan Beggs hørte først om ulykken på nyhetene. Faren fikk en sterk følelse om at sønnen Alan var på Kielland, selv om han egentlig skulle vært på land. Tanken slapp ikke taket, og etter en stund fikk de den brutale beskjeden: Alan hadde vært på Kielland, og han hadde omkommet i ulykken.

På grunn av stor usikkerhet rundt hvem som befant seg på Kielland da ulykken inntraff, gikk det lang tid før de pårørende fikk informasjon fra offisielt hold.²²⁷ Det var også flere familier som var usikre på om deres slektning faktisk var på den forulykkede riggen. En av disse var Audrey Milne.

“It took a long time for information to travel in those times. We didn't know what had happened or if it was the same oil field he was working on. So, we didn't even know for a couple of days that my dad had been on the platform.”²²⁸

Etter ti dager fikk de bekreftet at faren var blant de omkomne. Etter hvert nådde også dødsbudskapene resten av de etterlatte i Storbritannia. En dag når Tara Pender kom hjem fra skolen lå moren på sofaen, hun hadde fått beroligende medikamenter. Ved hennes side satt en lege: “The doctor, who was a family friend, sat me on his lap and said “you know how they've been looking for your daddy ... they found him.””²²⁹

Etter en stund banket en prest på døren til Zeta Fleming i Cleator Moor. De hadde funnet broren hennes. Michael Fleming var blant de omkomne. Datteren husker godt at moren sendte presten bort. “If there was a good God, you wouldn't be here now.”²³⁰

Søndag etter ulykken kom en mann hjem til Debbie Laxon og moren. Det var en representant for farens arbeidsgiver. Debbie visste hva budskapet kom til å være: Dykkere hadde funnet Edward Laxon, og han var død. Noen måtte da reise til Norge for å identifisere ham, for moren til Debbie klarte ikke denne oppgaven. Sammen med en familievenn reiste 19 år gamle Debbie Laxon for første gang utenlands. Hun skulle bekrefte at faren var den

²²⁶ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

²²⁷ Riksrevisjonen 2021: 125

²²⁸ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

²²⁹ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 329

²³⁰ Nicola Hodgson, personlig kommunikasjon, 24. september 2022

omkomne mannen de hadde funnet i Nordsjøen. Hun fikk se noen av eiendelene som ble funnet på faren. “His watch, that stopped at 6:40 pm, a small pocket knife, a battery probably for the watch, a plectrum. He loved to play the guitar. On the plastic bag there was a number 35.”²³¹ Den lille plastposen med tingene faren hadde hatt på seg tok hun godt vare på. Tara Pender fikk i likhet med Debbie Laxon, noen av farens eiendeler etter at han hadde blitt identifisert. “We got his wedding ring back. It was badly damaged. [...] We also got his watch back. It was an Omega watch, it worked.”²³²

23 briter kom aldri hjem etter ulykken. Flere av dem fikk etter hvert status som savnet.²³³ Av de vi har snakket med, er det fire barn som aldri mottok et dødsbudskap etter ulykken. Totalt var det 30 menn som aldri ble funnet etter at Alexander Kielland havarerte. De fikk en våt grav i Nordsjøen.²³⁴

5.1.2 Møtet med sorgen

“I can remember a dark feeling.”²³⁵

Den familiære støtten de etterlatte opplevde var forskjellig basert på deres ulike forutsetninger. Enkelte hadde en stor familie og kunne lene seg på tanter, onkler, søsken og besteforeldre. For andre ble tilværelsen mer isolert. Noen barn opplevde at moren deres ikke lenger var i stand til å ta vare på dem. De fikk ikke den nødvendige hjelpen de trengte.²³⁶

Faren til Wayne Hunter var en av de som forble savnet etter ulykken. Tiden etter ulykken var vag for Wayne, som var fire år da faren omkom. Sammen med halvsøskenene og andre familiemedlemmer reiste han til Norge for å delta i en minneseremoni. Seremonien ble holdt i Stavanger domkirke, der det ble tatt et siste farvel med alle som omkom i Kielland-ulykken. Mellom 400 og 500 personer var til stede i Domkirken sammen med Wayne og familien. Etter gudstjenesten ble det lagt ned blomster på Gandsfjorden ved vraket av riggen.²³⁷ “[...] I will always remember throwing the flowers in the ocean.”²³⁸ Tilbake i Cleator Moor ventet virkeligheten på den lille gutten. For moren til Wayne representerte tapet av samboeren en

²³¹ Debbie Laxon i Smith-Solbakken 2019c: 291

²³² Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

²³³ Kongsnes et al. 2012

²³⁴ Meld. St. 47: 4; Riksrevisjonen 2021: 24

²³⁵ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 318

²³⁶ Riksrevisjonen 2021: 128

²³⁷ Tagesen & Friestad 1983: 94

²³⁸ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 318

livsendring. Hun var eier av en frisørsalong i sentrum av byen, men fikk utfordringer med driften etter ulykken. Hun fikk psykiske problemer, opplevde nervøse sammenbrudd og ble sendt inn og ut av forskjellige sykehus. Til slutt ble hun diagnostisert med kroniske angstanfall. “In a way I didn’t only lose my father, but also my mom.”²³⁹ Moren klarte ikke lenger å ha det daglige ansvaret for den unge sønnen sin, så mormoren måtte ta på seg deler av forsørger- og omsorgsrollen. “I grew up with my mother’s mom. My mom did her best, but she couldn't get over it, it wasn't very nice.”²⁴⁰

Moren til Tara Pender fikk også store utfordringer med å ta vare på datteren etter ulykken. “She took to bed for weeks after the accident. She was sedated and really broken down.”²⁴¹ I forkant av ulykken hadde familien tatt til seg en fosterdatter. “I sort of ended up taking care of her.”²⁴² I en lengre periode ble Tara ansvarlig for søsterens velferd og oppvekst. “I had to dress us both for school, put on the uniform and make breakfast because my mother was not able to do it herself.”²⁴³ Etter ulykken ble moren deprimert, hun hadde mistet “[...] the love of her life.”²⁴⁴ Familiestrukturen til familien Pender forble slik i omtrent et år, da søsteren flyttet til en annen familie.

For Brenda ble det vanskelig å møte den nye hverdagen uten ektemannen. Over natten ble hun aleneforsørgende for to unge gutter. “My parents came and stayed with me after the accident, they helped me with the lads.”²⁴⁵ Selv om Brenda fikk hjelp fra sin nærmeste familie, ble det krevende å ha omsorgen for guttene alene. I ungdomsårene begynte Simon og Paul å vandre i miljøer som hadde dårlig innflytelse på dem. Etter hvert trengte guttene mer hjelp enn det Brenda klarte å gi. Den yngste sønnen, Simon, fikk oppfølging fra helsevesenet. Det ble en lang rundgang mellom ulike helsetilbud. “Simon was in and out of hospital due to drug addiction, he struggled.”²⁴⁶ Til slutt fikk han påvist posttraumatisk stresslidelse. Brenda og Paul prøvde å hjelpe Simon, de kjøpte en leilighet til ham. I tillegg var de hyppig på besøk, samt leverte mat flere ganger i uken. Til slutt ble det nok for Simon. Han endte sitt eget liv i 2020.

²³⁹ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

²⁴⁰ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

²⁴¹ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

²⁴² Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

²⁴³ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

²⁴⁴ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

²⁴⁵ Brenda Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

²⁴⁶ Brenda Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

Da Wayne Hunter ble eldre, begynte han å vanke i miljøet Paul og Simon var en del av. Samtidig kjente han på et ansvar for å forsørge moren.

When I was young, I turned into a bit of a bad lad. Couse, I had to provide for my mom. So, I have a bit of a criminal record. Growing up without a dad and feeling responsible for feeding your family pushes you. I served time more for violence, for fighting. It was a rebellious thing. I had no one there to tell me what to do, as I do to my kids.²⁴⁷

Uten en farsfigur og med en tanke om at han måtte forsørge moren, endte Wayne opp i det kriminelle miljøet i Cleator Moor. I løpet av oppveksten hadde også de eldre brødrene i familien Hunter en opprørsk periode. I likhet med lillebroren har de sonet straffer for vold og rus.

Tara Pender opplevde også at barndommen ble krevende. Da faren døde hadde hun akkurat startet på en ny privatskole. "Right before he died I had taken some entrance exams to a private school, a girl school daddy really wanted me to go to."²⁴⁸ Skolegangen kostet mye penger, og Tara klarte heller ikke å leve opp til forventningene de hadde til henne. "I was a nightmare, I was awful. And then I was thrown out eventually."²⁴⁹ En annen som fikk vansker knyttet til skolen var Jane Dowson. "Jane struggled at school after the accident."²⁵⁰ Savnet etter faren gjorde det vanskelig å konsentrere seg. Dette kom etter hvert til syne på karakterene hennes. Resultatene og presisjonen på skolearbeidet gikk betraktelig ned.

Som de fleste andre enkene etter ulykken, hadde også Audrey Milnes mor ulike utfordringer. Hun satt alene igjen med tre barn, den minste var enda et spedbarn. "She was devastated and would probably have gotten some medical help from the hospital."²⁵¹ Men selv om livet ble forandret og hverdagen mer krevende, klarte moren å oppdra og forsørge barna alene.

She had time to look after the children and take care of the house, she was a mom. It was hard enough raising three children on her own. Later she learned to drive, she

²⁴⁷ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

²⁴⁸ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

²⁴⁹ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

²⁵⁰ Jane Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 299

²⁵¹ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

hated it but she did it to be a better mom and get us about. She was really depressed; it probably took her a year or more to get somewhat back to normal.²⁵²

Selv om moren klarte seg etter forholdene bra, merket Audrey at faren ikke lenger var til stede. “[...] I grew up very quickly. And I became a bit of an adult in the house.”²⁵³ Familien på fire sto sammen i sorgen og tok godt vare på hverandre. “But we still went on to have good times and great family get-togethers. My brother, sister, me and mom are still very close.”²⁵⁴

I likhet med familien til Audrey sto familien Beggs samlet i sorgen. Sammen med Alans svigerfamilie og venner kunne de dele sine bekymringer, men også finne støtte og trygghet i hverandre. “Alan had an awful lot of friends, and they were concerned and supportive. It became a kind of united grief. The funeral was packed with people and there was an ocean of flowers.”²⁵⁵ Etter begravelsen begynte den nye hverdagen å innhente familien Beggs. Spesielt for faren til Alan ble det vanskelig å godta at sønnen ikke lenger var blant dem. “My granddad started drinking after the disaster.”²⁵⁶ Året etter døde faren til Alan. Tapet av faren og broren medførte at foreldrene til Louise Beggs ble mer beskyttende overfor datteren. “My mom and dad were also very protective of me. They did not want me to go to the sea or on boats. I think that this might be because of what happened with Alan.”²⁵⁷

Ettersom tiden gikk, begynte flere av de etterlatte og falle til ro med den nye hverdagen. For andre ble det mer krevende å akseptere at deres kjære ikke skulle komme hjem igjen. “I feel like he left us and never came back.”²⁵⁸ Seks år gamle Laura Fleming satt igjen med en følelse av at faren hadde forlatt henne. For å bearbeide sorgen knyttet til tapet av faren, var moren raskt ute med å skaffe hjelp og støtte til datteren. “My daughter is still paying for therapy at the age of 49, she has paid thousands to therapists because she at 6 years old thought her dad had abandoned her.”²⁵⁹

²⁵² Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 328

²⁵³ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

²⁵⁴ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 328

²⁵⁵ Diana Beggs i Smith-Solbakken 2019c: 293

²⁵⁶ Louise Beggs i Smith-Solbakken 2019c: 293

²⁵⁷ Louise Beggs i Smith-Solbakken 2019c: 293

²⁵⁸ Colin Lamb i Smith-Solbakken 2019c: 321

²⁵⁹ Maureen Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 309

Da faren til Nicola Hunter ikke kom tilbake, laget datteren seg en fantasi som hun kunne slå seg til ro med. “In the years after the accident Nicola had all these fantasies that her father survived, living on an island having a new family.”²⁶⁰ Fantasien gjorde det lettere for Nicola å leve videre uten faren. “Nicola’s, son Connor, says he thinks that his mother still believes her father will come back.”²⁶¹

En natt etter ulykken fant Joan Dowson datteren inne i klesskapet sitt. Hun hadde satt seg ned i det trange skapet og lukket dørene bak seg. Moren hørte datteren rope gjentatte ganger: “He can’t get out!”²⁶² Moren åpnet dørene og prøvde å få kontakt med datteren, som trolig gikk og snakket i søvne. “She said it was not room enough there.”²⁶³ Jane husker ikke selv denne hendelsen, da hun var relativt ung når faren døde. I likhet med Nicola dannet hun seg fantasier som holdt faren i live. “I had these fantasies, about him, that he still was alive.”²⁶⁴ Tanken om at han enda var der ute beroliget henne. “Maybe he met someone else and had a new family somewhere. I couldn’t believe he was gone.”²⁶⁵

Debbie Laxon opplevde at moren hadde vanskelig for å akseptere at ektemannen var blant de omkomne. “She asked me when I returned from Norway: Are you sure that this was him?”²⁶⁶ Debbie var sikker, hun hadde sett faren, samt fått med seg hans personlige eiendeler hjem. Selv om moren fikk se mannens klokke, plekter og lommekniv, slo hun seg til ro med at han trolig levde en annen plass. “She wanted to believe he still was around and just had lost his memory and couldn’t make it home.”²⁶⁷

For Colin har minnene om faren hjulpet ham gjennom sorgen. Selv om det er over 40 år siden han så faren, kjente han enda på en nærhet til ham. “I dream about him all the time. It is so real. [...] He is there in the dreams.”²⁶⁸

Videre vil vi diskutere hvordan Colin og de andre etterlatte ble påvirket av dødsbudskapet om deres familiemedlem, samt hvordan de håndterte sorgen som fulgte.

²⁶⁰ Nicola Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312

²⁶¹ Conor Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312

²⁶² Joan Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 299

²⁶³ Joan Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 299

²⁶⁴ Jane Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 299

²⁶⁵ Jane Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 299

²⁶⁶ Debbie Laxon i Smith-Solbakken 2019c: 291

²⁶⁷ Debbie Laxon i Smith-Solbakken 2019c: 291

²⁶⁸ Colin Lamb i Smith-Solbakken 2019c: 322

5.1.3 Analyse: Døden

5.1.3.1 Dødsbudskapet

“So, we didn't even know for a couple of days that my dad had been on the platform.”²⁶⁹

På ulykkesdagen var det tettliggende tåke over Ekofiskfeltet. Dette skapte problemer for helikoptershuttlingen som foregikk mellom rigger, plattformer og land. Da ulykken inntraff, var det knyttet stor usikkerhet til hvem som faktisk befant seg på Alexander L. Kielland.²⁷⁰ Dette medførte at mange pårørende ikke visste om deres familiemedlem var på riggen. Familiene satt hjemme og fikk oppdateringer gjennom nyheter på TV, radio og aviser. De opprettet kontakt med hverandre, delte informasjon mens barna gikk hjemme og ventet.

Professor Atle Dyregrov peker på en rekke aspekter som har stor betydning for å øke utviklingskapasiteten til de berørte i etterkant av en katastrofe. Et av disse aspektene er: “Tiltak på samfunnsnivå for å sikre vedlikehold av sosiale bånd inkludert tidlig kontakt med familie og sosialt nettverk.”²⁷¹ Denne kontakten ble det aldri noe av. Norske myndigheter var aldri i direkte kontakt med verken norske eller britiske etterlatte. Det eneste unntaket er et brev sendt til britiske familier som savnet noen etter ulykken.²⁷² Myndighetene overlot kontakten til Kielland-fondet, en privat støttegruppe etablert etter havariet av riggen.

Å opprette en god informasjonsflyt til de pårørende viste seg å utebli, og myndighetene gjorde lite for å rette på dette. Tidlig innsats fra myndighetene er avgjørende for de etterlattes sorgprosess.²⁷³ Om tidlig kommunikasjon og innsats er avgjørende, må mangel på kommunikasjon og innsats ha en negativ effekt. De fleste av informantene opplevde å få nyheten om ulykken via media eller venner. Både Colin Lamb, Debbie Laxon, Maureen Fleming og familien til Alan Beggs fikk først vite om ulykken via nyheter på radio eller TV. Joan Dowson, Brenda Graham og Zoe Pender ble oppringt av venner og familie. Kun Joan Dowson og Debbie Laxon sier at de hadde kontakt med mannens arbeidsgiver denne kvelden.

Et annet aspekt Dyregrov påpeker er at “Å gi hurtig, åpen, ærlig, kvalitetssikret og oppdatert informasjon om katastrofen, inkludert hva som har skjedd, hva som skjer, og hva som vil skje

²⁶⁹ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

²⁷⁰ Riksrevisjonen 2021: 125

²⁷¹ Dyregrov 2015

²⁷² Riksrevisjonen 2021: 128

²⁷³ Dyregrov 2015

fremover. Dette har også en beroligende virkning for berørte.”²⁷⁴ Ingen av våre informanter opplevde noen form av den type informasjon Dyregrov fremhever som viktig. For å få tilgang på hurtig, ærlig og oppdatert informasjon, brukte pårørende tid og energi i en vanskelig periode. “Most information I gleaned from tv, newspapers, friends of Mike and two of the other wives i was in touch with.”²⁷⁵

Fire av ti av de norske etterlatte fikk en prest på døren som formidlet dødsbudskapet om deres kjære.²⁷⁶ For mange var prestene til stor hjelp, da de hadde kompetanse om hvordan man burde støtte og følge opp etterlatte.²⁷⁷ To av ti opplevde derimot å få nyheten om dødsfallet gjennom media.²⁷⁸ De norske etterlatte som hadde en nær slektning med status som savnet, opplevde informasjonsmangelen i større grad enn de som mottok dødsbudskapet tidlig.²⁷⁹ En større andel av disse opplevde også å få det eventuelle dødsbudskapet formidlet via media eller venner. Ni av ti av de etterlatte som deltok i spørreundersøkelsen til Riksrevisjonen forteller at de ikke fikk den informasjonen de hadde behov for. Alle pårørende som savnet noen, opplevde at de ikke fikk tilstrekkelig informasjon.²⁸⁰

Ut ifra våre funn kan man se lignende tendenser hos de britiske etterlatte. “It took a while before Michael’s body was found. His sister says that going to the funeral of others and knowing Michael was still in the water was terrible.”²⁸¹ “So, we didn't even know for a couple of days that my dad had been on the platform.”²⁸² De opplevde det som belastende å ikke vite hvor deres familiemedlem var og om han noen gang ville bli funnet. “I don't know if I could have coped if we didn't get Michael in the end.”²⁸³ Det er forståelig at situasjonen rett etter ulykken var uoversiktlig og krevende. Det som er vanskeligere å forstå, er mangelen på kontakt mellom de aktørene som opererte riggen, arbeidsgivere, myndighetene og etterlatte.

Myndighetene var klar over at de etterlatte hadde behov for oppfølging og kunne gjort alvor av dette med å sette inn tilstrekkelig tiltak.²⁸⁴ Det er alltid lett å være etterpåklok. I ettertid, og med vårt erfaringsgrunnlag, er det lett å kritisere hvordan de etterlatte ble behandlet. Men her

²⁷⁴ Dyregrov 2015

²⁷⁵ Maureen Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 308

²⁷⁶ Riksrevisjonen 2021: 126

²⁷⁷ Riksrevisjonen 2021: 130

²⁷⁸ Riksrevisjonen 2021: 126

²⁷⁹ Riksrevisjonen 2021: 126-127

²⁸⁰ Riksrevisjonen 2021: 126-127

²⁸¹ Zeta Hodgson i Smith-Solbakken 2019c: 304

²⁸² Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

²⁸³ Zeta Hodgson i Smith-Solbakken 2019c: 304

²⁸⁴ Riksrevisjonen 2021: 145

reiser også Riksrevisjonen kritikk med grunnlag i strukturer og systemer fra 1980. Å støtte eller å ikke støtte de etterlatte ble bestemt ut ifra Sosialdepartementet økonomiske tilstand. “Årsaken var at Sosialdepartementet ikke hadde midler til å støtte det fordi departementet allerede hadde gitt så mye økonomisk støtte til prosjektet som gjaldt oppfølging av de overlevende”²⁸⁵ Myndighetene satte en økonomisk kostnad på de etterlattes helse og tilstand. En kostnad de ikke var villig til å betale.

Den manglende informasjonen fra offisielt hold kan ha økt risikoen for at de etterlatte utviklet det Dyregrov kaller komplisert sorg. Dette innebærer at man har en vedvarende lengsel etter den omkomne, og at man opplever en identitetsendring over tid. Vanskeligheter med å akseptere tapet, blandet med følelser som sinne, bitterhet og tomhet, er også normalt. For den sørgende kan det være utfordrende å akseptere at den døde ikke kommer tilbake.²⁸⁶ Våre funn og observasjoner er sammenfallende med det Dyregrov definerer som komplisert sorg.

5.1.3.2 Mødrene

“In a way I didn’t only lose my father, but also my mom.”²⁸⁷

Når nære og kjære dør, fører det ofte til en form for sorg. De aller fleste av oss skal oppleve denne sorgen en eller flere ganger i løpet av livet. Sorg er en naturlig reaksjon på et tap, men hvordan dødsfallet skjer kan ha stor betydning for hvordan sorgprosessen utvikler seg hos de etterlatte.²⁸⁸ De som står igjen kan for eksempel oppleve komplisert langvarig sorg eller forsinket sorg, der man ikke tillater seg selv å sørge før etter lengre tid. Det er også mulig at de kan ha opplevd fornektet sorg, der omgivelsene og lokalmiljøet ikke anerkjenner tapet de etterlatte har gjennomgått.²⁸⁹

Av våre informanter er det Joan Dowson, Brenda Graham og Maureen Fleming som kan settes i kategorien “enke” etter Kielland-ulykken. I tillegg har flere av våre informanter som var barn i 1980 åpent reflektert rundt morens situasjon. I Norge har flere av enkene og barna allerede blitt intervjuet og fått delt sine historier. Ut ifra dette vet vi at noen av mødrene hadde problemer med å omstille seg til en ny hverdag.

²⁸⁵ Riksrevisjonen 2021: 129

²⁸⁶ Dyregrov, Dyregrov & Kristensen, 2020

²⁸⁷ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

²⁸⁸ Neegaard 2015

²⁸⁹ Dyregrov, Dyregrov & Kristensen, 2020

Vi har før vist at moren til Wayne Hunter fikk problemer etter tapet av samboeren. “She really loved him, but the loss of my father really finished her.”²⁹⁰ Moren til Wayne kom aldri over tapet av mannen, hun bar på denne sorgen resten av livet. Kanskje hadde moren en form for komplisert sorg. Med dette i tankene kan man stille seg spørsmålene om tilfellet var unikt. Hvilke faktorer var til stede for at denne sorgen skulle bli så stor? Hvilken hjelp fikk hun for å komme seg gjennom sorgen? Intervjuene til Audrey Milne og Tara Pender gir oss innsikt i dette.

I denne sammenheng er det spesielt to ulike sitater som er av interesse fra Audreys intervju. Den første er: “She was devastated and would probably have gotten some medical help from the hospital.”²⁹¹ Audrey indikerer at moren sannsynlig har fått medikamenter av noe slag. Det samme gjør Tara Pender: Mødrene mottok medikamenter for å komme seg gjennom hverdagen. At kvinnene fikk medikamenter er også kommet frem av norske intervjuer med etterlatte barn og enker. “Da de fant han kom legen til oss. Han sa du må ta denne. Det var en rosa tablett. Det var fordi jeg var så hysterisk. De fulgte meg inn på rommet og satt med meg der til valiumen virket. Jeg husker jeg ville ut til mamma.”²⁹² Ut ifra våre funn ser vi flere lignende hendelser blant både de norske og britiske etterlatte etter Kielland-ulykken.

“Mamma har alltid brukt mye tabletter, husker sovetabletter, og de små vivalene og mogadonene. Det var den måten de løste tinga på.”²⁹³

Hege var sint, om hun var sint, eller at hun ikke turte å sove, vet jeg ikke. Jeg gikk til doktor for å få råd og fikk sovemedisin til henne. Det var eneste hjelpen vi fikk. Min mor (mormor til Hege) protesterte. Etter en stund klarte jeg å få henne til å sove uten medisin. Måtte sitte hos henne hele natten.²⁹⁴

“Vi flyttet til Gandalen. Fikk oss hus. Bodde der noen år til huset brant ned. Etter det begynte hun med tabletter. Det ble for mye for henne.”²⁹⁵

“Kom ned ei fra sykehuset med en konvolutt og - en konvolutt med tabletter.”²⁹⁶

²⁹⁰ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

²⁹¹ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

²⁹² Janne Lia Christensen i Smith-Solbakken 2019c: 171

²⁹³ Maia Skomedal i Smith-Solbakken 2019c: 160

²⁹⁴ Kirsten Fjellstad i Smith-Solbakken 2019c: 141

²⁹⁵ Lene Olaug Kråkø i Smith-Solbakken 2019c: 19

²⁹⁶ Tordis Reve i Smith-Solbakken 2019c: 249

Psykologspesialist og førsteamanuensis ved Institutt for psykologi Jens Thimm ble intervjuet av Psykologi.no om komplisert sorg. Her kunne han fortelle at personer med denne type sorg har stått i fare for å bli feildiagnostisert med depresjon og angst.²⁹⁷ Han får støtte fra sosiolog Miriam Neegaard som påpeker at personer med komplisert sorg kan få feilaktig psykiatrisk diagnose i møte med behandlingsapparatet.²⁹⁸ Om dette stemmer, kan det forklare hvorfor flere av de etterlatte kvinnene fikk medikamenter i stedet for sorgterapi. Dersom de viste sterke følelser, sto de i fare for å bli sett på som hysteriske med symptomer som måtte behandles.²⁹⁹ Dette kan ha vært med på å undertrykke den sorgen som kunne ha funnet et utløp gjennom reflekterte samtaler i en støttegruppe eller hos psykolog.

Det andre sitatet som er av interesse i Audrey Milnes intervju er: “In those days you didn't get any therapy, [...]”³⁰⁰ Moren var på sykehuset og fikk medikamenter, men mottok ikke noe mer oppfølging etter dette. Det at Audrey nevner terapi, kan vise hvordan hun selv har reflektert over behandlingen moren opplevde og at hun kunne ha nytte av å snakke med en profesjonell. Audrey har med andre ord oppdaget det mange andre har kommet frem til: at det ikke var rom for privat sorg i dette tidsrommet. Moren måtte oppdra tre barn alene, hvem kunne hun støtte seg til når hun ikke hadde energi til å takle hverdagen? Moren måtte være sterk, det var ikke plass for noe annet. Kanskje var det da enklere å ta en tablett og undertrykke sorgen, slik at hverdagen kunne fortsette tilnærmet normalt.

5.1.3.3 Barn i sorg

“I was a nightmare, I was awful.”³⁰¹

“En forelders død medfører en akutt krise i familien og sorgstudier har vist en økning i psykiske problemer og plager en nedgang i skoleprestasjoner og mer sosial tilbaketrekning [...]”³⁰² Flere av informantene opplevde å få vite om ulykken på skolen. Paul Graham, Nicola Hunter og Jane Dowson opplevde at andre elever informerte dem om ulykken som hadde kostet faren livet. For Paul og Nicola fortsatte skoledagen tilnærmet normalt. Først da de kom

²⁹⁷ Schou 2019

²⁹⁸ Neegaard 2015

²⁹⁹ Tungland 2017: 191

³⁰⁰ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

³⁰¹ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

³⁰² Dyregrov & Dyregrov 2019

hjem bekreftet mødrene at faren hadde vært i en ulykke. Læreren til Jane valgte å kjøre henne hjem.

Blant de norske barna var det også flere som ble sendt på skolen dagen etter ulykken. Noen lærere mente det var best å sende elevene hjem, i likhet med læreren til Jane. Andre lærere snakket om ulykken på skolen. Et av de etterlatte barna som ble sendt på skolen dagen etter ulykken beskriver det som møtte han i første time: “TV ble slått på. Der snakket de om ulykken på Nordsjøen. Jeg visste ingenting. Læreren spurte om min pappa var der. Jeg blånektet, nei han er ikke der.”³⁰³

At flere av barna ble sendt på skolen morgenen etter en slik ulykke, kan fortelle noe om hvordan tankegangen var på 80-tallet. Man kan anta at mødrene ikke ønsket å eksponere barna for ulykken for tidlig. Om deres ektemann enda var i live, var det ingen grunn til å uroe barnet unødig. De ble trolig sendt på skolen for å ha en normal hverdag, uten å vite om frykten og uroen som befant seg i hjemmet deres. Da Paul, Nicola og Jane ble informert om ulykken av andre elever, skapte det en usikkerhet. I dag vet vi at det er viktig å være åpne med barn som opplever en krise. Det å forklare og involvere dem i situasjonen, er med på å gjøre krisen begripelig og håndterlig for dem.³⁰⁴

Å miste en forelder kan ha flere konsekvenser som kan variere ut fra alderen til barnet. Sosial tilbaketrekning, nedgang i skoleprestasjoner, atferdsproblemer og en høyere risiko for å utvikle sykdommer er noen av symptomene som kan oppstå i etterkant av et foreldres dødsfall. Reaksjonene varierer fra person til person, og symptomene kommer frem med ulik alvorlighetsgrad.³⁰⁵ Det er et mindretall av barn som opplever alvorlige reaksjoner etter et dødsfall. Men er dødsfallet brått og uventet, som ved Kielland-ulykken, øker som vist sjansene for alvorlige komplikasjoner. I en langsgående studie av barn som mistet foreldre brått, kommer det frem at de etter noen år opplevde mer vansker på skolen. I tillegg hadde de vansker for å etablere nære vennskap, samt opplevde de lavere forventninger til fremtiden sammenlignet med barn som ikke hadde opplevd et foreldretap.³⁰⁶

³⁰³ Jonny Hagen i Smith-Solbakken 2019c: 127

³⁰⁴ Raundalen & Schultz 2018: 229

³⁰⁵ Dyregrov & Dyregrov 2019

³⁰⁶ Dyregrov & Dyregrov 2019

Flere av informantene som var barn beskriver en trøblete ungdomstid, der Tara Pender og Jane Dowson forteller om problemer knyttet til skolen. Jane opplevde at skoleprestasjonene hennes gikk ned, noe også moren bekreftet. Kort tid etter ulykken byttet Tara skole. Privatskolen hun begynte på hadde høyere krav og større forventninger enn det hun var vant til. “I was a nightmare, I was awful.”³⁰⁷ På skolen utagerte Tara, hun hadde vanskelig for å følge instruksjoner og regler. Dette i kombinasjon med at hun ikke klarte å levere skoleprestasjoner på et forventet nivå, medførte at hun etter en kort stund ble utvist. Hun er i dag usikker på om situasjonen hadde utspilt seg slik om faren var i live. Som vi har beskrevet er lavere forventninger, dårligere prestasjoner og utageringer reaksjoner som kan kategoriseres som alvorlige. Når et barn som opplever en krise gjennomgår flere slike reaksjoner, ikke får oppfølging og støtte, kan det oppleves som et svik.

5.1.3.4 Fantasier og fornektelse

“She wanted to believe he still was around [...]”³⁰⁸

Som vi har sett var det flere av de etterlatte som lagde fantasier om at deres kjære enda var i livet. Dette er en enkel form for forsvarsmekanisme, som spesielt barn benytter seg av for å filtrere bort uønskede inntrykk.³⁰⁹ Fantasier kan gjøre at man får de faktiske forhold på avstand. Dette medfører at man har lavere sannsynlighet for å utvikle angst og nevrose.³¹⁰ Både Nicola Hunter og Jane Dowson var svært unge da fedrene omkom i Kielland-ulykken. Begge dannet fantasier om at fedrene hadde overlevd og stiftet nye familier. For jentene kan det ha vært lettere å tenke at fedrene enda levde, enn å akseptere at de var døde. Både Keith Hunter og Brian Dowson ble aldri funnet etter ulykken. Dette har medført at jentene aldri fikk muligheten til å ta et ordentlig farvel i en begravelse, eller hatt en grav å gå til.

Dette er et fenomen vi ser igjen hos noen av de norske etterlatte barna. En av guttene som mistet faren i ulykken nektet å godta det som hadde skjedd. “[Jeg] leste om sjøferder i livbåter, mytteriet på Bounty, og Robinson Crusoe. Gikk i månedsvis og trodde at han kom tilbake, og gråt om natten.”³¹¹ En av de norske jentene som mistet sin far, fantaserte om at han

³⁰⁷ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

³⁰⁸ Debbie Laxon i Smith-Solbakken 2019c: 291

³⁰⁹ Hamilton 2020: 2

³¹⁰ Freud 1974: 71

³¹¹ Johnny Hagen i Smith-Solbakken 2019c: 128

hadde svømt til England. Da han hadde kommet i land, fant han ikke veien hjem.³¹² I likhet med Nicola og Jane fra Storbritannia fikk ikke de to norske barna fedrene sine hjem.

Universitetslektor Jenny Hamilton kobler traumer opp mot en som har mistet deler av sin egen selvbevissthet.³¹³ Hun legger frem at traumer oppstår når meningen rundt en person kollapser. Traume ligger mellom flere motsetninger som liv og død, sikkerhet og fare, godt mot ondt, samt humant og inhumant. Når meningen rundt en person forsvinner, oppstår det et behov for å finne nye meninger i møte med hverdagen. Det er i dette rommet fantasier og forestillinger bringes frem for å skape nye meninger. Traumene kan være et resultat av dyptliggende følelser etter en eller flere spesielle hendelser. De kan ha oppstått etter en spesifikk episode som en voldelig hendelse, eller tapet av et nært familiemedlem.³¹⁴

While a rite of passage, we need to survive our parents death as an expected part of life, [...] this loss occurs far sooner than expected, contributing to a lack of control and predictability and the loss of one's 'secure base'³¹⁵

Etter å ha mistet ens "trygge base" kan det oppstå en frykt som relateres mot traumet. Denne frykten som oppstår, kaller Hamilton for et "monster". Dette monsteret kan komme i flere former basert på traumene individet har gjennomgått og som til slutt skal overvinnnes.³¹⁶ Ut ifra Hamiltons teori kan man anta at tapet av far eller ektemann i Kielland-ulykken kan ha forstyrret den etterlattes selvbevissthet i en slik grad at selvet har forsøkt å bygge opp egne meninger gjennom forsvarsmekanismer som fantasier. Det er først når man har klart å akseptere det som har hendt og bygger opp selvbevisstheten igjen, at man kan gå videre i sorgprosessen.³¹⁷

³¹² Kommentarer fra Linda Sæbø i Smith-Solbakken 2019c: 94

³¹³ Hamilton 2020: 2

³¹⁴ Hamilton 2020: 2

³¹⁵ Hamilton 2020: 4

³¹⁶ Hamilton 2020: 4

³¹⁷ Hamilton 2020: 2

5.1.3.5 Når katastrofen rammer

“Fortsatt gjelder det å ta vare på hverandre.”³¹⁸

I artikkelen *Når katastrofen rammer* forteller Atle Dyregrov om hvordan senter for krisepsykologi ble opprettet i 1988.³¹⁹ Interessen hans for katastrofefeltet ble vekket i 1980 da han og Magne Raundalen ikke fikk gehør for oppfølging av de mange etterlatte etter Kielland-ulykken. Norge lå i verdenstoppen i forskningen på krisepsykiatri og hadde bred kompetanse på feltet.³²⁰ Allerede i 1978 ble katastrofepsykiatri etablert som et eget fag på Universitet i Oslo.³²¹ Kompetansen for å hjelpe de etterlatte var altså til stede, og behovet var kjent innenfor det medisinske feltet, også for helsemyndighetene.³²² De valgte likevel å nedprioritere de etterlatte, på bakgrunn av økonomiske årsaker.

Sett i lys av terrorangrepet 22. juli 2011 var det et tydelig behov for systematisk oppfølging av overlevende og etterlatte. En del av talen til daværende statsminister, Jens Stoltenberg, viser hvilke tanker og verdier som preget samfunnet når det gjaldt de etterlatte i 2011.

Fortsatt gjelder det å ta vare på hverandre.

Vise omsorg.

Snakke med dem som er rammet hardest.

Være medmennesker.

Vi som er samlet her har en beskjed til dere som har mistet en av deres kjæreste:

Vi er her for dere.³²³

Jens Stoltenberg påpekte blant annet viktigheten av å snakke med de berørte, vise omsorg og betrygge dem om at de ikke var alene. Myndighetene satte tidlig inn en proaktiv oppfølgingsmodell som skulle sikre mer behovstilpasset og systematisk hjelp til etterlatte. Resultatet av dette var at et stort flertall av de etterlatte var fornøyd med den oppfølgingen de fikk av myndighetene i etterkant av terrorangrepet. I den proaktive oppfølgingsmodellen fikk alle pårørende en egen kontaktperson som sørget for en systematisk oppfølging over tid.³²⁴ Det ble opprettet en nasjonal støttegruppe som hjalp med å knytte nettverk, slik at pårørende

³¹⁸ Stoltenberg 2011

³¹⁹ Dyregrov 2015

³²⁰ Riksrevisjonen 2021: 145

³²¹ Riksrevisjonen 2021: 115

³²² Riksrevisjonen 2021: 115

³²³ Stoltenberg 2011

³²⁴ Rogndal 2017

kunne snakke med andre i liknende situasjoner.³²⁵ Et flertall av de etterlatte etter 22. juli har i tillegg deltatt i forskjellige forskningsstudier som traume og sorgstudier. Her har forskerne bidratt til at både overlevende og etterlatte har fått hjelp når de har kartlagt et behov for dette.³²⁶

Flere av de elementene som de etterlatte etter Kielland-ulykken savnet ble implementert i oppfølgingsmodellen etter 22. juli. Myndighetenes tidlige innsats rettet mot pårørende settes i sterk kontrast til oppfølging av etterlatte av Kielland-ulykken. Vår gjennomgang viser at myndighetene visste både i 1980 og i 2011 hvilke tiltak som burde settes inn mot pårørende i etterkant av en krise. Forskjellen er at etter Kielland-ulykken gjorde myndighetene et bevisst valg om å ikke sette inn nødvendige tiltak, noe samfunnet aksepterte. Etter terrorangrepet i 2011 ble det derimot iverksatt et nasjonalt oppfølgingsregime for menneskene som var rammet av ulykken. Dette viser at nasjonens prioriteringer har endret seg i løpet av de 30 årene som skiller katastrofene.

5.1.3.6 Individet i storsamfunnet

“Det heter seg at det er i kriser at vi virkelig viser hvem vi er.”

Responser en nasjon har til en krise kan fortelle en del om samfunnet rundt. Det finnes et ordtak som sier: “Det heter seg at det er i kriser at vi virkelig viser hvem vi er.”³²⁷ Generelt etter en krise oppstår det en nasjonal samhörighet som er ment å vise at nasjonen står samlet.³²⁸ Det er en periode på 31 år mellom Kielland-ulykken og 22. juli, og i løpet av disse årene har det norske samfunnet endret både holdninger og verdier.

Etter terrorangrepet 22. juli var følelsen av nasjonalt samhold meget sterk. Sammen kunne vi komme oss gjennom det vonde. “Om én mann kan skape så mye hat, tenk hvor mye kjærlighet vi alle kan skape sammen.”³²⁹ I etterkant av ulykken kom det stadig flere avisartikler med overskrifter som “vi skal aldri glemme”.³³⁰ Terrorangrepet var en tragedie som rammet mange familier. Det var viktig å ikke glemme ofrene og de pårørende i årene som senere ville komme. Dette var i tillegg et tema Hans Majestet Kong Harald V tok opp i en av sine taler:

³²⁵ Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli u.å

³²⁶ Fugelsnes 2015

³²⁷ Assmann 2020

³²⁸ Kjørholt 2019: 295

³²⁹ Første gang skrevet på Twitter 22. juli 2011 av Helle Gannestad, sitert av Stine Renate Håheim i intervju med CNN.

³³⁰ Nilsen 2013; Bergheim & Herdieckerhoff 2021

For dere pårørende vil det være spesielt tungt når den nasjonale sorgen gradvis avtar. Når det sterke fellesskapet vi har følt på denne tiden, ikke er fullt så merkbart lenger. Da trengs det medmennesker som ser dem som sørger og dem som sliter med livene sine – noen som kan være hos dem når oppmerksomhetens lys begynner å slukne.³³¹

22. juli ble en påminnelse om betydningen av å stå sammen som et samfunn i en vanskelig tid. Etter angrepet så man en imponerende samlingseffekt i Norge, hvor folk kom sammen for å minnes ofrene og støtte hverandre. Dette ble en påminnelse om verdien av fellesskap og samhold, samt at vi står sterkere sammen, enn hver for oss.

Tiden etter Kielland-ulykken var derimot preget av ulike debatter på nasjonalt nivå. Det første som ble diskutert var hvem som hadde skyld i ulykken. Diskusjonen om årsaksforhold begynte allerede dagen etter ulykken. På Stavanger Aftenblads forside 28.mars 1980 sto det: “Gass-flasker kan være årsaken”.³³² Fredriksstad Blad mente derimot at årsaken kunne være et for stramt anker på et av støttebeina.³³³

Granskningskommisjonen ble beskyldt for å ha lite åpenhet og tillit blant både interesserte og berørte, noe Smith-Solbakken og Weihe også understreker i sin forskning.³³⁴ Dette kan ha ført til at flere så etter alternative ulykkesårsaker, i stedet for å falle til ro med kommisjonens konklusjon.

Det andre som ble diskutert, var Norges fremtidige rolle som oljenasjon. “Det ble antydnet fra enkelte hold at tempoet i oljevirkosomheten burde reduseres, og at beslutningen om borestart nord for 62. Breddegrad måtte omgjøres for å sikre at utvinningstakten var forsvarlig.”³³⁵ Norge som oljenasjon var på fremmarsj og både Stortinget og Regjeringen var bekymret for hvilke konsekvenser en slik ulykke kunne ha på den fremtidige oljevirkosomheten lengre nord på norsk sokkel.³³⁶ Boken *Nordsjøtragedien* som ble utgitt få uker etter ulykken, er et godt eksempel på dette. Forfatterne diskuterer blant annet spørsmålet om videre ekspansjon av Norges nordlige oljevirkosomhet.³³⁷

³³¹ H.M. Kong Harald V 2011

³³² Stavanger Aftenblad 1980: forside

³³³ Fredriksstad Blad 1980

³³⁴ Smith-Solbakken & Weihe 2019: 207

³³⁵ Hveem 2016

³³⁶ Fanebust 2022:142-145

³³⁷ Eggen & Gundersen 1980

Det tredje som splittet nasjonen var debatten om riggen skulle senkes. Et av argumentene som ble brukt for å senke riggen var at “nå må de etterlatte få fred!”³³⁸

Vraket blir sprengt og senket ned på 700 meters dyp. Noe som også kan forstås som en symbolsk handling ut fra datidens mentalitet. Få det bort! Ute av øye, ute av sinn! Man skal ikke rippe opp i ting, strategien er å glemme og se framover. Mange av oss ble derfor tause. Trodde at det var det de etterlatte de ville. Var redde for å være for påtrengende, til bry, for nysgjerrige, og aksepterte derfor at de ville sørge i fred. Dette gikk ikke like greit for alle.³³⁹

Dette er ganske motstridende sammenlignet med reaksjonene etter 22. juli. Både talen til Kongen og daværende statsminister Jens Stoltenberg var tydelige på at de etterlatte ville bli ivaretatt, at det var et behov for å snakke sammen og at nasjonen ikke ville glemme. Hvorfor er reaksjonene rundt de etterlatte så forskjellige etter disse hendelsene? Det kan virke som man tidligere prøvde å gjemme eller glemme ubehagelige tema, men at det senere har skjedd en endring i samfunnet der åpenhet og dialog har blitt mer akseptert. Men forskjellige stemmer pekte også på behovene til de etterlatte etter Kielland-ulykken, som presten Victor Anderssons i morgenandakten 28. mars 1980.

[...] Men mange av oss skal allikevel begynne å se fremover på denne oppgaven vi nå står ovenfor. De som er rammet av sorg, må få vite at de ikke står alene. Det vil - rent praktisk - være renter og avdrag som skal betales. Barn og unge som vil trenge hjelp både til det daglige og til utdannelse. Vår nestekjærlighet må være mer enn varme ord og tanker. Den må bli rent praktisk. [...] ³⁴⁰

Dette er likevel enkeltstemmer i et storsamfunn. På et nasjonalt nivå ble de etterlatte for det meste oversett og overlatt til seg selv, både i det praktiske og emosjonelle. Kielland-ulykken var en ulykke ingen ville ta innover seg.

Vi har nå sett hvordan den individuelle taklet tapet av sin kjære og sorgen som fulgte deretter. Den manglende informasjonen de etterlatte opplevde etter Kielland-ulykken kan ha forlenget

³³⁸ Tungland 2017: 189

³³⁹ Tungland 2017: 189

³⁴⁰ Morgenandakt av Victor Andersson 28. mars 1980 klokken 0650 i Smith-Solbakken 2019e: 108

sorgprosessen gjennom komplisert sorg. Dette kan igjen ha ført til feilmedisinering, dersom de etterlattes sorgprosess har blitt tolket som depresjon og hysteri. Vi har vist at den nødvendige kompetansen for de etterlatte var tilgjengelig i 1980, men ble nedprioritert av økonomiske årsaker. Vi har også vist at offentligheten ble minnet om et felles ansvar som medborgere i morgenandakten. Det er derfor ikke grunn til å kalle disse funnene etterpåklokskap, men heller grov systemsvikt som ble akseptert av et samfunn som viste lite medmenneskelighet. Spørsmålet blir da hvordan dette gikk ut over de etterlatte familiene?

5.2 Oppfølging og behandling

Spørreundersøkelsen gjennomført av Riksrevisjonen er den eneste offisielle undersøkelsen vi kunne finne der de etterlatte etter Kielland-ulykken er inkludert. Som før nevnt inkluderer denne kun norske etterlatte, men siden de britiske etterlatte var i en lignende situasjon bør den kunne antas å være representativt også for dem. Undersøkelsen viser at de norske etterlatte ikke fikk noen form for organisert oppfølging fra helsemyndigheter, selv om behovet var godt kjent.³⁴¹ De få som hadde kontakt med helsepersonell, var for det meste enker som opprettet denne kontakten på eget initiativ. Det ble heller ikke satt inn noen tiltak på kommunalt nivå rettet mot de etterlatte.³⁴²

I undersøkelsen kommer det fram at de etterlatte barna opplevde mindre støtte fra nærmiljøet enn både overlevende og andre etterlatte. Det påpekes at en fjerdedel av barna aldri følte noen form for støtte relatert til tapet av faren.³⁴³ Det er i tillegg et stort antall etterlatte som mener at myndighetenes håndtering av ulykken har hatt negativ påvirkning på deres liv. Dette kan trolig kobles opp mot at de etterlatte ikke fikk tilstrekkelig informasjon og ressurser fra styresmaktene etter ulykken.³⁴⁴ Det finnes et mindretall av etterlatte som ble ivaretatt av nærmiljøet. I Førresfjorden var den lokale presten tidlig ute med å samle nærmiljøet for å støtte de etterlatte. Menigheten arrangerte minnegudstjenester og begravelser. Presten fungerte som en veiledende stemme i møtet med sorgen. Både barn og enker fra dette lokalsamfunnet fant trøst i hverandre, og var dermed ikke like alene.³⁴⁵

Mennesker opplever og håndterer dødsfall i nær familie på svært ulike måter. De sosiale forholdene rundt den etterlatte kan være avgjørende for om sorgprosessen utvikler seg mot menneskelig vekst eller mot patologisk sorg. Om man ikke har rom til å formidle sine følelser, kan dette medføre at sorgprosessen blir forlenget.³⁴⁶ “Den etterlatte foreldres sorgarbeid er avgjørende hvis barna skal klare å komme igjennom sin atskillelse fra den far eller mor som er blitt borte ved skilsmisse eller død.”³⁴⁷ Hvor mye hjelp og oppfølging enkene opplevde, er direkte knyttet til barnas sorgprosess.

³⁴¹ Riksrevisjonen 2021: 145

³⁴² Riksrevisjonen 2021: 129

³⁴³ Riksrevisjonen 2021: 131

³⁴⁴ Riksrevisjonen 2021: 127

³⁴⁵ Smith-Solbakken & Weihe 2022

³⁴⁶ Leick & Davidsen-Nielsen 1994: 281

³⁴⁷ Leick & Davidsen-Nielsen 1994: 287

5.2.1 Lokalsamfunnet

“They created a smokescreen, a bobble [...]”³⁴⁸

Nicola Hunter vokste opp i Cumbria, området i Storbritannia som mistet flest menn i Alexander L. Kielland-ulykken. “Several families in the district lost a father, a brother, or a husband on the 27th of March, but nobody talked about it.”³⁴⁹ Hun opplevde at ulykken aldri var et samtaleemne. Selv tok hun ikke initiativ, og det gjorde heller ingen andre. Halvbroren Wayne Hunter sitter med samme oppfatning som søsteren. Ulykken ble ikke snakket om blant de unge. De voksne prøvde å distansere barna fra ulykken og på denne måten beskytte dem.

The community tried to protect people, so nobody talked about it. As a child nobody talked to you. They created a smokescreen, a bobble to keep the children safe, but you weren't safe. It isn't healthy, [...]. When I grew up, we didn't talk about it.³⁵⁰

Som eldste sønn av Keith Hunter fikk Paul, storebror til Wayne og Nicola, hjelp fra lokalsamfunnet. De skaffet han en jobb i byggebransjen, slik at han fikk inntekt og kunne forsørge familien. Da Wayne trengte nye sko eller klær var det broren Paul som kjøpte utstyret. “If I needed new shoes or a jacket my mom would phone him, and he would fix it somehow.”³⁵¹

I Skottland opplevde Audrey Milne mye av det samme som Nicola og Wayne. De voksne prøvde å skjerme henne og søsknene mest mulig for ulykken. Hver gang Audrey prøvde å få med seg nyhetene, ble TV-en skrudd av så fort de voksne oppdaget at hun var i rommet. “I was trying to find out what I could, but it was hard for a ten-eleven-year-old to understand. And the adults would try to shield you as much as possible, so they would turn the news off.”³⁵² Hjemme snakket de enda om faren, men aldri om selve ulykken. “You knew there was a feeling that we weren't supposed to talk about it, it would only bring more sadness.”³⁵³ For Audrey ble det mer utfordrende å snakke om faren etter hvert som tiden gikk.

³⁴⁸ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

³⁴⁹ Nicola Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312

³⁵⁰ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

³⁵¹ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

³⁵² Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

³⁵³ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

You don't really know what it's like growing up with a dad. To be honest with you, it wasn't that hard after the first year. Life goes back to normal as a child, you still have your friends. You're still grieving but I wasn't really talking about it. I went to a new school, and if it came up, I always just said "I don't have a dad". I wasn't comfortable talking about it.³⁵⁴

Louise Beggs hadde alltid følt et savn etter onkelen sin, selv om hun ikke kunne huske ham. Når hun prøvde å spørre moren om onkelen, var det vanskelig å få svar. "Nobody talked about it. And if I mentioned my uncle my mom would change, you could see it changed her."³⁵⁵ I voksen alder utviklet Louise flere sykdommer som gjorde det krevende å forlate hjemmet. Hun har brukt tiden hjemme til å tilegne seg mest mulig kunnskap om onkelen og ulykken. "I started being curious about my uncle after the Piper Alpha accident, that brought it all back for the family."³⁵⁶ Selv om ulykken ikke har vært et samtaleemne i familien, har tankene og konsekvensene av den tatt stor plass. Moren til Louise hadde opp gjennom årene samlet på alle avisartiklene som handlet om ulykken.

"When it happened, Mum tried to keep it from me."³⁵⁷ For Jane Dowson var det vanskelig å forstå at faren var borte. Hun spurte moren hvor faren var og forestilte seg at han en dag ville komme tilbake. Moren, Joan Dowson, måtte konsentrere seg om familiens fremtid. Hun prøvde på best mulig måte å overta hennes omkomne ektemanns rolle i familien. "I had two kids. A son and a daughter. I needed to go on after the disaster."³⁵⁸ Joan fikk aldri vite hva som hendte med ektemannen. Han forble på sjøen, en av dem som aldri ble funnet. I tiden etter ulykken opplevde familien lite støtte og forståelse fra lokalsamfunnet og myndighetene. "Nobody got in touch with me. We did not get much help."³⁵⁹ Det var først mange år senere at moren og datteren møtte andre som var i den samme situasjonen som dem. Nærheten av et fellesskap og forståelsen fra andre var både befriende og følelsesladet. "This is the first time I met others that had the same experience as us. It has been difficult to talk about it because nobody really understood."³⁶⁰ Debbie Laxon fikk heller aldri hjelp fra myndighetene.

³⁵⁴ Andrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 328

³⁵⁵ Louise Beggs i Smith-Solbakken 2019c: 293

³⁵⁶ Louise Beggs i Smith-Solbakken 2019c: 293

³⁵⁷ Jane Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 299

³⁵⁸ Joan Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 299

³⁵⁹ Joan Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 299

³⁶⁰ Jane Dowson i Smith-Solbakken 2019c: 299

Familien måtte klare seg selv uten oppfølging og fikk ingen informasjon etter ulykken. “They only said: “Sorry for your loss, if it is anything we can do.””³⁶¹

Etter havariet stod Brenda Graham igjen som aleneforsørger for sine to sønner, Simon og Paul Graham. Foreldrene hennes kom til Cleator Moor for å hjelpe Brenda etter ulykken. Hun trengte avlastning, og foreldrene tok en del av ansvaret rundt sønnenes oppdragelse. I en lengre periode oppholdt hun seg hjemme, men måtte til slutt prøve å ta tilbake hverdagen. “I had to move on, eventually I had to go out and meet people.”³⁶² Hun opplevde at venner, naboer og lokalsamfunnet for øvrig ikke var klar over hvordan de skulle snakke med, samt behandle henne. “It was awkward because people didn't know what to say to you. So instead of saying the wrong thing, they said nothing at all.”³⁶³ Dette var sårt for Brenda, i stedet for å spørre om hvordan hun hadde det eller om de kunne hjelpe henne med noe, folk rundt sa ingenting. Brenda snakket ikke med sønnene om ulykken. Sønnen Paul Graham klandrer henne enda for stillheten han opplevde gjennom oppveksten. Ifølge han gjorde hun det samme som de fleste andre mødre: Hun prøvde å beskytte barna ved å ikke snakke med dem.

Alan Beggs var den eneste fra Liverpool som var på riggen kvelden ulykken inntraff. Derfor var de lokale journalistene veldig interessert i å snakke med familien. “We started to get constant phone calls from the press and the media [...]”³⁶⁴ Selv om familien opplevde journalistene som nærgående, var pressen også til stor hjelp. De arbeidet med å samle inn informasjonen som var tilgjengelig om ulykken. “You know, they were trying to gather all the information.”³⁶⁵ Denne informasjonen delte de med familien Beggs, “[...] but they were very helpful as well.” Flere journalister fra lokalmiljøet kom i tillegg på døren til Audrey Milne og familien. “They wanted the news on the front page to show the local connection to the accident. They wanted the human story and connection to the local society.”³⁶⁶ De ønsket å få frem den lokale forbindelsen mellom Alexander L. Kielland-ulykken og dødsfallet til Richard Milne. Moren til Audrey hadde ingen å rådføre seg med. “My mom didn't have anyone to tell her that maybe she shouldn't be speaking to the journalist. That one person was the one who

³⁶¹ Debbie Laxon i Smith-Solbakken 2019c: 299

³⁶² Brenda Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

³⁶³ Brenda Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

³⁶⁴ Diana Beggs i Smith-Solbakken 2019c: 293

³⁶⁵ Diana Beggs i Smith-Solbakken 2019c: 293

³⁶⁶ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

had been killed.”³⁶⁷ Etter en kort stund var ikke ulykken lengre spennende for media. “By the time the accident was over, there was no further reporting on it in the UK.”³⁶⁸

5.2.2 Informasjon og mistro

“Greed and power made the government let Philips Petroleum call the shots.”³⁶⁹

De etterlatte barna ble skjermet fra ulykken av familien og det øvrige lokalsamfunnet. De etterlatte enkene manglet oppfølging og noen å snakke med. Tiden etter ulykken ble preget av mangel på informasjon om selve ulykken og hva som hendte med deres far, bror eller sønn. Blant de norske etterlatte er tilliten i dag lav til granskningskommisjonens arbeid. De opplevde granskingen av selve ulykken som utilstrekkelig. De savnet svar om hva som virkelig hendte på riggen, og hvem som var ansvarlig for ulykken.³⁷⁰

Maureen Fleming kjente på en mistro mot både operatør, reder og den norske regjeringen etter havariet av Kielland. Mangelen på informasjon brakte med seg uro og angst. “The big problem was the lack of information from any sort of official body.”³⁷¹ Maureen måtte for det meste klare seg alene. “After the accident my mother didn’t get much help, [...]”³⁷² Etter ulykken ønsket hun og en venninne å reise til Norge. Hun kontaktet arbeidsgiveren til hennes omkomne ektemann Michael Fleming og forklarte at hun ønsket å reise. “My friend Kathleen and I proposed going to Norway to try and obtain some information but were advised by the company John and Mike worked for that we would not be allowed into the country.”³⁷³ Selskapet anbefalte henne å ikke reise til Norge. De mente at reisen ikke hadde noe hensikt, og at hun trolig ikke ville få visum. “Whether this was the truth we will probably never know.”³⁷⁴ Hun satt igjen med en forestilling om at selskapet løy til henne, og at hun ikke var ønsket.

The Norwegian government were thralls to the American companies. Money was flooding into the economy of a country which had been relatively poor. They also provided many jobs especially for the fishermen and merchant seamen. Greed and

³⁶⁷ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

³⁶⁸ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

³⁶⁹ Maureen Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 309

³⁷⁰ Riksrevisjonen 2021: 133-134

³⁷¹ Maureen Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 308

³⁷² Laura Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 304

³⁷³ Maureen Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 308

³⁷⁴ Maureen Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 308

power made the government let Philips Petroleum call the shots. It does not paint a nice picture of Norway to their own countrymen who were killed and the foreign nationals who died and justice was not served and probably never will be.³⁷⁵

Maureen har alltid vært åpen med datteren om hvordan hun mener Kielland-havariet ikke var en ulykke. “My mother always says my father was killed; she always corrects me when I say “died.”³⁷⁶ Hun er overbevist om at ektemannen ble drept i havariet.

Wayne Hunter fikk aldri faren hjem. I begravelsen til Keith Hunter var det en tom kiste. I dag er Wayne en voksen mann med kone og barn. Desto eldre han blir, desto mer tenker han på faren. “I can't really explain a lot about my dad, but now more than ever it's on my mind.”³⁷⁷ Nå i voksen alder har han begynt å lete etter det han kaller “sannheten om ulykken”. Hva hendte ulykkeskvelden, hvorfor kantret riggen? Jo mer han finner ut om ulykken, jo flere spørsmål får han. “The more I learn, the more questions I get. Why were they afraid to take the helicopter to work? It confuses you really, [...]”³⁷⁸ Tara Pender begynte å lete etter informasjon på internett da dette ble allment tilgjengelig. I likhet med Wayne satt hun med en mengde spørsmål hun ønsket svar på. Frem til da hadde hun egentlig ingen kunnskap om forliset. “That was the first time I saw photos and read about it and it was horrifying.”³⁷⁹ Etter hvert fikk hun bestilt boken “Kielland: Based on the stories of those who were there.”³⁸⁰ Moren, som hadde skjermet henne for ulykken hele barndommen, reagerte negativt på at Tara nå søkte informasjon. “My mom asked me why are you reading that book, you are torturing yourself. I said that I need to know.”³⁸¹ For Tara ble det viktig å vite hva som hadde hendt, men som mange andre etterlatte har hun enda spørsmål som ikke er besvart.

Wayne Hunter mener at ingen ønsket å ta på seg ansvaret for ulykken. Hans tillit til håndteringen av ulykken er ikke-eksisterende. “[...] I think as human beings we all deserved better.”³⁸²

³⁷⁵ Maureen Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 309

³⁷⁶ Laura Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 304

³⁷⁷ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

³⁷⁸ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

³⁷⁹ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

³⁸⁰ Tungland, Smith-Solbakken & Kongsnes 2020

³⁸¹ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

³⁸² Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 318

Hvordan hadde livet blitt om han hadde vokst opp med en far? Kunne det vært annerledes, muligens bedre? Det er først nå at han har funnet rom til å sørge. “The rigg going down forty-two years ago, people are still grieving, and I've just started. Not because of my dad back then, but because I didn't know what I lost. I was four, I've just started grieving.”³⁸³ Muligheten for å vokse opp med en far ble tatt fra ham. I dag har han en tatovering over høyre øre der det står “DAD”.

I lengre tid hadde ikke Audrey Milne noe ønske om å tilegne seg kunnskap om ulykken. Å miste faren var en traumatiserende hendelse, og hun ønsket ikke å bringe tilbake sorgen hun hadde bearbeidet. Hun ble lenge skjermet for ulykken, og det virket feil både å snakke og lese om den i ettertid. Det var først for et par år siden at hun satte seg ned og begynte å lese seg opp. “But now I'm looking back at this wondering what happened.”³⁸⁴ Som flere andre sitter hun igjen med en mengde spørsmål hun muligens aldri vil få svar på. Dette er med på å danne en tanke om at noe ikke stemmer. “It was clearly negligence and clearly nobody wanted to take responsibility. Why would you cover that up? Accidents happen, negligence happens. People make mistakes, but there is something that's not right.”³⁸⁵

5.2.3 Analyse: oppfølging og behandling

Nesten alle informantene opplevde at ulykken ikke ble diskutert i deres nærvær. Intervjuer fra minnebanken viser hvordan enker og barn opplevde at de ble sviktet av lokalsamfunnet. Følelsene som var et resultat av denne svikten kom til overflaten under intervjuene, og bekreftet hvor sårt temaet var for informantene. Flere beklaget seg og fortalte at dette var første gang de delte sin historie. De bærer alle på det samme tapet av en far, ektemann, onkel, bror eller sønn, men også på en opplevelse av å ha blitt oversett og glemt.

5.2.3.1 Sosiale forhold

“So instead of saying the wrong thing, they said nothing at all.”³⁸⁶

Et av de viktigste aspektene ved tidlig psykososial intervensjon etter katastrofer, er å la etterlatte og overlevende finne tilbake til og få kontroll over hverdagen.³⁸⁷ Det handler om å ta avstand til krisen, samtidig som man ikke glemmer den. Det skal være mulig å snakke

³⁸³ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 318

³⁸⁴ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 328

³⁸⁵ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 328

³⁸⁶ Brenda Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

³⁸⁷ Dyregrov 2015

åpent om krisen i trygge sosiale rammer som med familie, venner eller i en støttegruppe. Men man skal også kunne gå på jobb eller skole og forvente at man skal slippe å oppleve ubehagelige dialoger.

I samtale med informantene kom det frem at det ikke ble satt inn målrettede tiltak mot de britiske etterlatte. Ingen instanser inngikk samarbeid med skolene, og psykologtjenester ble ikke tilbudt de ulike familiene. Nærmiljøet ble dermed viktig for flere av de etterlatte. Familierelasjoner, naboer og venner erstattet de tiltakene myndighetene ikke satt inn.³⁸⁸ Vi finner også eksempler på dette hos norske etterlatte:

Vi fikk ingen oppfølging fra selskapet pappa jobbet i. Støtten fikk vi fra nærmiljøet. Jeg har en fantastisk venninne, hun var fantastisk, i alle år, hun har vært en stor del av vår historie. Naboene på Tromøya stilte opp for oss. Ulykken er alltid et tema for oss hver gang vi møtes. Hun som venninne og jeg som pårørende. Det er noe vi bærer med oss hele livet. Det er fordelen med å komme fra en liten plass. Alle visste hva som var skjedd, og følte med oss. Når vi kommer fra et lite miljø, er det ofte naboene som trør til. Det gjorde de for oss.³⁸⁹

Familien Beggs husker hvordan nærmiljøet støttet opp familien i tiden etter ulykken:

“Alan had an awful lot of friends, and they were concerned and supportive. It became a kind of united grief. The funeral was packed with people and there was an ocean of flowers.”³⁹⁰

Sosial støtte de fra nærmiljø kan bidra med å redusere psykiske ettervirkninger fra tapet, samt øke forventningene til fremtiden.³⁹¹

Ikke alle opplevde den samme støtten fra lokalsamfunnet som familien Beggs. Flere kjente seg sviktet og forlatt av både storsamfunnet og lokalsamfunnet. Brenda Graham var en av dem som opplevde at lokalsamfunnet gikk på tå rundt henne, redde for å si noe feil, redde for å gjøre sorgen verre. Hun kom fra bygden i England som mistet fem menn i Kielland-ulykken. Hadde et slikt lite lokalsamfunn mistet fem personer i dag, kan man anta at kommunen ville reagert. Tiltak ville trolig blitt satt inn på skolen, og forhåpentligvis ville enkene fått tilbud om å snakke med en profesjonell eller delta i støttegrupper. Med så mange

³⁸⁸ Smith-Solbakken & Weihe 2022

³⁸⁹ Merete Haslund i Smith-Solbakken 2019c: 269

³⁹⁰ Diana Beggs i Smith-Solbakken 2019c: 293

³⁹¹ Dyregrov, Dyregrov & Kristensen 2020

berørte på en liten plass er det underlig at de etterlatte ikke fant hverandre og opprettet et nettverk eller en støttegruppe. Vi ser hvordan en stillhet virker å ha dominert på dette tidspunktet. Tausheten de etterlatte opplevde fra lokalsamfunnet og medmennesker, kan ifølge Dyregrov komme av utbredte normer og fordommer som samfunnet oppfatter som riktig.³⁹² Dette kan også føre til at de etterlatte blir utsatt for direkte sårende kommentarer og handlinger. Omgivelsene til den etterlatte kan være trette av å høre om det som hendte, og kan vise motvilje mot å snakke om hendelsen.³⁹³

Tausheten som virker å ha dominert kan ha medført at de etterlattes sorg ikke ble anerkjent av nærmiljøet. De kan ha oppfattet at de “ikke fikk lov” til å sørge. En form for komplisert sorg kan da ha oppstått, kalt fornektet sorg.³⁹⁴ Et av de norske etterlatte barna nevnte i et intervju: “Ofte når jeg spurte avviste mamma å snakke om pappa. Ble for mye for henne. Hun fikk aldri sørget selv, hvordan kunne hun da møte meg i min?”³⁹⁵ I denne familien var det ikke rom for sorg. Den etterlatte opplevde at morens sorg kom først, “[...] mammas sorg var viktigere enn min.”³⁹⁶ Dette var ikke et unikt tilfelle.

“Ingen i familien som snakket om det heller.”³⁹⁷

“Snakket ikke mye om det. Snakker noe om det nå. Å være stille om det er en måte å klare seg på. Vi var tause.”³⁹⁸

Vi har nå presentert hvordan de sosiale forhold til den enkelte familie kunne fungere som en erstatning for myndighetenes manglende oppfølging. Vi har også vist hvordan flere etterlatte opplevde seg sviktet og tilsidesatt av sitt lokalsamfunn. Det kan virke som det har inntruffet en dominoeffekt, der myndighetene la grunnlaget for en taushetskultur som lokalsamfunnet kopierte overfor de etterlatte. Enkene kan ha blitt påvirket av hvordan samfunnet møtte dem, og følt at dette var normen for hvordan de selv skulle hjelpe barna i å håndtere sorgen.

³⁹² Dyregrov 2018: 145

³⁹³ Dyregrov 2018: 147

³⁹⁴ Dyregrov, Dyregrov & Kristensen 2020

³⁹⁵ Lene Olaug Kråkø i Smith-Solbakken 2019c: 19

³⁹⁶ Lene Olaug Kråkø i Smith-Solbakken 2019c: 19

³⁹⁷ Fellessamtale hjemme hos Terje med moren Bjørg og søsteren Nina i Smith-Solbakken 2019c: 64

³⁹⁸ Kjersti Stumo i Smith-Solbakken 2019c: 79

5.2.3.2 Skjerming av barna

“As a child nobody talked to you.”³⁹⁹

På 80-tallet var barn i liten grad inkludert når det gjaldt å motta informasjon om foreldres dødsfall. Det var ikke behov for å utdype dødsårsaken eller holde lengre samtaler om den døde. Ofte ble det sett på som barnets beste å isolere det fra ulykken. På denne måten kunne barnet “glemme” dødsfallet, og forhåpentligvis raskere komme tilbake til en normal hverdag.⁴⁰⁰

For de etterlatte barna var det en turbulent tid, fylt av usikkerhet og sorg. Barn vil som regel søke trygghet og oppmerksomhet etter et slikt tap. De vil være helt avhengige av en voksen som kan formidle den informasjonen de trenger. Om den gjenlevende forelder ikke har samtaler med eller gir informasjon til barnet, kan dette medføre større risiko for utvikling av problemer i fremtiden. Etter et tap av en forelder trenger barn en varm familierelasjon, trygge rammer og tilgang på informasjon.⁴⁰¹ Studier viser at 10-15 prosent av barn som mister en forelder trenger hjelp gjennom sorgprosessen. Andre studier inneholder tall så høye som 30-40 prosent.⁴⁰²

Måten en forelder dør på kan være av betydning for barnets sorgprosess. Både en plutselig død og en langsom død kan være traumeskapende for et barn som mangler erfaringer og kunnskap til å håndtere en slik situasjon. Depresjon, alkoholproblemer og økt selvmordsrisiko er noen av farene som kobles mot barn som opplever å miste en forelder.⁴⁰³ Gjennom intervjuer gjennomført i både Storbritannia og Norge ser vi at de etterlatte barna manglet både informasjon og en mulighet for dialog.

As a child nobody talked to you.⁴⁰⁴

Når jeg leser alle historiene til de som har mistet kjenner jeg meg igjen i så mye. Alle følelsene som preger oss etter ulykken. Sorgen en ikke fikk sørge, mødrene som skulle være sterke og ikke vise følelser for barna. Det å ikke delta i begravelsen fordi

³⁹⁹ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

⁴⁰⁰ Dyregrov & Dyregrov 2019

⁴⁰¹ Dyregrov & Dyregrov 2019

⁴⁰² Dyregrov & Dyregrov 2019

⁴⁰³ Dyregrov & Dyregrov 2019

⁴⁰⁴ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

det skulle beskytte oss barna, og hemmeligheten og stillheten som kom som resultat av å skjule sannheten⁴⁰⁵

“Da sa mamma at pappa var sikkert død. Da hadde det gått mange dager. De prøvde å beskytte meg.”⁴⁰⁶

Vi unga snakket lite. Det var lite rom for sorg den gang. Vi trakk oss tilbake på egne rom, og sørger for oss selv. Mamma snakket lite, tok nok hensyn til sin nye partner. Hun snakket når vi barn tok initiativ. Hun sørger ikke åpent. Det er vanskelig å si om det var kulturen den gang eller hensyn til ny partner, eller av hensyn til å beskytte oss.⁴⁰⁷

Jeg så at det var veldig vondt for deg (mamma). Jeg ville ikke være en byrde, Kunne ikke grine. Det gjorde jeg om natta. Det kunne jeg ikke vise. Var for å beskytte deg. Ville ikke vise til mamma at jeg grein. Jeg ville ikke bekymre henne.⁴⁰⁸

“And the adults would try to shield you as much as possible, so they would turn the news off.”⁴⁰⁹

Åpenhet og kommunikasjon etter en krise kan gjøre traumene mer begripelige, og dermed lettere for barn å håndtere. Åpenhet er dermed foretrukket fremfor å legge lokk på krisen.⁴¹⁰ Gjennom en åpen kommunikasjon kan barn få tiltro til egen mestring av ulike situasjoner og følelser. De vil ha en større tro på at de kan arbeide seg gjennom de traumene de opplever.⁴¹¹ Et av aspektene som Dyregrov har satt opp som viktig i etterkant av en krise, er: “Stimulering av godt familiesamspill – inkludert inkludering i det som skjer og god informasjon til barn.”⁴¹² Ut ifra funn i dette forskningsprosjektet, ser vi en tydelig informasjonsmangel rettet mot både familier og barn. De etterlatte barna ble møtt med taushet og vokste opp uten kunnskapen som kunne ha trygget dem videre i hverdagen.

⁴⁰⁵ Innledning av Lene Olaug Kråko i Smith-Solbakken 2019c: 15

⁴⁰⁶ Linda Sæbø i Smith-Solbakken 2019c: 89

⁴⁰⁷ Tone Skirstad i Smith-Solbakken 2019c: 103

⁴⁰⁸ Johnny Hagen i Smith-Solbakken 2019c: 128

⁴⁰⁹ Andrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

⁴¹⁰ Raundalen & Schultz 2018: 228

⁴¹¹ Dyregrov & Dyregrov 2019

⁴¹² Dyregrov 2015

5.2.3.3 Informasjonsmangel

“But now I'm looking back at this wondering what happened.”⁴¹³

Informasjon etter et brått dødsfall er en viktig del av de etterlattes bearbeiding og hjelper dem senere med å håndtere den emosjonelle belastningen som følger med et slikt tap. Når denne informasjonen blir nektet, kan det føre til alvorlige konsekvenser som angst, depresjon og indre konflikter.⁴¹⁴ For flere kan mangelen på informasjon ha ført til en følelse av avmakt og fortvilelse, spesielt når de etterlatte ikke fikk svarene de trengte for å komme videre i sorgprosessen. Dette kan ha vært avgjørende for at mange av de etterlatte har følt seg oversett, noe som igjen kan ha økt opplevelsen av ensomhet. Mangelen på informasjon kan ha ført til at de opplever større usikkerhet og uro, spesielt hvis de etterlatte mener at dødsfallet kunne vært unngått.⁴¹⁵

Vi opplevde at informantene i dette forskningsprosjektet hadde ulik kunnskap om Alexander L. Kiellands havari, men de var alle meget interessert i å tilegne seg mer og ny kunnskap. “But now I'm looking back at this wondering what happened.”⁴¹⁶ Informantene hadde en mengde spørsmål om ulykken og var ofte fremoverlente når vi prøvde å besvare spørsmålene etter beste evne. “The more I learn, the more questions I get. Why were they afraid to take the helicopter to work?”⁴¹⁷ De fleste hadde hørt om ulike teorier knyttet til hvorfor riggen havarerte, og hadde egne meninger knyttet til dette. Den offisielle granskningskommisjonens begrunnelse la de svært lite vekt på. Vi opplevde at de var kritiske til håndteringen av selve ulykken, samt oppfølging av de etterlatte.

Taushetskulturen rundt Kielland-ulykken kommer tydelig til uttrykk når man studerer de etterlattes sorgprosess. Myndighetene valgte taushet ved å ikke kommunisere eller sette inn tiltak rettet mot de etterlatte. Lokalsamfunnet valgte ofte taushet ved å ignorere de etterlatte etter ulykken, spesielt barna. “Det er spesielt blant barna vi finner en lav andel som opplevde støtte i nærmiljøet.”⁴¹⁸ Vi opplever at de som satt igjen som de store taperne var barn. De opplevde å ikke kunne uttrykke seg, ikke få den informasjonen de trengte og alt for ofte måtte de stå alene. De yngste var totalt avhengig av voksne for å få både fysisk og psykisk hjelp.

⁴¹³ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 328

⁴¹⁴ Raundalen & Schultz 2018: 236-237

⁴¹⁵ Raundalen & Schultz 2018: 236-237

⁴¹⁶ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 328

⁴¹⁷ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

⁴¹⁸ Riksrevisjonen 2021: 131

Om den voksne sviktet var barnet avhengig av både lokal- og storsamfunnet for å støtte den voksne, slik at moren var i stand til å ta vare på barnet. De etterlatte erfaringer viser hvordan myndighetenes avgjørelse om å ikke prioritere pårørende, har påvirket de mest sårbare.

5.2.3.4 Journalistenes rolle

“My mom didn't have anyone to tell her that maybe she shouldn't be speaking to the journalist.”⁴¹⁹

NRK var de første som formidlet nyheten om Kielland-ulykken. Enda var det meste uklart, men meldingen om at en rigg hadde veltet i Nordsjøen ble sendt ut til folket. I begynnelsen var informasjonen journalistene publiserte kontrollert av oljeselskapene, myndighetene og redningsselskapet.⁴²⁰ Etter hvert som overlevende kom i land og navnelister ble tilgjengelig, fikk mediene mulighet til å finne flere informanter. Pårørende opplevde å få opptil flere journalister på døren. Ulykken påvirket mange liv, det var mange historier som kunne bli fortalt. Journalistene var ivrige etter å snakke med både overlevende og etterlatte. De etterlatte enkene var i en sårbar situasjon og usikre på hvordan de skulle forholde seg til journalistene. Professor Dyregrov slår fast at det er viktig for de berørte å få råd om hvordan de skal forholde seg til media slik at tiden etter en krise kan bli lettere.⁴²¹

“My mom didn't have anyone to tell her that maybe she shouldn't be speaking to the journalist.”⁴²² Familien til Richard Milne opplevde i likhet med andre familier at journalistene tok kontakt med dem. Dette førte til førstesideoppslag og at hele byen fikk høre historien om familien som mistet faren i Kielland-ulykken.

Familien til Alan Beggs var noen av de som opplevde journalistene som pågående i dagene etter ulykken. Kombinasjonen av manglende informasjon og lite kunnskap om hvordan de skulle håndtere media, førte til at de opprettet nær kontakt. Ved å dele historier om Alan fikk de journalistene til å være interessert i ulykken. På denne måten fikk de “et gi-og-ta-forhold” til media, der de selv gav innsyn i sin livssituasjon, mens journalistene delte den informasjonen de hadde om ulykken med familien. Slik fortsatte avisen å lete etter nyheter.

⁴¹⁹ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

⁴²⁰ Borrevik & Kongsnes 2017: 181

⁴²¹ Dyregrov 2015

⁴²² Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

Overlevende Gunvald Falk opprettet i likhet med familien Beggs et nært forhold til media. Ifølge datteren diskuterte han ulykken med journalistene, og ikke med familien. Han ønsket å skjerme dem så langt det var mulig. “Vår oppfatning er at han pratet det bort, overfor oss prøvde han å gjøre som det ikke var så mye å snakke om.”⁴²³ Gjennom samtaler med journalister fikk han uttrykt det han ønsket, uten at det påvirket familien.

Både i Norge og Storbritannia var det flere overlevende og etterlatte som snakket med media og delte sine historier. Mange opplevde mediene som svært pågående. “Det kom også en del journalister på døra og ville ha intervju, men jeg slapp ingen inn.”⁴²⁴ Det ble opp til hver enkelt å avvise de som banket på døren. Man kunne også se tilfeller der journalister møtte opp i begravelser. “Det var så mange folk, kirken var fullsatt av folk og journalister. Det var lite personlig. Det var ikke sånt jeg ville sagt hadé. [...] Jeg husker hvordan fotografer hang ut klokketårnet. Det var ikke greit”⁴²⁵ Mange år etterpå dukket et av bildene fotografene tok fra klokketårnet opp i boken *Det hendte 1980*.⁴²⁶

Plutselig ser vi ser vi bilder fra begravelsen til vår far, og på bildet ser vi søster, bror min og meg. Det er vår familien som står rundt graven til far. Det er tatt ovenfra og ned på skrått. Det visste jeg ikke eksisterte. Det er ugreit og ubehagelig.⁴²⁷

Medieviter og professor Soilikki Vettenranta påpeker at personer i sjokk eller dyp sorg etter en katastrofe ikke skal kontaktes av media. Om journalister tar kontakt med disse menneskene, kan de oppleve dette som en ekstra påkjenning i den vanskelige situasjonen.⁴²⁸

Allerede i 1936 ble det utarbeidet etiske normer for pressen, kjent som “vær varsom-plakaten”.⁴²⁹ Alle som arbeider med media og journalistikk har et ansvar for å kjenne til disse etiske pliktene og normene. Siden 1936 har plakaten blitt revidert flere ganger, i 1980 gjaldt den reviderte utgaven fra 1975. I denne utgaven kan man lese at en av de etiske pliktene var: “Vis værlig hensyn overfor personer som ikke kan være klar over virkningene av sine uttalelser. Misbruk ikke andres følelser, uvitenhet eller sviktende dømmekraft.”⁴³⁰ Vi

⁴²³ Anne Margrethe Falk og Torunn Falk i Smith-Solbakken 2019a: 216

⁴²⁴ Ellen Christine Frisvold i Smith-Solbakken 2019c: 210

⁴²⁵ Kjersti Stumo i Smith-Solbakken 2019c: 77

⁴²⁶ Kjersti Stumo i Smith-Solbakken 2019c: 78

⁴²⁷ Kjersti Stumo i Smith-Solbakken 2019c: 78

⁴²⁸ Vettenranta 2008: 7

⁴²⁹ Pressens faglige utvalg 2020

⁴³⁰ Pressens faglige utvalg 1975; Vedlegg 5

har sett at flere av de som uttalte seg etter ulykken opplevde å forholde seg til mediene som en ekstra påkjenning. De etterlatte var midt i en turbulent tid, og hadde ofte få å rådføre seg med. Dette utnyttet journalistene. Deler av pressen fulgte dermed ikke vær varsom-plakaten i tilstrekkelig grad etter ulykken i 1980.

I “vær varsom-plakaten” som gjelder i dag, er punktet over blitt utdypet slik at retningslinjene for å tilnærme seg berørte etter en krise er blitt tydeligere. Del tre i plakaten handler om hvordan journalistene skal oppføre seg og hvordan de skal forholde seg til kildene. “3.9. Opptre hensynsfullt i det journalistiske arbeidet. Misbruk ikke andres følelser, manglende medieerfaring, uvitenhet eller sviktende dømmekraft. Husk at mennesker i sjokk eller sorg er mer sårbare enn andre.”⁴³¹ Det er i dag altså spesifisert at journalistene må opptre varsomt og hensynsfullt i møte med informanter. Før en intervjuer noen må journalisten selv tenke gjennom hvem informantene er, og hvilke situasjoner de står i, spesielt knyttet til situasjoner som kan innebære sjokk og sorg. Et annet punkt i “vær varsom-plakaten” lyder slik: “4.6. Ta hensyn til hvordan omtale av ulykker og kriminalsaker kan virke på ofre og pårørende. Identifiser ikke omkomne eller savnede personer uten at de nærmeste pårørende er underrettet. Vis hensyn overfor mennesker i sorg eller ubalanse.”⁴³² Dette punktet fokuserer i likhet med 3.9 på å vise hensyn til mennesker som opplever sorg. Etter Kielland-ulykken var det flere berørte som fikk informasjon fra pressen før de nærmeste pårørende var underrettet, dette innebar som tidligere nevnt blant annet dødsbudskapet.

Journalistene og media har spilt en viktig rolle i historien om Kielland. De har formidlet nyhetene om ulykken, og bidratt til at den aldri helt har blitt glemt. I samtaler med våre informanter og gjennom intervju som ligger i minnebanken, ser vi de forskjellige rollene journalistene har hatt i livene til de etterlatte. De har blitt oppfattet som påtrengende og uhøflige, men noen har også et mer positivt syn. Vi har blant annet vist hvordan journalistene ble brukt til å innhente informasjon. I tillegg var det berørte som opplevde å snakke med journalister som terapeutisk. Overlevende Gunvald Falk ønsket ikke å være til bry for familien, han ville skjerme dem, fra alt det vonde han hadde sett og opplevd. I lokalsamfunnet var det generelt lite kunnskap om sorg og sorgterapi på denne tiden.⁴³³ Vi ser at noen av journalistene påtok seg en dobbeltrolle som journalist og terapeut.

⁴³¹ Pressens faglige utvalg 2020

⁴³² Pressens faglige utvalg 2020

⁴³³ Riksrevisjonen 2021: 128

5.2.3.5 Privat- eller kollektiv sorg?

“The funeral was packed with people and there was an ocean of flowers.”⁴³⁴

Vi har vist hvordan flere av informantene opplevde å ikke ha rom eller mulighet til å sørge etter ulykken. Man unngikk å snakke om det som var ubehagelig, væremåten innebar taushet. Samtidig påpeker flere av informantene at det ble arrangert forskjellige ritualer som minnemarkeringer, gudstjenester, samt opprettelsen av minnemonumenter. Etter å ha snakket med overlevende John Aird, kunne han fortelle om hvordan han kort tid etter Kielland-ulykken var med på minnemarkering på plattformen Edda. Her senket de livbåtene og kastet kranser ut på det åpne havet. “We had some lifeboats on the water and threw some wreaths into the water.”⁴³⁵ Wayne Hunter forteller om når han som ung gutt var med på å kaste roser på Gandsfjorden. “[...] I will always remember throwing the flowers in the ocean.”⁴³⁶

De fleste hadde minnestunder for sine kjære: “They hold memory service in the parish church in Distington, which was Keith’s hometown, growing up”⁴³⁷.

“The funeral was packed with people and there was an ocean of flowers.”⁴³⁸

“They had a memorial service afterwards at home in Bringston. I went to that but it was really weird.”⁴³⁹

I årene etter ulykken ble det reist minnesmerker som “Brutt lenke” i Stavanger og en minnestein som står utenfor biblioteket i Cleator Moor. Dette er med på å vise at det har blitt gjort en innsats for å huske og minne dem som omkom i Kielland-ulykken. Ut i fra dette forskningsprosjektet ser vi at samfunnet tilrettela for kollektiv sorg, men neglisjerte muligheten for privat sorg. Det er mulig at det fantes en samfunnskultur der taushet var en form for aksept og høflig væremåte, en mentalitet som gikk ut på å unngå å bli oppfattet som påtrengende, og at man av den grunn ikke spurte eller tematiserte Kielland-ulykken og tapet som de etterlatte opplevde. For oss ser det ut som at man kunne sørge sammen som en nasjon

⁴³⁴ Diana Beggs i Smith-Solbakken 2019c: 293

⁴³⁵ John Aird i Smith-Solbakken 2019a: 162

⁴³⁶ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 318

⁴³⁷ Nicola Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312

⁴³⁸ Diana Beggs i Smith-Solbakken 2019c: 293

⁴³⁹ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

og et lokalsamfunn. Men den private sorgen, den som tilhørte enkeltindividet og var forskjellig fra person til person, denne sorgen delte man ikke med hverandre.

Vi har vist at etter en krise er det viktig med god kommunikasjon og informasjonsflyt mellom de etterlatte og de ansvarlige partene. Dette kan være med på å redusere stressorer for de etterlatte og gi dem den ro familien trenger. Lokalmiljøet kan bidra til at de etterlattes sorgarbeid og sosial støtte kan redusere psykiske ettervirkninger.⁴⁴⁰ Familie, venner og naboer oppfattes dermed som viktige støttespillere for de etterlatte etter en krise. Etter Kielland-ulykken ble flere av de etterlatte derimot møtt med taushet av samfunnet rundt dem. Det har vært en forsterkende faktor å først bli møtt med stillhet fra myndighetene, for deretter å oppleve det samme fra naboer og venner.

⁴⁴⁰ Dyregrov, Dyregrov & Kristensen 2020

5.3 Økonomi

Etter Kielland-ulykken satt mange etterlatte igjen uten en stabil inntekt. Flere sørgende mødre måtte påta seg ektemannens rolle, samtidig som de måtte være til stede for barna. Det var lite tid til sorgarbeid, som er en energikrevende prosess.⁴⁴¹ For de etterlatte enkene og mødrene var det derfor viktig at de hadde en sosial og økonomisk trygghet. Uten økonomisk trygghet sto enkene i fare for å ikke ha tid til å bearbeide traumene de hadde opplevd, i tillegg til å bli påført en ekstra belastning. Om ikke moren klarte å bearbeide sorgen, kunne dette påvirke barnets sorgprosess. En økonomisk trygghet var dermed nødvendig, ikke bare av praktiske årsaker som boliglån, mat og klær, men også for å kunne komme tilbake til en normal hverdag.⁴⁴²

Philips Petroleum og Stavanger Drilling hadde valgt et prinsipp der hver enke skulle sitte igjen med en samlet erstatning på 1 million kroner. Denne erstatning besto hovedsakelig av tre deler: erstatningsoppgjør fra Philips Petroleum og Stavanger Drilling, enkepensjon fra folketrygden og livsforsikring fra ektemannens arbeidsgiver.⁴⁴³ Størrelsen på erstatningsutbetalingen fra Philips Petroleum og Stavanger Drilling ble dermed meget varierende, avhengig av størrelsen på livsforsikringen. Kompensasjonen resulterte i at mottakerne fikk kallenavnet “millionenkene”.⁴⁴⁴ Erstatningen til både overlevende og etterlatte ble fremhevet som en meget god avtale av både Landsorganisasjonen i Norge (LO) og media.⁴⁴⁵

Enkepensjonen var en del av den offentlige folketrygden. I 1980 var denne pensjonen på 200 000 kroner som ville bli delt opp og utbetalt resten av livet.⁴⁴⁶ Denne pensjonen var noe alle enkene hadde rett på, uavhengig av størrelsen på de andre utbetalingene. De omkomne jobbet for flere forskjellige firmaer, og de fleste hadde en eller annen form for livsforsikring i arbeidskontrakten. Gjennomsnittet for denne polisen lå på omtrent 400 000 kroner.⁴⁴⁷ Etter at enkepensjonen og livsforsikringen ble lagt sammen, betalte Philips Petroleum og Stavanger Drilling en erstatning som ville sørge for at totalsummen enkene fikk utbetalt var 1 million kroner.⁴⁴⁸

⁴⁴¹ Leick & Davidsen-Nielsen 1994: 287

⁴⁴² Leick & Davidsen-Nielsen 1994: 287

⁴⁴³ Reme 2021: 224; Fanebust 2022: 223

⁴⁴⁴ Reme 2021: 224

⁴⁴⁵ Markhus 1983: 7

⁴⁴⁶ Reme 2021: 224; Fanebust 2022: 223

⁴⁴⁷ Reme 2021: 225

⁴⁴⁸ Fanebust 2022: 223; Reme 2021: 225

Barn under 20 år fikk 50 000 kroner, satt av på konto til de ble myndige.⁴⁴⁹ Pengene ble satt inn i et fond, og størrelsen på utbetalingen ville dermed variere ut ifra når pengene ble tatt ut. De som overlevde ulykken, uten varige fysiske skader, fikk utbetalt et engangsbeløp på 25 000 kroner for “tort og svie”.⁴⁵⁰

For å kunne motta erstatningsoppgjøret måtte både enker og overlevende signere et dokument om ansvarsfrihet.⁴⁵¹ Her måtte de si fra seg både egen og arvingers rett til å fremme nye krav mot de partene som var involvert i ulykken. De aller fleste signerte denne avtalen. For enkene var det snakk om å sikre familien en økonomisk trygghet i en urolig tid. Noen få valgte likevel å ta saken videre, i likhet med denne overlevende:

Forsikringsselskapet Gard ga tilbud til alle overlevende om 25.000 kroner i erstatning. Jeg sa nei. Jeg hadde begynt å bli bitter på Phillips. Jeg fikk litt plager, mest psykisk, og bitterheten vokste. Jeg var kun i kontakt med dem via advokat. [...]. Vi fikk et tilbud om 100-150.000 kroner. Advokaten ville at vi skulle kreve mer. Til slutt fikk vi 425.000 kroner fra Gard. Det var høsten 1981. Det var mye penger den gangen. Det var mange årslønner. De fleste tok til takke med 25.000 kroner.⁴⁵²

I 1982 rettet 165 etterlatte og overlevende etter Kielland-ulykken et søksmål mot Phillips Petroleum i USA. Til sammen krevde de 205 millioner dollar, noe som medførte at det potensielt kunne bli den største erstatningssaken i amerikansk oljehistorie.⁴⁵³ Ifølge Kielland-fondet valgte de å gå til rettssak med bakgrunn i sikkerhetsansvaret på riggen, samt den økonomiske behandlingen de pårørende fikk i ettertid.⁴⁵⁴ I tillegg ønsket de ved hjelp av rettssaken å bedre sikkerheten offshore. Det ble spekulert i om Philips Petroleum hadde tapt rettssaken i USA, ville de bli mer økonomisk motivert for å unngå slike hendelser i ettertid. Etter å ha blitt avvist av domstolen i Ohio to ganger, rettet fondet søksmålet mot Phillips Petroleum sitt datterselskap, Phillips Petroleum Company Norway Ltd. De var registrert i

⁴⁴⁹ Memorandum vedrørende erstatningsoppgjøret etter Alexander L. Kielland ulykken i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/A/Ab/Abb/L0003: Styremøter Stavanger Drilling II A/S., 1976-1983.

⁴⁵⁰ Memorandum vedrørende erstatningsoppgjøret etter Alexander L. Kielland ulykken i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/A/Ab/Abb/L0003: Styremøter Stavanger Drilling II A/S., 1976-1983.

⁴⁵¹ Dokument om ansvarsfraskrivelse i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/A/Ab/Abb/L0003: Styremøter Stavanger Drilling II A/S., 1976-1983.

⁴⁵² Oddbjørn Lerbekk i Smith-Solbakken 2019a: 174-175

⁴⁵³ Kongsnes & Skretting 2016: 25

⁴⁵⁴ Informasjonsbrev til overlevende og etterlatte fra Kielland-fondet i Pa 1660 - Kielland-fondet, SAST/A-102242/X/Xa/L0001: Rapport til overlevende og etterlatte/ Kielland Bulletin, 1980-1998. <https://www.digitalarkivet.no/db50002930400196>

Delaware, men i 1982 ble søksmålet også avvist der.⁴⁵⁵ Etter det siste tapet i Amerika ble det bestemt at Kielland-fondet skulle legges ned. Dette var det eneste bindeleddet de norske og britiske berørte hadde.

5.3.1 Erstatning

“The boys in Cleator Moor was hit by two disasters. The first when they lost their fathers, the second when they got their compensations”⁴⁵⁶

Etter ulykken fikk barn og enker i Storbritannia utbetalt kompensasjon for tapet Kielland-ulykken hadde påført dem. “I received £115,116.08 compensation.”⁴⁵⁷ Pengene skulle dekke alle utgiftene til Brenda Graham, Paul og Simon. Familien hadde ikke lenger den faste inntekten som sørget for at de kunne betale regninger, strøm, mat, klær og fritidsaktiviteter.

Moren til Audrey Milne fikk utbetalt en form for kompensasjon etter at mannen hennes hadde omkommet. “She got some sort of pension from the Norwegian government.”⁴⁵⁸ I tillegg til denne kompensasjonen, fikk moren utbetalt penger fra Richard Milnes arbeidsgiver. Denne livsforsikringen var en viktig faktor for at familien klarte seg økonomisk etter ulykken. “(..) mom didn't have to go out looking for work.”⁴⁵⁹ I stedet for å finne seg arbeid og være borte store deler av dagen, kunne hun fortsette å være en hjemmeværende mor. Hun hadde tid til å følge opp barna, hjelpe dem med lekser og gi dem oppmerksomheten de trengte.

Men selv om kompensasjonen var til stor hjelp, skapte den også en del hodebry for moren til Audrey Milne. “I remember a few times when she said, “the pension money from Norway hasn't come in this month.””⁴⁶⁰ Utbetalingen av de faste pengene fra Norge var ikke alltid like stabil. Når pengene uteble, måtte hun kontakte en advokat i Storbritannia som kunne hjelpe henne. “Everything was written in Norwegian, so we couldn't understand a word.”⁴⁶¹ Verken den lille familien eller advokaten forsto innholdet i dokumentene moren mottok. De måtte da finne noen som kunne hjelpe dem å oversette dokumentene, slik at familien fikk utbetalt pengene de hadde krav på. “If all these documents and information was made to help the

⁴⁵⁵ Kongsnes & Smith-Solbakken 2016: 256

⁴⁵⁶ Zeta Hodgson i Smith-Solbakken 2019c: 305

⁴⁵⁷ Brenda Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

⁴⁵⁸ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

⁴⁵⁹ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 328

⁴⁶⁰ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

⁴⁶¹ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

families, why couldn't they have translated them before sending it out? It's a bit strange why they couldn't communicate with a UK-person in English.”⁴⁶²

I likhet med moren til Audrey Milne opplevde også Maureen Fleming utfordringer med språket knyttet til utbetalingen av kompensasjonen. “After the accident my mother didn't get much help, and nothing was in English.”⁴⁶³ Hun prøvde å søke hjelp hos det norske konsulatet i Newcastle. “I wrote to them regarding a fund that was to be used for the children. My friend Norma's children received some money, my daughter none. No joy was received from the counsel in that regard.”⁴⁶⁴ Etter gjentatte forsøk på å opprette kontakt med konsulatet var hun nær med å gi opp. “I got the message eventually - no cooperation, no respect and no empathy. They just wanted to sweep it under the carpet.”⁴⁶⁵

I 1980 bodde familien Lamb i Blackpool. “We had a guest house there.”⁴⁶⁶ Sammen drev familien et koselig gjestgiveri der alle hjalp til. Planen var at faren skulle tjene opp litt ekstra penger før han sluttet i jobben i Nordsjøen for å være mer tilstede i familiebedriften. “My father was supposed to be on one last trip after the disaster. Then he was going to run the guest house with mom.”⁴⁶⁷ Det ble krevende for Shirley Lamb å drive gjestgiveriet alene, så hun valgte å selge det. Ved hjelp av kompensasjonspengene og salget av bedriften kunne hun kjøpe seg et hus nærmere familien i Whitehaven, Cumbria. “My mum got compensation and bought a house in Whitehaven.”⁴⁶⁸

For familien Hunter ble det en lang og anstrengende prosess for å få utbetalt penger etter at faren til Wayne, Nicola, Alan og Paul omkom i ulykken. Barna til Keith Hunter hadde tre forskjellige mødre, moren til Nicola var den siste han hadde vært gift med. “Because of that they offered compensation just to Nicola.”⁴⁶⁹ Dette var vanskelig å forstå for familien. Selv om Keith etterlot seg fire barn og en samboer, var det bare ett av barna som hadde krav på erstatning ifølge Phillips Petroleum og Stavanger Drilling. “My mother said “no.” She believed all of Keith's children should be compensated.”⁴⁷⁰ Keiths far og de tre mødrene gikk

⁴⁶² Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 327

⁴⁶³ Laura Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 304

⁴⁶⁴ Maureen Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 308

⁴⁶⁵ Maureen Fleming i Smith-Solbakken 2019c: 308

⁴⁶⁶ Colin Lamb i Smith-Solbakken 2019c: 321

⁴⁶⁷ Colin Lamb i Smith-Solbakken 2019c: 321

⁴⁶⁸ Colin Lamb i Smith-Solbakken 2019c: 322

⁴⁶⁹ Nicola Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312

⁴⁷⁰ Nicola Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312

da til retten i Norge for å få den kompensasjonen de mente var rettferdig for dem og barna.⁴⁷¹ “In the end it was decided that compensation would be given to all 4 children and split between them.”⁴⁷² Barna fikk 5000 britiske pund hver, som ble plassert i et lukket fond. Som den eldste i søskenflokket var det Paul som først fikk tilgang på pengene. “He was the account keeper.”⁴⁷³ “My oldest brother Paul was dealt the cards where he had to take care of the family.”⁴⁷⁴ Småsøskenene kontaktet storebroren hvis de trengte noe. Han passet på at både brødrene og søsteren hadde det mest essensielle i hverdagen. “I went to him and asked when I needed something.”⁴⁷⁵ Dette betydde mye for Wayne, som bare var fire år da faren omkom. “He is my kind of hero.”⁴⁷⁶

For Wayne forsvant begge foreldrenes inntekt etter ulykken. Inntekten fra farens jobb i Nordsjøen kom ikke lenger inn på konto, og moren var ikke lenger arbeidsfør. Selv om han fikk hjelp av Paul, var ikke dette nok til å ha en behagelig levestandard. Wayne måtte vente i 14 år før han fikk tilgang på pengene han hadde krav på etter farens død. “I couldn’t touch the money till I was 18-year-old so (..) it didn’t help anything at the time.”⁴⁷⁷

I Cleator Moor var de fleste klar over at de etterlatte barna fikk tilgang til kompensasjonspengene når de ble myndige. Da fikk de tilgang til alle pengene på en gang. “They should have had people who gave them advice on how to spend it.”⁴⁷⁸ Nicola Hodgson mistet onkelen Michael Fleming i Kielland-ulykken, og var jevngammel med mange av barna som mistet fedrene sine. Hun så hvordan de etterlatte barna brukte opp kompensasjonspengene på alkohol og rus. “They got all the money at once. Some found “new friends” and spent the most on alcohol and drugs. Many had problems after this.”⁴⁷⁹ Noen av de hun observerte var Hunter- og Graham-brødrene.

“[...] the boys in Cleator Moor was hit by two disasters. The first when they lost their fathers, the second when they got their compensations.”⁴⁸⁰ Brødrene Graham var allerede innlemmet i et miljø der høyt alkoholforbruk, samt bruk av rusmidler, var normalt. “When I was 18, it was

⁴⁷¹ Rettsoppgjør familien Hunter i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/Da/L0001: Alexander L. Kielland - Begrensningssak Stavanger byrett, 1986.

⁴⁷² Nicola Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312

⁴⁷³ Nicola Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312

⁴⁷⁴ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

⁴⁷⁵ Nicola Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 312

⁴⁷⁶ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

⁴⁷⁷ Wayne Hunter, personlig kommunikasjon, e-post, 16. januar 2023

⁴⁷⁸ Zeta Hodgson i Smith-Solbakken 2019c: 305

⁴⁷⁹ Nicola Hodgson i Smith-Solbakken 2019c: 305

⁴⁸⁰ Zeta Hodgson i Smith-Solbakken 2019c: 305

drugs and drinking, and I could afford it.”⁴⁸¹ Plutselig hadde brødrene råd til å overdrive bruken av rusmidler. Paul Graham var den første av brødrene som fikk tilgang til kompensasjonen. “I got the money when I was least fit to handle it.”⁴⁸² Moren så hvordan han brukte pengene og visste at det ikke var mange år før den yngste sønnen Simon fikk tilgang til sine penger. “It was a lot of money for the boys. I tried to keep them away from Simon, but it's a small village, a small community.”⁴⁸³ Brenda ønsket å beskytte Simon etter beste evne. Hennes ønske om å holde han unna det tunge rusmiljøet, var veldig sterkt. Men Simon var allerede inne i rusmiljøet der broren vanket, og han var fullt klar over at han ville få tilgang til pengene da han ble 18 år. Dette førte til at Brenda ikke klarte å holde pengene borte fra sønnen. Kompensasjonspengene etter farens død gjorde at Simon, i likhet med sin bror, fikk råd til å ruse seg. Begge brødrene utviklet etter hvert en rusavhengighet som fulgte dem inn i voksenlivet.

Laura ønsket å bruke en del av kompensasjonspengene hun fikk tilgang til da hun ble 18 år. Som flere andre unge jenter hadde hun en lang ønskeliste bestående av klær, sko og andre ting. Moren Maureen Fleming og tanten Zeta Fleming hadde imidlertid observert hvordan mange av guttene brukte kompensasjonspengene. “The compensation the children got at 18, was not only good for everyone.”⁴⁸⁴ Laura fikk dermed klar beskjed av familien om at pengene skulle spares til noe fornuftig. Laura endte opp med å bruke pengene til å finansiere sitt første boligkjøp.

5.3.2 Analyse: økonomi

5.3.2.1 Økonomisk stabilitet

“[...] we knew at least that mom didn't have to go out looking for work.”⁴⁸⁵

Å kompensere defineres som “[...] å utjevne en uønsket påvirkning”.⁴⁸⁶ Overlevende og etterlatte mottok en økonomisk kompensasjon for å utjevne den uønskede påvirkningen Kielland-ulykken hadde på deres liv. Et av aspektene professor Dyregrov sier har stor betydning for å øke utviklingskapasiteten til de berørte i etterkant av en katastrofe, er å

⁴⁸¹ Paul Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

⁴⁸² Paul Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

⁴⁸³ Brenda Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

⁴⁸⁴ Laura Fleming & Zeta Hodgson i Smith-Solbakken 2019c: 305

⁴⁸⁵ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 328

⁴⁸⁶ Gundersen 2023

forhindre stressorer. Om de etterlatte opplever ulike krevende fysiologiske og psykologiske påvirkninger som kan utløse stress, kan det være med på å forsterke problemene etter katastrofen.⁴⁸⁷ Målet med erstatningen var å redusere stressorer for de berørte i etterkant av ulykken.

Over natten sto mange familier igjen uten inntekt. De var da uten mulighet til å betale ned boliglånet og dekke andre nødvendige utgifter. Det ble derfor svært viktig å få erstatning så fort som mulig, for å sikre økonomisk stabilitet for familiene og redusere mulige psykiske utfordringer etter katastrofen. Her var både Stavanger Drilling og Phillips Petroleum tidlig på banen, de valgte å betale ut kompensasjon til de berørte allerede før årsaken var avklart og ansvarsforholdet fastlagt. Dette betydde ikke at de påtok seg ansvar for ulykken, men de mente det var viktig at erstatninger knyttet til ulykken ble hurtig utbetalt.⁴⁸⁸ De benyttet anledningen til å fraskrive seg ansvaret, og få aksept for det fra de berørte, før noen konklusjon forelå. Altså en aktiv innsats for å unngå ansvar. Men for flere var raske utbetalingen en økonomisk trygghet i en krevende tid. Både i Norge og Storbritannia gav mødre og barn positiv tilbakemelding på den økonomiske tryggheten som kom etter at de fikk erstatningen.

“Det var godt å få økonomisk sikkerhet en tid, og vissheten om at hun skulle kunne klare beholde hjemmet til seg og ungene”⁴⁸⁹

“[...] vi var så utenfor og hadde så nok med det som var skjedd, at vi verken stilte ikke spørsmål eller krevde noe mer.”⁴⁹⁰

“Slik jeg så det i den tiden var det å kvitte seg med all gjeld det viktigste for meg, derfor betalte jeg ut huset [...]”⁴⁹¹

“[...] we knew at least that mom didn't have to go out looking for work. She had time to look after the children and take care of the house, she was a mom.”⁴⁹²

⁴⁸⁷ Dyregrov 2015

⁴⁸⁸ Memorandum vedrørende erstatningsoppgjøret etter Alexander L. Kielland ulykken i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/A/Ab/Abb/L0003: Styremøter Stavanger Drilling II A/S., 1976-1983.

⁴⁸⁹ Gerd Anny Sæbø i Smith-Solbakken 2019c: 88

⁴⁹⁰ Asbjørn Berland i Smith-Solbakken 2019c: 43

⁴⁹¹ Kirsten Fjellstad i Smith-Solbakken 2019c: 144

⁴⁹² Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 328

Erstatningen medførte at familiene kunne beholde huset, mødrene kunne fortsette å være hjemme og de etterlatte opplevde en viss form for stabilitet. Forskning viser at det å ha økonomisk kontroll er forbundet med høyere livskvalitet. Økonomiske utfordringer er derimot knyttet svært tett opp mot psykiske helseplager som depresjon.⁴⁹³ En tendens som går igjen, er at kompensasjonen ga en umiddelbar trygghetsfølelse for mange, men at denne forsvant i takt med pengene. Flere av de pårørende opplevde etter hvert at det ble utfordrende å mangle penger til mat, klær og andre nødvendigheter.

Vi hadde så dårlig økonomi at hun ikke hadde penger til å fylle bensin og komme seg på forelesninger. Jeg husker flere episoder hvor økonomien var utfordrende, blant annet at [...] måtte ha flatbrød med smør på som nistemat. Vi manglet brød og pålegg, det var det ikke penger til. Andre ting var også vanskelig, heriblant fortalte jeg til mamma og venner at jeg ikke hadde «lyst» til å delta på klassetur, fordi jeg viste at vi ikke hadde råd til dette ...⁴⁹⁴

[...] fortrenget savnet og sorgen ved å bygge en perfekt fasade. Hun holdt seg travel med stadig nye oppussingsprosjekter og tok med seg barna på sydenturer, slik de hadde pleid å gjøre i den lykkelige tiden. Men i sin nye tilværelse hadde de egentlig ikke råd nå som familiens hovedinntekt hadde falt vekk. – Da jeg var 22 år gikk huset vårt på tvangsauksjon.⁴⁹⁵

Målet med erstatningen skulle som tidligere nevnt være å utjevne en uønsket påvirkning, samt skape økonomisk trygghet for de etterlatte. Det ble satt tydelige rammer for hvem de etterlatte var, og hvem som kunne få erstatning. Enker, altså de som var gift med en av de omkomne, hadde rett på kompensasjon. Hadde den omkomne forsørgeransvar for foreldre eller fraskilt kone, skulle enkenes erstatningssum fordeles mellom enken og disse. Barna som mistet faren og var 20 år eller yngre, mottok også kompensasjon.⁴⁹⁶ Men det viste seg å være pårørende som ikke passet inn i disse kategoriene, spesielt samboere og stebarn.

For familien Hunter skapte dette utfordringer. Barna hadde som nevnt tidligere tre forskjellige mødre, den siste han hadde vært gift med var moren til Nicola. Under

⁴⁹³ Holte 2020

⁴⁹⁴ Hege Kristine Harbak Skomedal i Smith-Solbakken 2019c: 149

⁴⁹⁵ Anne Lise Sæ Olsen i Smith-Solbakken 2019c: 232

⁴⁹⁶ Memorandum vedrørende erstatningsoppgjøret etter Alexander L. Kielland ulykken i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/A/Ab/Abb/L0003: Styremøter Stavanger Drilling II A/S., 1976-1983.

erstatningsoppgjøret kom det frem at det i utgangspunktet bare var barna som skulle få kompensasjon for tapet av faren, ikke tidligere koner, foreldre eller nåværende samboer.⁴⁹⁷ Dette medførte at flere av de etterlatte etter Keith Hunter gikk til retten i Norge for å få erstatningen de mente de hadde krav på. Barna skulle etter begrensningssøksmålet få 50 000 norske kroner hver, noe mødrene mente var for lite. Bare en av de tre mødrene falt innenfor kategoriene som ville medført at de fikk erstatning.⁴⁹⁸

For de som allerede hadde mottatt en form for erstatning, var det for sent å kreve mer penger. Som nevnt tidligere måtte alle overlevende og etterlatte skrive under en ansvarsfrihet om de skulle få kompensasjonen utbetalt. De fraskrev både seg selv og arvingers rett til å kreve de involverte selskapene for mer erstatning. Flere av de etterlatte var avhengige av å få utbetalt erstatningen raskt for å kunne betale diverse regninger, samt skape rom for å sørge. Man kan spekulere i om Phillips Petroleum og Stavanger Drilling utnyttet enkenes økonomiske nød slik at de aksepterte denne ansvarsfraskrivelsen. “De måtte skrive under på at de ikke ville kreve mer, vi var så utenfor og hadde så nok med det som var skjedd, at vi verken stilte ikke spørsmål eller krevde noe mer.”⁴⁹⁹ Familiene hadde ofte mer enn nok med å holde hverdagen gående. Enkene måtte fylle ektemannens rolle og forholde seg til økonomi, forsikringer og erstatninger. Om man prøver å ta enkenes perspektiv fra denne tiden, så er det nesten en selvfølge at man signerer på ansvarsfriheten. “Høsten etter kom en advokat, han sa at skulle vi få penger, så måtte vi skrive under på å ikke gå til sak selv om det ble oppdaget andre ting enn det som var kjent nå. Jeg skrev under.”⁵⁰⁰ Phillips og Stavanger Drilling var utvilsomt klar over at enkene trengte pengene raskt og kunne dermed utnytte situasjonen til deres fordel.

Når jeg var på advokatkontoret, det var ingen god følelse, han var utsendt fra Phillips. Den gangen sa han, vi måtte være veldig fornøyd med at vi hadde fått dette her. Han var kjøpt og betalt. Det var ingen god opplevelse. Selv satt jeg der med den minste på fanget. Ingen god opplevelse. Det var det vi fikk, og det var nesten et krav om at vi skulle være fornøyde. Jeg hadde mer enn nok med å holde tak i oppgaver og

⁴⁹⁷ Memorandum vedrørende erstatningsoppgjøret etter Alexander L. Kielland ulykken i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/A/Ab/Abb/L0003: Styremøter Stavanger Drilling II A/S., 1976-1983.

⁴⁹⁸ Rettsoppgjør familien Hunter i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/Da/L0001: Alexander L. Kielland - Begrensningssak Stavanger byrett, 1986.

⁴⁹⁹ Asbjørn Berland i Smith-Solbakken 2019c: 43

⁵⁰⁰ Kirsten Fjellstad i Smith-Solbakken 2019c: 144

forpliktelser og tok imot det jeg fikk. Vi var vel en prøveklut. Det har vært en så stor ulykke.⁵⁰¹

5.3.2.2 Enkenes erstatning

“Kielland-enkene MOBBES.”⁵⁰²

Som før nevnt ble enkenes kompensasjon fremmet som en meget god avtale av både media og LO.⁵⁰³ I etterkant har flere av de norske etterlatte kommentert at måten media kommenterte erstatningen på, forverret sorgprosessen. De etterlatte mente at dette var med på å skape en følelse av sjalusi fra andre i samfunnet.

Medieomtalen om at enkene kom til å få opp mot 1 million i erstatning ble derimot en ekstra belastning. Gerd opplevde at medfølelse ble omsnudd til misunnelse av enkelte. Ingen penger i verden kunne veie opp for tapet av Magnar.⁵⁰⁴

Når jeg kom på butikken, så ble det helt stille. Ikke hver gang, men noen ganger. Det ble snakket om hvor mye penger vi fikk. Mor sa at det trengte ikke si det til noen eller svare på det når vi ble spurt. Folk kom og spurte hva vi fikk i erstatning. De virket misunnelig.⁵⁰⁵

De ble rike, de fikk penger, de ble snakket om. Tenk deg, du har mistet mannen din, en sentral person i familien, og så blir du satt i bås som luksusenke [...]. Flere snakket om disse enkene om alt de fikk og de store erstatningene de fikk.⁵⁰⁶

Det gikk til og med så langt at den 18. februar 1983 ble det skrevet en artikkel, med forsideopplag i VG med overskriften “Kielland-enkene MOBBES.”⁵⁰⁷ Det kommer frem at flere av enkene hadde mistet venner og naboer på grunn av misunnelse, og fant dette belastende i en sårbar tid.

⁵⁰¹ Liv Iren Berland i Smith-Solbakken 2019c: 25

⁵⁰² Markhus 1983: 7

⁵⁰³ Markhus 1983: 7

⁵⁰⁴ Gerd Anny Sæbø i Smith-Solbakken 2019c: 88

⁵⁰⁵ Kjersti Stumo i Smith-Solbakken 2019c: 77

⁵⁰⁶ Wenche Haslund Skadberg i Smith-Solbakken 2019c: 279

⁵⁰⁷ Markhus 1983: 7

Mange etterlatte har fått psykiske problemer. De blir ofte titulert som “million-enkene” Mange har mistet sine beste venner, og all kontakt med naboer er borte. [...] De som før var svake er mest utsatt. - Enkene blir sett på som millionærer. Det skyldes at oljeselskapet Phillips og pressen har fortalt offentligheten at samtlige enker fikk en million i erstatning.⁵⁰⁸

Enkene gjennomgikk egne sorgprosesser etter tapet av ektemannen, og som før nevnt var nærmiljøet ofte viktig i denne prosessen. Om enkene opplevde å bli sosialt isolert under sorgprosessen av venner, bekjente og naboer, er det vanskelig å tro at det ikke har hatt innvirkning på deres psykiske helse. Ut ifra enkenes perspektiv, kan man forstå den lange listen med bekymringer som kunne oppstå. For det første mistet de ektemannen. De opplevde mangel på informasjon og satt hjemme med barn og ventet på nyheter. De måtte plutselig fylle ektemannens rolle, oppdra barn, samt holde journalistene borte. Etter hvert måtte de gjennom prosessen knyttet til utbetalingen av erstatning der forutsetningen for utbetaling var å skrive under på ansvarsfrihet. Da de først fikk kompensasjonen endte flere opp med å miste venner, naboer og lokalmiljøet på grunn av misunnelse. “Misunnelse på erstatning, mamma opplevde at det snudde fra medlidenhet og omtanke til misunnelse.”⁵⁰⁹

Vi har vist at bearbeidelse av sorg er en tids- og energikrevende prosess.⁵¹⁰ Som regel trenger man ikke profesjonell hjelp for å ha en normal sorgprosess, men enkene etter Kielland-ulykken ble utsatt for flere forsterkende faktorer som kan ha forlenget sorgen. Vi finner en taushetskultur som gjennomsyret ulykken også i erstatningsoppgjøret. Ved å tvinge både overlevende og etterlatte til å signere en ansvarsfraskrivelse, presses en taushet på de pårørende som forverret en allerede vanskelig situasjon.

“Hun har slitt, spesielt i starten. Hun fikk ikke hjelpen hun trengte.”⁵¹¹

“Når Pappa døde, fantes det nok ikke slike ordninger med støtte, hjelp og oppfølging som i dag”⁵¹²

⁵⁰⁸ Markhus 1983: 7

⁵⁰⁹ Linda Sæbø i Smith-Solbakken 2019c: 93

⁵¹⁰ Leick & Davidsen-Nielsen 1994: 287

⁵¹¹ Cathrin Grindedal i Smith-Solbakken 2019c: 111

⁵¹² Ole Kristian Skomeda i Smith-Solbakken 2019c: 152

“She took to bed for weeks after the accident.”⁵¹³

“My mother, [...], was never the same after the accident.”⁵¹⁴

At Phillips Petroleum og Stavanger Drilling var så tidlig ute med utbetalingene, har i etterkant blitt kritisert, men også berømmet. I dag sitter de etterlatte med forskjellige erfaringer når det kommer til kompensasjonsordningen. Noen familier var fornøyde og klarte seg helt fint økonomisk. “[...] but we knew at least that mom didn't have to go out looking for work. She had time to look after the children and take care of the house, she was a mom.”⁵¹⁵ Andre hadde en annerledes erfaring: “After the disaster I had to provide for my mom, so we didn't go hungry.”⁵¹⁶

Kompensasjonsordningen var ment for å treffe alle enkene likt, de skulle alle sitte igjen med en million.⁵¹⁷ Men utfallet hos de forskjellige familiene har vært meget varierende. Dette preger også dagens oppfatning av utbetalingene. Ser man tilbake var kompensasjonsordningen berømmet som en av de beste erstatningene etter en norsk arbeidsulykke.⁵¹⁸ Likevel blir den debattert og kritisert av flere involverte frem til i dag. “Millionerstatningen fremstår etter dette som et rent PR-grep, en betegnelse som kunne lyde høyt og godt i media”⁵¹⁹

5.3.2.3 Barnas erstatning

“I couldn't touch the money”⁵²⁰

Størrelsen på barnas erstatning ble sett i sammenheng med beløpet enkene mottok. Utgangspunktet var at barna fikk 50 000 norske kroner hver, som ble satt på en sperret konto til de fylte 18 år. Flere av informantene setter et stort spørsmålstegn ved denne løsningen. De opplevde at behovet for penger inntraff før de ble myndige. Wayne går så langt som å kalle erstatningen en fornærmelse. “I receive £5000 Insult really I couldn't touch the money till I was 18-year-old so no it didn't help anything at the time”⁵²¹ At Wayne ønsket utbetalingen før

⁵¹³ Tara Pender i Smith-Solbakken 2019c: 330

⁵¹⁴ Debbie Laxon i Smith-Solbakken 2019c: 291

⁵¹⁵ Audrey Milne i Smith-Solbakken 2019c: 328

⁵¹⁶ Wayne Hunter i Smith-Solbakken 2019c: 317

⁵¹⁷ Fanebust 2022: 222-223

⁵¹⁸ Fanebust 2022: 222

⁵¹⁹ Fanebust 2022: 223

⁵²⁰ Wayne Hunter, personlig kommunikasjon, e-post, 16. januar 2023

⁵²¹ Wayne Hunter, personlig kommunikasjon, e-post, 16. januar 2023

han ble myndig, er relativt forståelig. Moren fikk ingen erstatning, og tapte søksmålet mot Phillips Petroleum og Stavanger Drilling.⁵²² Når hun i etterkant også måtte selge frisørsalongen, er det ikke vanskelig å forestille seg at det sto dårlig til med den økonomiske situasjonen til familien.

Et gjentagende fenomen som kom frem i samtaler med informantene som var knyttet til Cleator Moor, var barnas bruk av erstatningen. Når de ble myndige, fikk de tilgang til alle pengene på en gang, og etter flere år i fond hadde verdien på erstatningen økt betraktelig. Barn som hadde vokst opp under relativt stramme økonomiske rammer, hadde plutselig råd til å kjøpe “hva enn de ville”. “Zeta says the boys in Cleator Moor were hit by two disasters. The first when they lost their fathers, the second when they got their compensations.”⁵²³ Paul Graham og Wayne Hunter var omtrent like gamle, og sto i lignende situasjoner. De hadde begge mistet faren i ulykken og tilhørte det samme lokalmiljøet. Som Wayne var Pauls erstatning utilgjengelig frem til han var myndig.

Wayne og brødrene vokste etter hvert opp, traff deres nåværende koner og fikk barn selv. For Paul tok det lengre tid, men han kom seg etter hvert ut av den dårlige livsstilen han hadde. “Paul, [...] struggled with addiction. He's out of it now.” Slik gikk det dessverre ikke for broren Simon, Brendas yngste sønn. “It did not go well for my brother eighter. He was diagnosed with PTS and died as a drug addict 2 years ago.”⁵²⁴ Simon klarte aldri å komme over avhengigheten av forskjellige medikamenter, og døde til slutt av overdose.

Ifølge Laura var moren hennes svært streng når det kom til bruken av erstatningspengene. Da hun var 18 år gammel, syntes hun det var vanskelig å forstå hvorfor hun ikke kunne kjøpe det hun ville. Pengene ble senere brukt for å finansiere hennes første leilighet. Laura viste en stor takknemlighet overfor moren, som gav henne økonomisk rådgivning og hjalp henne med å bruke pengene på en fornuftig måte. Vi kan se at andre mødre i Norge hjalp barna og ga de klare råd om hvordan erstatningen burde brukes. “Vi fikk erstatning på 50 000 som ble brukt til utdanning. Mamma var tydelig på at de pengene skulle brukes til skole.”⁵²⁵ For flere av de etterlatte barna ble kompensasjonspengene brukt til deres første huskjøp, utdanning eller etablering av familie.

⁵²² Rettsoppgjør familien Hunter i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/Da/L0001: Alexander L. Kielland - Begrensningssak Stavanger byrett, 1986.

⁵²³ Zeta Hodgson i Smith-Solbakken 2019c: 305

⁵²⁴ Paul Graham i Smith-Solbakken 2019c: 287

⁵²⁵ Merete Haslund i Smith-Solbakken 2019c: 270

Flere av informantene nevnte et savn etter økonomisk rådgivning for de etterlatte barna. De fleste familiene hadde mistet det økonomiske overhodet i familien. Utfra våre funn i Storbritannia ser man en tendens til at guttene var de som brukte pengene hurtig og uklokt etter å ha blitt myndige. Dette kan kanskje stamme fra mangel av en farsfigur som kunne irrettesette og veilede dem. Laura Fleming, Audrey Milne og Debbie Laxon hadde sterke mødre som kunne legge føringer for hva kompensasjonsutbetalingen kunne brukes til. Ingen av damene har nevnt noen problem knyttet til rus, alkohol og dårlig miljø, slik vi ser hos flere av mennene nevnte under intervjuene. Mødrene som vi møtte på forskningsturen til Storbritannia, fremsto som sterke individer, og alt tyder på at de kunne styre døtrene i riktig retning.

5.3.2.4 “Rommelige” erstatninger?

Erstatningsoppgjøret etter Kielland-ulykken ble gjennomført etter et standardisert mønster, men hadde som mål å gi de etterlatte “rommelige” erstatninger.⁵²⁶ Som vi har sett fikk overlevende, foreldre, enker og barn ulik erstatning. Kompensasjonen til enkene skulle være 800 000 norske kroner, men om den omkomne var forsikret gjennom arbeidsgiver ble denne summen trukket fra erstatningen. Vi kan se et eksempel fra Norge der en enke fikk utbetalt 500 000 kroner i billighetserstatning.⁵²⁷ Ut ifra dette ser vi at mannen var forsikret gjennom arbeidsgiver. Hun fikk utbetalt 500 000 i erstatning og 300 000 norske kroner fra forsikringen. Når man fulgte denne modellen ville alle enkene sitte igjen med like mye penger, men med forskjellig erstatning for tapet av ektemannen. For enkene ble det dermed en straff at mannen var forsikret gjennom arbeidsgiveren.

Ti år etter Kielland-ulykken var det en ny katastrofe som rystet Norge. Natt til 7. april 1990 oppsto det en brann på passasjerskipet Scandinavian Star som var på vei fra Oslo til Frederikshavn. 158 mennesker mistet livet. Majoriteten av de omkomne var norske statsborgere.⁵²⁸ I likhet med Kielland-ulykken fulgte erstatningsoppgjøret et standardisert mønster, men erstatningene bærer likevel preg av ulikheter. Forskjellene dreier seg i all hovedsak om at livsforsikring og annen forsikring ikke blir trukket fra erstatningsbeløpet, samt en større utbetaling om den omkomne etterlot seg barn. Etter Scandinavian Star-ulykken fikk partnere som mistet sin ektefelle eller samboer erstatning basert på den avdødes brutto

⁵²⁶ NOU 1994: 20: 88

⁵²⁷ Liv Iren Berland i Smith-Solbakken 2019c: 25

⁵²⁸ NOU 1991: 1A: 11

årsinntekt. Dette medførte at utbetalingen den gang var på mellom 550 000 og 1 150 000 kroner. I tillegg mottok den etterlatte partneren 20 400 kroner for hvert gjestående år frem til felles barn ble 18 år. Dette gjaldt for alle felles barn, hadde de to barn fikk de summen for begge barnas gjenværende leveår frem til fylte 18 år⁵²⁹ Denne summen var tildelt partneren av den omkomne, ikke barna.

For å kunne sammenligne disse erstatningsoppgjørene har vi valgt å gjøre om beløpene til dagens kurs.⁵³⁰ Det maksimale beløpet enken kunne få utbetalt i erstatning på 800 000 kroner i 1980 fra Kielland-ulykken har i dag en verdi på omtrent 3,4 millioner norske kroner. Erstatningen enkene og enkemennene fikk etter Scandinavian Star-ulykken har i dag en verdi på omtrent 1,1 million til 2,4 millioner norske kroner. I 1980 var det å arbeide turnus i Nordsjøen et relativt godt betalt yrke.⁵³¹ Med dette som grunnlag kan man anta at enkene etter Kielland-ulykken ville fått opp mot maksimalt i erstatning etter prinsippet i Scandinavian Star-brannen. Om vi ser på hva den norske enken som vi nevnte tidligere fikk i erstatning uten forsikring etter Kielland-ulykken, vil denne summen tilsvare omtrent 2,1 millioner norske kroner i dag.

Hadde erstatningsoppgjøret fulgt samme standard som ble brukt for erstatning etter Scandinavian Star, ville summen sett noe annerledes ut. Om vi tar utgangspunkt i at mannens brutto årsinntekt lå innenfor rammene for å få maksimalt i erstatning ville enken fått utbetalt 2,4 millioner norske kroner. I tillegg ville hun få en sum på 42 000 kroner for hvert gjenværende år frem til deres felles barn ble 18 år gamle. I dette tilfellet hadde enken to barn som var tre og fem år gamle da faren omkom, i tillegg til at paret ventet sitt tredje barn. Dette ville ha medført at hun fikk utbetalt omtrent 1,9 millioner kroner i tillegg til den grunnleggende erstatningen for enker. Etter dagens kurs ville hun fått utbetalt 4 millioner norske kroner. I tillegg ville hun ha fått utbetalt livsforsikring om de hadde tegnet det. Det er dessuten verdt å merke seg at både ektefeller og samboere mottok erstatning etter Scandinavian Star-ulykken, ikke bare ektefeller som var gift med den avdøde. Hadde denne standarden blitt fulgt, ville også moren til Wayne Hunter mottatt erstatning etter tapet av samboeren.

⁵²⁹ NOU 1994: 20: 89

⁵³⁰ For å gjøre dette har vi brukt Norges Bank priskalkulator: <https://www.norges-bank.no/tema/Statistikk/Priskalkulator/>

⁵³¹ Statistisk Sentralbyrå 1981. Se gjennomsnittlig månedsførtjeneste for ansatte på borefartøyer og verkstedplattformer s.42. Eksempel sykepleier s. 42; 78; 80; 86

Etter Alexander Kielland-ulykken fikk barn under 20 år utbetalt et engangsbeløp som ble plassert i lukkede fond frem til barnet fylte 18 år. For de som var eldre enn 18 år ble ikke pengene plassert i fond. Dette medførte at erstatningssummen de fikk når fondet ble åpnet var svært varierende. Etter skipsbrannen i 1990 fikk barn under 18 år som mistet en av sine forsørgere et grunnbeløp på 285 000 norske kroner. I tillegg fikk de, i likhet med forsørgeren som hadde blitt alene, en årlig sum utbetalt frem til de fylte 18 år. Denne summen var på 9 600 kroner.⁵³² I dag har denne erstatningen en verdi på omtrent 586 000 og en tilleggssum på 20 000 norske kroner for hvert år frem til de ble myndige.

Barn mellom 18 og 25 år fikk erstatning om en eller begge av foreldrene omkom i brannen på Scandinavian Star. De som mistet en av foreldrene mottok en grunnutbetaling på 75 000 norske kroner, dette har i dag en verdi på omtrent 154 000 kroner. De fikk også et tillegg for hvert gjenværende leveår frem til de fylte 25. Dette tillegget har i dag en verdi på 62 000 kroner.⁵³³ Debbie Laxon var som tidligere nevnt 19 år da faren omkom i Kielland-ulykken og ville falt under denne kategorien i Scandinavian Star-ulykken. Etter at faren omkom i Kielland-ulykken, fikk hun i likhet med andre barn en kompensasjon på 50 000 norske kroner for tapet av faren. I dag ville denne summen ha hatt en verdi på 215 000 kroner. Siden Debbie var eldre enn 18 år fikk hun tilgang på pengene med en gang. Hadde erstatningsoppgjøret fulgt samme mal som oppgjøret etter Scandinavian Star, ville summen blitt noe annerledes. Hun ville fått en grunnutbetaling på 154 000 kroner. Tillegget for leveårene frem til hun fylte 25 år ville i dag ha hatt en verdi på 372 000 norske kroner. Totalt ville erstatningen kommet på 526 000, altså over det dobbelte av erstatningen hun faktisk mottok. Vi kan se at ti år etter Kielland-ulykken hadde erstatningssummen for pårørende økt betraktelig. Erstatningen som var omtalt som en av Norges beste kompensasjonsordninger, viser seg ved nærmere ettersyn å tilsa noe annet.

Erstatningene som ble utbetalt etter Kielland-ulykken er komplisert. Ikke på grunn av utbetalingene i seg selv, men på grunn av måten den foregikk på og konsekvensene i etterkant. Ansvarsfraskrivelsen som alle pårørende måtte undertegne, har blitt sterkt kritisert, og rettssakene i USA viser misnøyen de etterlatte og overlevende følte i etterkant. Mediedekningen rundt utbetalingene var også med på å gi et feilaktig bilde på utbetalingene, og satte flere i ubehagelige situasjoner. I Cleator Moor tenker de fleste tilbake på guttene som

⁵³² NOU 1994: 20: 89

⁵³³ NOU 1994: 20: 89

brukte opp alle pengene. For dem hadde utbetalingen til barna alt annet enn en positiv effekt. Vi ser at kompensasjonsordningen har truffet familiene svært ulikt. Noen familier har klart seg godt med erstatningen, andre har merket mangelen på økonomiske midler. Da erstatningen var ment å treffe alle familier likt, er det noe underlig at familiene opplever det så ulikt.

Vi har nå vist at den "rommelige" erstatningen innebar flere kritikkverdige forhold. Hurtige utbetalinger, press for å signere ansvarsfraskrivelse, samt mangel på økonomisk rådgivning var med på å forverre situasjonen for flere pårørende. Vi har før nevnt at det er lett å være "etterpåklok", men flere av disse forholdene kunne vært unngått. Utbetalingene som kom etter Scandinavian Star-ulykken er med å understreke dette. Utbetalingene de etterlatte fikk etter denne ulykken, vises å være av en helt annen kaliber enn det Kielland-ofrene fikk utbetalt. Dette viser igjen at det økonomiske aspektet kom før det menneskelige. Økonomi virker å ha vært avgjørende for den manglende oppfølgingen av de etterlatte. De fikk ikke oppfølgingen og behandlingen som var anbefalt, fordi helsemyndighetene ikke hadde midler. De måtte også hurtig underskrive ansvarsfraskrivelse for å kunne motta kompensasjonen, og vi har nå vist at erstatningen som de pårørende mottok var langt så god som media fremla. "Millionenkene" viser seg ved nærmere ettersyn å kun være et begrep, ikke en realitet.

6.0 Drøfting: Korrupsjon mot de britiske etterlatte

Vi har vist hvordan de britiske etterlatte ble møtt med taushet som førte til marginalisering. Riksrevisjonen har dokumentert hvordan myndighetene nedprioriterte de etterlatte av økonomiske årsaker.⁵³⁴ Informantene har berettet om en taushet i lokalsamfunnet, så vel som innad i den enkelte familie. Vi har funnet en taushetskultur på tre ulike nivåer: myndigheter, lokalsamfunn og innad i familiene. I kapitlene “Døden”, “Oppfølging og behandling” og “Økonomi” tydeliggjøres taushetskulturen, samt hvilke konsekvenser den medførte for den enkelte.

I boken “Katastrofe og korrupsjon” låner Frode Fanebust Transparency International Norges definisjon på korrupsjon: "Korrupsjon er tyveri av politiske, sosiale og økonomiske goder fra befolkningen."⁵³⁵ Etter flere års forskning viser Fanebust at definisjon er treffende for etterspillet av Kielland-ulykken.⁵³⁶ Også i fortalen til Europarådets korrupsjonskonvensjon av 1998 ble korrupsjon omtalt: «korrupsjon truer rettsstaten, demokratiet og menneskerettighetene, undergraver godt styresett, billighet og sosial rettferdighet, vrir konkurransen, hindrer økonomisk utvikling og utgjør en fare for stabiliteten i demokratiske institusjoner og samfunnets moralske grunnlag».⁵³⁷ Denne uttalelsen støtter Transparency International Norges definisjon ved å understreke viktigheten av både politiske, sosiale og økonomiske goder. Videre vil vi vise hvordan en slik definisjon er treffende for de etterlatte fra Alexander L. Kielland-ulykken.

I et demokratisk samfunn er målet at alle mennesker skal være medborgere.⁵³⁸ Vi har tidligere omtalt de britiske pårørende som en marginalisert gruppe. Dette er antonymet til medborgerskap.⁵³⁹ Studien har vist at de britiske etterlatte ikke bare er en marginalisert gruppe innenfor forskningen, men ble dyttet ut i periferien blant de pårørende svært tidlig etter havariet. Det finnes flere forklaringer på dette. En årsak er deres nasjonalitet. Kielland-ulykken fant sted på norsk territorium, og ble regnet som en norsk ulykke. Våre funn viser at de britiske myndighetene mente det var de norske myndighetene sitt ansvar å sørge for oppfølging av overlevende og etterlatte. Dette vises blant annet ved at den britiske ambassadøren i Oslo oppfordret norske myndigheter til å sende et brev til de britiske etterlatte

⁵³⁴ Riksrevisjonen 2021: 129

⁵³⁵ Fanebust 2022: 133; Transparency International Norge u.å.

⁵³⁶ Fanebust 2022: 259

⁵³⁷ Europarådet 1999: Fortale

⁵³⁸ Thorsen & Lid 2022

⁵³⁹ Thorsen & Lid 2022

med informasjon om snuing og senkning av riggen.⁵⁴⁰ Både de britiske og norske myndighetene fraskrev seg dermed ansvaret for å sikre de britiske etterlatte etter Kielland-havariet. Britene havnet i et tomrom der ingen så dem. De ble sviktet gjennom myndighetenes ansvarsfraskrivelse og måtte takle konsekvensene av det. Dette har på nytt blitt bekreftet i 2023, da enkelte familier skrev brev til sine lokale parlamentsmedlemmer for å få støtte til Kielland-nettverkets arbeid. Svaret de fikk var at dette var en norsk ulykke, der de britiske myndighetene ikke hadde noe ansvar.⁵⁴¹ Statusen til de britiske etterlatte og trolig også de andre utenlandske etterlatte virker uforandret i dag, 43 år etter ulykken. De er utdefinert, oversett og usynliggjort av både britiske og norske myndigheter.

6.1 Politiske goder

I 2021 opplevde nok en gang de utenlandske berørte å bli offer for informasjonsmangel, denne gang ved at de ikke fikk mulighet til å delta i Riksrevisjonens spørreundersøkelse.⁵⁴² I etterkant er det forståelig at flere av informantene var så skeptiske til å møte oss i England. Erfaringene deres tilsa at ulykken var noe man ikke snakket om, noe som enkeltmennesket skulle fortrenge. Til tross for deres skepsis, ble det etter hvert tydelig at flere satt med en trang til å dele sin livshistorie så vel som meninger. De etterlatte etter Kielland-ulykken erfarte at de ble fratatt muligheten til å ytre seg om et tema som betydde mye for dem. Verken Riksrevisjonen i 2021 eller myndighetene etter ulykken tilrettela for dialog. Dette medførte at de etterlatte ble marginalisert gjennom tap av ytringsfrihet. Man kan ikke oppleve medborgerskap og være delaktig i et samfunn om man ikke samtidig får ta del eller bruke samfunnets goder.⁵⁴³ Ved å mangle den nødvendige informasjonen, har det begrenset muligheten for de britiske etterlatte til å være medborgere. De har aldri blitt regnet som aktive deltakere i etterspillet av ulykken, da de aldri har fått den informasjonen de behøvede for å kunne ytre seg. En konsekvens av dette ble at vi 43 år etter ulykken satt i et lite konferanserom og var vitne til hvordan følelser, tårer og hjerteskjærende historier kom til overflaten for første gang.

Store deler av nærmiljøet rundt de etterlatte visste ikke hvordan de skulle respondere på de etterlattes sorg. Riksrevisjonen påpeker at de ulike nærmiljøene manglet den kompetansen

⁵⁴⁰ Riksrevisjonen 2021: 128

⁵⁴¹ Vedlegg 6

⁵⁴² Riksrevisjonen 2021: 15

⁵⁴³ Thorsen & Lid 2022

som myndighetene hadde for å møte etterlatte etter en katastrofe.⁵⁴⁴ Da myndighetene valgte å ignorere de etterlatte, tilbakeholdt de kompetansen for nærmiljøet. “Generelt betraktet blir selvværdet styrket når en blir godtatt, medregnet, respektert og verdsatt i miljøet, [...], Motsatt blir selvværdet truet hvis en ikke blir akseptert og verdsatt i miljøet, [...]”⁵⁴⁵ Vi kan konstatere at de britiske etterlatte erfarte at de ikke ble akseptert av samfunnet etter ulykken. Dette kan ha ført til at selvværdet til den enkelte har blitt skadet, slik at de trakk seg tilbake fra ulike miljøer der de opplevde at selvværdet ble krenket. Resultatet ble gjerne at de etterlatte kuttet all form for kommunikasjon med miljøene der de opplevde seg stigmatisert.

I Grunnloven §100 står det at ytringsfrihet omhandler både friheten til å motta og ytre seg om ulike opplysninger, ideer eller budskap.⁵⁴⁶ Her sviktet myndighetene fra første stund. Granskningskommisjonens arbeid var lukket, og det samme gjaldt det rettslige oppgjøret i Frankrike. De etterlatte som individer ble heller aldri informert eller kontaktet. Dette medførte at de etterlatte aldri fikk en plattform for å ytre seg.

[...] «de statlige styresmaktene skal legge til rette for et åpent og opplyst offentlig ordskifte». Det betyr altså at det ikke bare er lov å uttrykke sin mening, men at myndighetene skal sørge for at vi, som innbyggere, har tilgang på informasjon.⁵⁴⁷

Sitatet er hentet fra Stortingets hjemmeside og omhandler ytringsfrihet. Styresmaktene skal legge til rette for offentlig ytring og sørge for at innbyggere har tilgang på informasjon. Vi har sett hvordan de britiske etterlatte ble berøvet informasjonen de hadde krav på, med de konsekvenser dette medførte.

Erfaringene fra Kielland-ulykken viser at enkeltmenneskene ble tillagt liten betydning. Å frata individer i en sårbar situasjon grunnleggende rettigheter, er ikke bare alvorlig, men kan også være skadelig for demokratiets utvikling.⁵⁴⁸ De utenlandske, herunder de britiske oljearbeiderne og deres etterlatte fra Kielland-ulykken, ble ikke bare gjort betydningsløse, men også diskriminert. Det har foregått en segregering fra første stund, og denne praksisen har blitt videreført frem til i dag.

⁵⁴⁴ Riksrevisjonen 2021: 128

⁵⁴⁵ Skaalvik & Skaalvik 2015: 85

⁵⁴⁶ Grunnloven 1814: §100; NOU 2022: 9: 35

⁵⁴⁷ Stortinget 2023

⁵⁴⁸ NOU 2022: 9: 34

6.2 Sosiale goder

I forskningsprosjektet har vi omtalt informantene som “etterlatte”, “berørte” og “pårørende”. Samtidig er det viktig å huske at gruppene er bygget opp av individer, og at disse enkeltmenneskene har rettigheter som gruppene ikke besitter. Dyregrovs anbefalinger handler om å sikre enkeltmennesker etter en katastrofe. Anbefalingene stemmer godt overens med enkeltmenneskets rettigheter i artikkel 25 i verdenserklæringen for menneskerettigheter:

1. Enhver har rett til en levestandard som er tilstrekkelig for hans og hans families helse og velvære, og som omfatter mat, klær, bolig og helseomsorg og nødvendige sosiale ytelser, og rett til trygghet i tilfelle av arbeidsløshet, sykdom, arbeidsuførhet, enkestand, alderdom eller annen mangel på eksistensmuligheter som skyldes forhold han ikke er herre over.⁵⁴⁹

Velferdsstaten er blant annet bygget opp på prinsippet om sosiale goder⁵⁵⁰, som er ment å trygge enkeltpersoner i en vanskelig situasjon. Denne tryggheten kom aldri de britiske etterlatte til gode. Enkene manglet både ressurser og kapasitet for å arbeide seg gjennom egen sorgprosess, og måtte møte sorgen alene. Når sorgprosessen blir forlenget og stressorer ikke redusert eller fjernet, har vi vist at sorgen kan utvikle seg til komplisert sorg. Dette medfører at det skapes nye og større stressorer som har en negativ sammenheng med den enkeltes selvverd. Den negative koblingen mellom stressorer og selvverd kan føre til at man føler seg avvist, deprimert, nervøs og ulykkelig.⁵⁵¹ I artikkel 25 i menneskerettighetene blir det spesifisert at mødre og barn har spesiell rett på omsorg og hjelp:

2. Mødre og barn har rett til spesiell omsorg og hjelp. Alle barn skal ha samme sosiale beskyttelse enten de er født i eller utenfor ekteskap.⁵⁵²

Forskningsprosjektet vårt har vist hvordan denne omsorgen og hjelpen var fraværende allerede fra start. De etterlatte ble sett på som en gruppe, noe som medførte at de mistet sosiale goder som skal sikre befolkningens individuelle rettigheter. Som gruppe ble de nedprioritert til fordel for de overlevende. Samtidig finner vi de utenlandske som en undergruppe blant de etterlatte. En undergruppe som ikke fikk den informasjonen de hadde

⁵⁴⁹ Forente nasjoner 1948: art. 25

⁵⁵⁰ NOU 2014: 12: 25

⁵⁵¹ Skaalvik & Skaalvik 2015: 85

⁵⁵² Forente nasjoner 1948: art. 25

krav på; som manglet redskapene for å kunne kommunisere med andre i samme situasjon; som ble tilsidesatt og ignorert ikke bare av norske og britiske myndigheter, men også av deres nærmiljø, venner, naboer og familie.

Myndighetenes manglende kommunikasjon med de etterlatte førte til at de aldri så enkeltmennesket. Det var tydelig ikke avklart hvem som hadde ansvar for oppfølging og organisering av tiltak. Konsekvensen av denne manglende avklaringen var at de etterlatte ble sviktet. Siden deres individuelle behov ikke ble kartlagt, ble oppmerksomhet rettet mot det seremonielle med et kollektivt og ensrettet nedslag som gudstjenester, minnemarkeringer og minnesmerker. Det kollektivet gikk fremfor det individuelle. Som gruppe mistet de sine individuelle rettigheter da myndighetene valgte økonomi over enkeltmennesket, og da media og samfunnet kategoriserte dem enten som “de etterlatte” eller “millionenkene”. De mistet også individuelle rettigheter gjennom en erstatning som skulle treffe alle likt, men endte opp med å gjøre det motsatte. Historien til de etterlatte er en fortelling om en gruppe mennesker der enkeltindividene ble sviktet. I 2016, da en forskningsgruppe påbegynte arbeidet med å samle inn minner, fikk de norske etterlatte anerkjennelse for sine historier som skapte en plattform for å ytre seg. Men nok en gang ser vi at de utenlandske etterlatte, de som ligger i periferien, forble glemt.

6.3 Økonomiske goder

Når kompensasjonen skulle utbetales, ble de etterlatte plassert i grupper der alle skulle behandles likt, selv om behovet var ulikt. Med forskjellige utgifter, oppsparte midler og støtte, traff ikke kompensasjonen som ønsket. De som omkom var både byssegutter, stillasarbeidere, elektrikere, ingeniører og plattformsjef. Plattformsjefen tjente mer enn stillasarbeideren, og forbruket til de ulike familiene har vært preget av dette. Utbetalingene etter ulykken tok ikke høyde for at de som omkom hadde varierende inntekt for å forsørge familien. Etter Scandinavian Star-ulykken ti år senere var erstatningssummene basert på avdødes brutto årsinntekt⁵⁵³, noe som medførte at familiene fikk en erstatning som gjenspeilet tap av inntekt på en mer reell måte. I 2016 uttalte datteren til den omkomne plattformsjefen Torstein Sæd seg til Stavanger Aftenblad om familiens økonomi etter ulykken.⁵⁵⁴ Moren manglet den nødvendige kompetansen for å styre familiens økonomi, for det hadde aldri vært hennes rolle tidligere. Hun var en hjemmeværende mor, mens mannen arbeidet og styrte det

⁵⁵³ NOU 1994: 20: 89

⁵⁵⁴ Kongsnes 2016c: 5

økonomiske i familien. Moren hadde ingen å rådføre seg med, ingen som kunne lære henne de økonomiske aspektene som var nødvendige for å sikre barna en tryggere oppvekst. Mangel på økonomisk kontroll fikk store konsekvenser for familien, som måtte se barndomshjemmet på tvangssalg. I likhet med mange andre hadde denne familien trengt en rådgivende stemme som myndighetene burde tilbudt de etterlatte. Vi har vist at ingen tok på seg ansvaret med å kartlegge den økonomiske situasjonen til de ulike familiene, noe som ville avdekket et behov for økonomisk rådgivning.

Økonomisk uavhengig rådgivning kunne også kommet de etterlatte til gode i forbindelse med at de måtte undertegne ansvarsfraskrivelsen for å motta kompensasjonen. Stemmer fra minnebanken, så vel som informasjon fra informantene, tyder på at den enkelte ikke var klar over egne rettigheter. De trengte hurtig tilgang til økonomiske midler, og frasa seg dermed både egne og arvingers rett til å kreve erstatninger i fremtiden, uavhengig av hva som da kunne bli avdekket. Den hurtige utbetalingen skapte aldri rom for debatt. Enkene manglet kunnskapen til å uttale seg, og ble påvirket av nærmiljøets syn på kompensasjonsordningen. De ble fortalt at de burde være fornøyde med erstatningen, selv om mange satt med en indre uro. Etter å ha studert begrensningssøksmålet har vi funnet eksempler og vist hvordan noen overlevende klarte å øke erstatningen betraktelig.⁵⁵⁵ Vi finner ingen slike eksempler for enkene. De eneste sakene hvor mødre og barn prøvde å forhandle om erstatningen, handler om deres rett på kompensasjon eller ikke.⁵⁵⁶

De britiske etterlatte ble frarøvet muligheten til å være aktive deltakere i en demokratisk prosess etter Kielland-ulykken. De ble fratatt stemmen i en hendelse som påvirket livet deres. Manglende informasjon fra myndighetene medførte at de etterlatte ikke fikk nytte ytringsretten sin, og mistet dermed muligheten til å medvirke. De fikk heller ikke den støtten og behandlingen en sårbar familie hadde krav på. Mangel på rådgivning fra et offentlig organ forverret en allerede vanskelig situasjon.

⁵⁵⁵ Utbetalinger i begrensningssøksmålet i Stavanger byrett, SAST/A-100455/003/F/Fh/Fhb/L0039g: A IV sak nr 147, 1980

⁵⁵⁶ Rettsoppgjør familien Hunter i Pa 1503 - Stavanger Drilling AS, SAST/A-101906/Da/L0001: Alexander L. Kielland - Begrensningssak Stavanger byrett, 1986.

7.0 Konklusjon

Gjennom vår studie har vi funnet en utbredt taushetskultur som begynte med myndighetene, forflyttet seg til nærmiljøene, inn i familiene og festet seg der. I innledningen definerte vi taushetskultur som et fenomen der det er et utbredt og vedvarende mønster av å unngå eller begrense åpen kommunikasjon om sensitive eller utfordrende emner. Dette fenomenet oppstod rett etter ulykken i form av manglende informasjon til pårørende. Begrenset tilgang på informasjon og manglende sosial støtte bidro til uvisshet og skapte bekymringer som de etterlatte bar med seg. Videre konkluderte myndighetene med at det ikke fantes ressurser til å følge opp de etterlatte.⁵⁵⁷ Dette resulterte i at de fraskrev seg ansvaret for både egne og utenlandske borgere. Kunnskapen om etterlattes behov var tilstede⁵⁵⁸, men gruppen som helhet ble nedprioritert. For det øvrige samfunnet var ulykken et ubehagelig tema. Det var utfordrende å respondere på de etterlattes sorg. De etterlatte manglet støtte og rådgivning for å håndtere sorgen og takle den nye hverdagen og opplevde dermed, slik vi har vist, å bli isolert. Ved hjelp av professor Atle Dyregrov har vi fremlagt hvor viktig det er for et barn å få tilgang på nødvendig informasjon etter et tap.⁵⁵⁹ Denne informasjonen uteble. Når enkene trengte veiledning i møte med oljeselskapene, ble de forsømt av myndighetene. I tillegg ga nærmiljøet uttrykk for at de burde være fornøyde med kompensasjonen etter ulykken. Flere enker ble ytterligere isolert og stigmatisert gjennom det feilaktige stempelet “millionenkene”. Enkeltmenneskene blant de etterlatte har blitt nedprioritert og tilsidesatt gjennom taushet og segregering. Vi kan konstatere at de etterlattes møte med samfunnet bærer preg av svikt, unnvikelse, taushet og bitterhet. Myndighetene svek de etterlatte gjennom informasjonsmangel og nedprioriteringer. Lokalsamfunnet med tilhørende institusjoner grupperte de etterlatte og la kun til rette for en offentlig sorg. Familier, venner og naboer unngikk de etterlatte og forholdt seg tause om noe som de oppfattet som ubehagelig. I møtet med de etterlatte opplevde vi at flere var bitre på behandlingen de hadde mottatt.

Taushetskulturen som preget etterspillet av Kielland-ulykken har ført til at flere opplevde seg isolert og ensomme. Det er umulig å vite hvor mye som hadde vært annerledes om fedrene til de unge guttene i Cleator Moor enda levde. At flere av de etterlatte barna havnet i dårlige miljø og brukte erstatningen de fikk på alkohol og rus, er muligens tilfeldig, men likevel en sterk indikator på virkningen ulykken hadde på dem. Fare for langvarig komplisert sorg, tap

⁵⁵⁷ Riksrevisjonen 2021: 129

⁵⁵⁸ Riksrevisjonen 2021: 145

⁵⁵⁹ Dyregrov & Dyregrov 2019

av relasjoner og dårlig selvverd er alle ulike konsekvenser de etterlatte møtte i etterkant av ulykken. Med Dyregrov som teoretisk forankring har vi gjennomgått farene med å undertrykke sorgen, fremfor å bearbeide den gjennom samtaler. Våre funn viser at flere familier og individer opplevde disse konsekvensene. Vi har sett hvordan avgjørelser tatt på det høyeste samfunnsnivået har hatt negative konsekvenser for de britiske etterlatte. Nedenfraperspektivet har vist seg å være nødvendig for å kartlegge konsekvensene og legge nye fortellinger til historien om Kielland-ulykken.

Vår forskning viser at myndighetene så på de etterlatte som en gruppe, og ikke som enkeltmennesker. Manglende kartlegging medførte at den enkeltes behov aldri kom frem i lyset. De etterlatte, spesielt de utenlandske, ble en taus gruppe som følge av manglende informasjon og rådgivning. Denne informasjonsmangelen medførte at de britiske etterlatte ble avskåret fra å ytre seg og uttrykke sine behov for hjelp. I en slik situasjon var det vanskelig for den enkelte å være klar over egne rettigheter som enkeltmenneske. De etterlatte ble i tillegg utsatt for både sosialt og økonomisk press for at de skulle skrive under på ansvarsfraskrivelsen fra operatør og rederi. Ingen ga dem råd om hvordan man best håndterte ulike aktører som oljeselskaper og journalister. Ingen ga dem veiledning i å takle egen sorg eller om hvordan enkene kunne snakke med barna. Flere opplevde at deres sosiale krets ble snevret inn da venner og naboer ikke klarte å respondere på sorgen de så hos de etterlatte. Myndighetene har et ansvar for å sikre familiene en verdig levestandard og tilby helsehjelp ved behov, da spesielt når det kommer til mødre og barn. Vi finner Transparency International Norges definisjon av korrupsjon passende for de etterlattes oppfølging og behandling. Riksrevisjonen karakteriserer det som alvorlig at sosialdepartementet ikke sørget for oppfølging og behandling av de etterlatte i etterkant av ulykken.⁵⁶⁰ Vi mener at myndighetenes økonomiske interesser ikke bare var passivt mot de etterlatte, men også aktivt forhindret dem i å ivareta sine sosiale, økonomiske og politiske rettigheter.

Gjennom vår forskning har vi løftet frem de britiske stemmene som ikke fikk bidra i Riksrevisjonens undersøkelse. De som havnet mellom to ulike nasjoner, og som endte med å sende brev til britiske myndigheter i 2023 for å støtte Kielland-nettverkets arbeid, men ble fortalt at dette var en norsk ulykke og dermed ikke et britisk ansvarsområde.⁵⁶¹ Ved å intervju de ulike informantene har vi truffet enkeltindividene i de ulike gruppene.

⁵⁶⁰ Riksrevisjonen 2021: 145

⁵⁶¹ Vedlegg 5

Informantene fikk skape sitt eget narrativ ved å fokusere på det som var viktig for dem å formidle. Vi har vist hvordan det var viktig for Colin Lamb å snakke om minnene om faren. For Wayne Hunter og Audrey Milne var det oppveksten uten en far som var av betydning. De hadde alle ulike innganger og unike historier om hvordan Kielland-ulykken rammet dem, fortalt av enkeltmennesker som myndighetene aldri så.

8.0 Litteraturliste

Abrams, L. (2016). *Oral history theory* (Second edition). Routledge, Taylor & Francis Group.

Arkivverket. (2019, 28. august). *Granskingsrapporten etter Kielland-ulykken tilgjengelig på Digitalarkivet.*

<https://www.arkivverket.no/nyheter/granskingsrapporten-etter-kielland-ulykken-tilgjengelig-pa-nett>

Assmann, R. (2020, 5. april). *Lederkrise eller kriseledelse*. NHH.no

<https://www.nhh.no/nhh-bulletin/artikkelarkiv/2020/april/lederkrise-eller-kriseledelse/>

Bergheim, R. & Herdieckerhoff, E-M. (2021, 22. juli). 22. juli – vi skal aldri glemme. *Romerikets Blad.*

<https://www.rb.no/22-juli-vi-skal-aldri-glemme/o/5-43-1606523?fbclid=IwAR01LtH1CsXjGizJvSIYF0XzQZtKpbNjFtRINT3wkGEYTSsyG2INTVNV9A>

Borrevik, L. N. & Kongsnes, E. (2017). Døden er ingen privatsak. I T. F. Paulsen & M. Smith-Solbakken (Red.), «Alexander L. Kielland»-ulykken ringene i vannet (s. 181-185). Hertervig akademisk.

Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.). (2012). *Kvalitative metoder empiri og teoriutvikling*. Gyldendal akademisk.

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2019, 10. februar). *Generelle forskningsetiske retningslinjer*. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/generelle/>

Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli. (u.å). *Hjem*. <https://22juli.info/>

Dyregrov, A. & Dyregrov, K. (2019, 16. november). *Barn som mister foreldre*. Psykologisk.no. <https://psykologisk.no/sp/2016/06/e9/>

Dyregrov, A. (2015, 8. mai). *Når katastrofen rammer*. Psykologisk.no. <https://psykologisk.no/2015/05/nar-katastrofen-rammer/>

Dyregrov, A. (2018). *Katastrofe-psykologi* (3. utg.). Fagbokforlaget.

Dyregrov, A., Dyregrov, K. & Kristensen P. (2020, 13. august). *Hva vet vi om sorg og komplisert sorg?* Psykologisk.no.

<https://psykologisk.no/2014/09/hva-vet-vi-om-sorg-og-komplisert-sorg/?fbclid=IwAR018HKmGrp7zdlvS-N1W5SaxtatEEjvbwf4S2LpFPRlnTv03gO45UD3ShE>

Edgren, H., Nordberg, K. H. & Roos, M. (2021). *Masteroppgaven i samfunnsfag en håndbok for lærerstudenter*. Universitetsforlaget.

Eggen, B., & Gundersen, H. (Red.). (1980). *Nordsjøtragedien*. Pax.

- Enghaug, A., & Lønning, P. S. (1980). « 'Alexander L. Kielland' » katastrofe i Nordsjøen. Dreyer.
- Europarådet. (1999). *Strafferettslig konvensjon mot korrupsjon – ETS nr. 173*. (27-01-1999). Lovdata. <https://lovdata.no/traktat/1999-01-27-1>
- Fanebust, F. (2022). *Katastrofe og korrupsjon: det skjulte spillet etter Alexander L. Kielland-ulykken*. Res publica.
- Forente nasjoner. (1948). *Verdenserklæringen for Menneskerettigheter*. FN-Sambandet. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/fns-verdenserklaering-om-menneskerettigheter>
- Fransk sakkyndig rapport (1985, juni) *Plattformen Alexander L. Kielland. Ulykken 27. mars 1980*. Tribunal de Commerce de Paris. [Oversettelse fra fransk].
- Fredriksen-Sylte, A., Trulsen, O. N. & Natvik, S. (2022, 14. februar). Ble personer reddet opp av sjøen med heisekran? NRK. https://www.nrk.no/kultur/lykkeland_-_fakta-og-fiksjon-s02e07_e08-1.15746319
- Fredriksstad Blad. (1980, 28. mars). Stramt anker i støtteben årsaken? *Fredriksstad Blad*. s. 12
- Freud, A. (1974). *Jeg'et og forsvarsmekanismene* (Rev. utg). Gyldendal.
- Fugelsnes, E. (2015, 25.april). *22. juli-forskerne kan ha reddet liv*. Forskning.no <https://forskning.no/partner-de-nasjonale-forskningsetiske-komiteene/22-juli-forskerne-kan-ha-reddet-liv/498642>
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov (LOV-1814-05-17)*. Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1814-05-17-bm>
- Gundersen, D. (2023, 23. januar). Kompensasjon. *I Store norske leksikon*. <https://snl.no/kompensere>
- H.M. Kong Harald V. (2011, 21. august). Nasjonal minnemarkering: Kongens tale. Det norske kongehus. <https://www.kongehuset.no/tale.html?tid=93376>
- Hambro, E. (Produsent). (2019). Alexander Kielland. Oljeplattformen som veltet. [Audiopodkast- miniserie]. I *Hele historien*. NRK https://radio.nrk.no/podkast/hele_historien
- Hamilton, J. (2020). Monsters and posttraumatic stress: an experiential-processing model of monster imagery in psychological therapy, film and television. *Humanities and Social Sciences Communications*. 7(1), 142. <https://doi.org/10.1057/s41599-020-00628-2>

Harappa. (2021, 04. oktober). *Narrative analysis: Methods and Examples*. https://harappa.education/harappa-diaries/narrative-analysis-in-qualitative-research/#heading_4

Holte, A (2020, 12. juni). *Gjeld øker risikoen for psykiske helseplager – en usystematisk oversikt*. Psykologisk.no. <https://psykologisk.no/2020/06/gjeld-oker-risikoen-for-psykiske-helseplager-en-usystematisk-oversikt/>

Hovedredningsentralen Sør-Norge Stavanger. (1980). *Boligplattformen “Alexander L. Kielland’s havari i Nordsjøen den 27. mars 1980*. Hovedredningsentralen.

Hveem, E. B. (2016, 19. juli). Det norske oljeeventyret: 50 år med milliardinntekter, tapte liv og politisk krangel. *Stavanger Aftenblad*. <https://www.aftenbladet.no/aenergi/i/9qMEM/det-norske-oljeeventyret-50-aar-med-milliardinntekter-tapte-liv-og-politisk-krangel>

Innst. 577 S (2020–2021). *Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med Alexander L. Kielland-ulykken*. Kontroll- og konstitusjonskomiteen. https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/20-2021/inns-202021-577s/?all=true&fbclid=IwAR1RLgUh8K1mUZAjE99w4XVFh2AyawlC6yEqzAbEvsm8934sNRMu_P5pvro

Karlsen, P. J. (2020, 2. august). *Hva er hukommelse?* Psykologisk.no. <https://psykologisk.no/2020/08/hva-er-hukommelse/>

Kjørholt, I. H. (2019). «Når nasjonens likevekt rystes». En komparativ analyse av kanonlitteraturens rolle etter terrorangrep. *Edda*. 106(4), 294 - 307. <https://doi.org/10.18261/issn.1500-1989-2019-04-05>

Klinikk for krisepsykologi (u.å.). Atle Dyregrov. <https://krisepsykologi.no/om-oss/atle-dyregrov/>

Kongsnes, E. & Skretting, T. T. (2016, 29. oktober). *Kiellands dype hemmelighet*. *Stavanger Aftenblad, Magasin*.

Kongsnes, E. & Smith-Solbakken, M. (2016). Årsaksforklaringene og kampen om opinionen. I M. Smith-Solbakken (Red.), «*Alexander L. Kielland*»-ulykken: *Hendelsen, etterspillet, hemmelighetene* (s. 222-287). Hertervig Akademisk.

Kongsnes, E. & Tollaksen, T. G. (2020, 19. september). *Kielland-ulykken: Det hemmelige forliket viser at Norge tapte alt*. *Stavanger Aftenblad*. <https://www.aftenbladet.no/okonomi/i/BIJme0/kielland-ulykken-det-hemmelige-forliket-viser-at-norge-tapte-alt>

- Kongsnes, E. (2016a, 22. november). Kielland-fagfolk svært uenige om ulykkesårsaken. *Stavanger Aftenblad*.
<https://www.aftenbladet.no/aenergi/i/7vp7K/kielland-fagfolk-svaert-uenige-om-ulykkesaarsaken>
- Kongsnes, E. (2016b, 5. desember). Stort flertall for Kielland-gransking. *Stavanger Aftenblad*. <https://www.aftenbladet.no/aenergi/i/WMJAJ/stort-flertall-for-kielland-gransking>
- Kongsnes, E. (2016c, 19. november). Pappa spurte om en klem, jeg sa nei. Samme dag døde han. *Stavanger Aftenblad, Magasin*.
- Kongsnes, E., Eide, K., Sverdrup, I., Aass, H. P. & Myrset, O. (2012, 2. desember). Minnetavle over oljeofre. *Stavanger Aftenblad*.
https://www.aftenbladet.no/aenergi/i/0b4nB/minnetavle-over-oljeofre?fbclid=IwAR1IizLdz20T9K_wWZXICdZILdq6Bedj0l2dA1PEDwUYpId6AtYlQ2yyvQs
- Kvale & Brinkmann (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk.
- Leick, N. & Davidsen-Nielsen, M. (1994). I M. Brørup, L. Hauge & U. L. Thomsen (Red.), *Psykologiboken* (s. 279-289). Universitetsforlaget.
- Markhus, T. J. (1983, 18. februar). Kielland-enkene MOBBES. *VG*. s. 7
- Meld. St. 47 (1983–1984). *Om snuing av vraket av «Alexander L. Kielland»-plattformen*. Departementet for handel og skipsfart.
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1983-84&paid=3&wid=d&psid=DIVL820>
- Neegaard, M. (2015, 10. april). *Komplisert sorg*. Mental Helse.
<https://mentalhelse.no/aktuelt/psykobloggen/komplisert-sorg>
- Nilsen F. S. (2013, 22.juli). – Vi må ikke glemme 22. juli. *NRK*.
https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/_-vi-ma-ikke-glemme-22.-juli-1.11144293
- Nilsen, T. (Produsent). (2022a). *Katastrofen Kielland* [TV-serie]. TV2.[1]
<https://play.tv2.no/programmer/fakta/katastrofen-kielland>
- Nilsen, T. (Produsent). (2022b). Kampen om sannheten (episode 5) [Episode i Tv-serie]. I
- Nilsen, T. (Produsent). (2022c). Nytt håp (episode 6) [Episode i Tv-serie]. I Nilsen, T. (Produsent), *Katastrofen Kielland*. TV2.
<https://play.tv2.no/programmer/fakta/katastrofen-kielland/sesong-1/katastrofen-kielland-1-episode-6-1710037.html?play=true>
- Norsk Oljemuseum. (2022, 30. mars). *Samler dokumentasjon etter Kielland-ulykken*.
<https://www.norskolje.museum.no/samler-dokumentasjon-etter-kielland-ulykken/>

- NOU 1981: 11. (1981). «Alexander L. Kielland»-ulykken. Universitetsforlaget.
- NOU 1983: 53. (1983). "Alexander L. Kielland"-ulykken - tillegguttalelse. Universitetsforlaget.
- NOU 1991: 1A. (1991). "Scandinavian Star"-ulykken 7. april 1990 HOVEDRAPPORT. Justis- og politidepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/2d46c50e08c3476e93772b75e7908e59/nou199119910001000dddpdfs.pdf>
- NOU 1994: 20. (1994). *Personskadeerstatning*. Justisdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/a85b73c9fdf5434eb0d25f04f6985d94/no/pdfa/nou199419940020000dddpdfa.pdf>
- NOU 2014: 12. (2014). *Åpent og rettferdig – prioriteringer i helsetjenesten*. Helse- og omsorgsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/16a0834c9c3e43fab452ae1b6d8cd3f6/no/pdfs/nou201420140012000dddpdfs.pdf>
- NOU 2022: 9. (2022). *En åpen og opplyst offentlig samtale: Ytringsfrihetskommisjonens utredning*. Kultur- og likestillingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/753af2a75c21435795cd21bc86faeb2d/no/pdfs/nou202220220009000dddpdfs.pdf>
- NRK. (Institusjon). (1981). *Senke eller snu* [Debatt på TV]. NRK.
<https://tv.nrk.no/program/FREP45009881>
- Olsen, M. (2000, 27.mars). Tragedien som endret Norge. *Stavanger Aftenblad*, s. 13.
- Paulsen, T. F., & Smith-Solbakken, M. (Red.). (2017). «Alexander L. Kielland»-ulykken ringene i vannet. Hertervig akademisk.
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utgave). Universitetsforlaget.
- Pressens faglige utvalg. (1975). *Vær Varsom-plakaten*.
- Pressens faglige utvalg. (2020). *Vær Varsom-plakaten*.
<https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>
- Raundalen, M. & Schultz, J-H. (2018). Krisepedagogikk i ungdomsskolen. I M. B. Postholm, E. Munthe, P. Haug og R. J. Krumsvik (Red.), *Elevmangfold i skolen 5-10* (s. 227-249). Cappelen Damm Akademisk.
- Reme, K. (2021). *Kampen om Kielland* (1. utgave). Hertervig Forlag.

- Riksrevisjonen. (2021). *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med Alexander L. Kielland-ulykken*.
<https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2020-2021/myndighetenes-arbeid-med-alexander-l.-kielland-ulykken-hele-rapporten.pdf?fbclid=IwAR3Sr5GKnzRHO7KynIMppmHJ94KEMZmh87vS9c2tuFFkH-yKdJj8BEMtglw>
- Rogaland fylkeskommune. (2022, 6. september). *Hele Rogaland leser*.
<https://www.rogfk.no/vare-tjenester/kultur-idrett-og-friluftsliv/fylkesbiblioteket/hele-rogaland-leser/>
- Rogndal, J. (2017, 17. juli). *Etterlatte berømmer oppfølgingen etter 22. juli*. Psykologisk.no.
<https://psykologisk.no/2014/11/etterlatte-berommer-oppfolgingen-etter-22-juli/>
- Schackt, J. (2009). *Kulturteori: innføring i et flerfaglig felt*. Fagbokforlaget
- Schou, I. (2019, 29. mai). *Måler komplisert sorg*. Psykologisk.no.
<https://psykologisk.no/2019/05/maler-komplisert-sorg/>
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2015). *Motivasjon for læring: Teori og praksis*. Universitetsforlaget.
- Skretting, T. T. (2019). *Alexander Kielland-ulykken : tragedien, spillet og hemmelighetene som kunne ha veltet en oljenasjon*. Kagge forlag
- Smith-Solbakken, M. & Weihe, H.-J. W. (2019). Alexander L. Kielland-ulykken 1980. *Arbeiderhistorie*, 33(1), 189-213. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-5879-2019-01-11>
- Smith-Solbakken, M. & Weihe, H.-J. W. (2022). Førresfjorden og Kielland-ulykken i 1980: Sju familiefedre omkom, én kom tilbake. *Heimen*, 59(1), 67-83.
<https://doi.org/10.18261/heimen.59.1.4>
- Smith-Solbakken, M. (2016b). Polyfoni som historisk metode. I M. Smith-Solbakken (Red.), «Alexander L. Kielland»-ulykken: Hendelsen, etterspillet, hemmelighetene (s. 208-221). Hertervig Akademisk.
- Smith-Solbakken, M. (Red.). (2016a). «Alexander L. Kielland»-ulykken: Hendelsen, etterspillet, hemmelighetene. Hertervig forlag.
- Smith-Solbakken, M. (Red.). (2019a). *Minnebank Alexander L. Kielland-ulykken: Bd. 1. Vi som overlevde*. Stavanger University Library.
<https://ebooks.uis.no/index.php/USPS/catalog/book/13>
- Smith-Solbakken, M. (Red.). (2019b). *Minnebank Alexander L. Kielland-ulykken: Bd. 2. Vi som reddet, berget og etterforsket*. Stavanger University Library.
<https://ebooks.uis.no/index.php/USPS/catalog/book/8>

- Smith-Solbakken, M. (Red.). (2019c). *Minnebank Alexander L. Kielland-ulykken: Bd. 3. Vi som mistet*. Stavanger University Library.
<https://ebooks.uis.no/index.php/USPS/catalog/book/10>
- Smith-Solbakken, M. (Red.). (2019d). *Minnebank Alexander L. Kielland-ulykken: Bd. 4. Vi som arbeidet og vi som var arbeidsgivere*. Stavanger University Library.
- Smith-Solbakken, M. (Red.). (2019e). *Minnebank Alexander L. Kielland-ulykken: Bd. 5. Vi som bestemte, støttet og var tilstede*. Stavanger University Library.
<https://ebooks.uis.no/index.php/USPS/catalog/book/11>
- Smith-Solbakken, M. & Dahle, E. A. (2023, 11. januar). Alexander Kielland-ulykken. *I Store norske leksikon*. https://snl.no/Alexander_Kielland-ulykken
- Statistisk Sentralbyrå (1981). *Lønnsstatistikk 1980*.
https://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_b213.pdf
- Statistisk sentralbyrå (u.å.). *Arbeidsulykker. 10913: Arbeidsulykker med dødelig utfall, etter tilsynsmyndighet og næring (SN2007) 2000–2019*.
- Stavanger Aftenblad. (1980, 28. mars). Gass-flasker kan være årsaken. *Stavanger Aftenblad*.
- Stoltenberg, J. (2011, 25. juli). *Tale på Rådhusplassen i Oslo*. Regjeringen.no.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/smk/taler-og-artikler/2011/statsminister-jens-stoltenbergs-tale-pa-id651840/>
- Stortinget. (2023, 03. mars). *Hva er yringsfrihet?* Stortinget.no.
<https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/stortinget-undervisning/videregaende-skole/demokrati/hva-er-ytringsfrihet/>
- Strand, V. B. & Larsen, K. M. (2015). *Menneskerettigheter i et nøtteskall*. Gyldendal juridisk.
- Sundquist, J. (2021, 17. mars). *Vi tar valg basert på hva vi føler om et minne, ikke nødvendigvis hvor presist vi husker*. Psykologisk.no.
<https://psykologisk.no/2021/03/vi-tar-valg-basert-pa-hva-vi-foler-om-et-minne-ikke-nodvendigvis-hvor-presist-vi-husker/>
- Sundquist, J. (2022, 23. mai). *Dette skjer i hjernen når vi undertrykker vonde minner*. Psykologisk.no.
https://psykologisk.no/2022/05/dette-skjer-i-hjernen-nar-vi-undertrykker-vonde-minner/?lp_t_xn_id=165769
- Søbye, E. (2012). Hva er en arkivstudie? I A. Johansen (Red.), *Kunnskapens språk: skrivearbeid som forskningsmetode* (s. 131–144). Scandinavian Academic Press.
- Søndeland, G. (2022, 4. november). Flere partier presser regjeringen – Jonas Gahr Støre må svare om Alexander Kielland-ulykken. *Stavanger Aftenblad*.

https://www.aftenbladet.no/lokalt/i/4o7v2E/flere-partier-presser-regjeringen-jonas-gahr-stoere-maa-svare-om-alexander-kielland-ulykken?utm_source=facebook&utm_content=deleknapp&utm_campaign=topp&utm_medium=social%20media&fbclid=IwAR330vTuZsXs2ZR1eM MbFa20TM0E7K290h2QkG8drAnuM0ND6gGtaN9wVrg

Tagesen, D. & Friestad, J. (1983). «Kielland»: fra havari til sning. Dreyer bok.

Thorsen, D. E. & Lid, I. M. (2022, 16. desember). medborgerskap. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/medborgerskap>

Tollaksen, T. G. (2020). «Alexander L. Kielland»-ulykken, 27. mars 1980- Dykkernes fortellinger. *Arbeiderhistorie*. 34(24), 99-120.
<https://doi.org/10.18261/issn.2387-5879-2020-01-07>

Tollaksen, T. G. (2021, 31. oktober). Tragisk oljeulykke skal dokumenteres – staten gir 10 millioner. *E24*.
<https://e24.no/olje-og-energi/i/Bjwbd0/tragisk-oljeulykke-skal-dokumenteres-staten-gir-10-millioner>

Transparency International Norge. (u.å.). *Hva er korrupsjon*.
<https://www.transparency.no/hva-er-korrupsjon/>

Tungland, E. M. (2017). Tausheten leger ingen sår. I T. F. Paulsen & M. Smith-Solbakken (Red.), «Alexander L. Kielland»-ulykken ringene i vannet (s. 188–191). Hertervig akademisk.

Tungland, E. M., Smith-Solbakken, M., & Kongsnes, E. (2020). *Kielland: Based on the stories of those who were there*. Kielland- nettverket.

Universitetet i Stavanger (2022, 10. mars). *Nettskjema*.
<https://www.uis.no/nb/undervisning-og-oppgaveskriving/nettskjema>

Vettenranta, S. (2008). Ofrenes smerte, seernes ubehag – etiske utfordringer i katastrofenyheter. *Etikk i praksis - Nordic Journal of Applied Ethics*, 2(1), 87–104.
<https://doi.org/10.5324/eip.v2i1.1691>

Vedlegg 1: Søknad til Sikt

[Meldeskjema](#) / [De glemte stemmene - historiene til etterlatte og overlevdede etter Alexa...](#) / Eksport

Meldeskjema

Referansenummer

199263

Hvilke personopplysninger skal du behandle?

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Lyddopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person
- Helseopplysninger

Beskriv hvilke bakgrunnsopplysninger du skal behandle

Intervjuer om hvordan Alexander Kielland - ulykken har påvirket deres liv.

Prosjektinformasjon

Prosjekttittel

De glemte stemmene - historiene til etterlatte og overlevdede etter Alexander Kielland - ulykken.

Prosjektbeskrivelse

Dette er en masteroppgave med problemstilling: Hvem var de britiske berarte etter Alexander L. Kielland-ulykken og hvordan ble de møtt av samfunnet etter katastrofen?

Dersom personopplysningene skal behandles til andre formål enn behandlingen for dette prosjektet, beskriv hvilke

Masteroppgaven vil være en del av et større prosjekt i regi av Norsk Oljemuseum. Det er også aktuelt å dele intervjuene med et allerede eksisterende prosjekt i regi av Universitet i Stavanger - Minnebanken Alexander Kielland ulykken.

Begrunn hvorfor det er nødvendig å behandle personopplysningene

Vi ønsker å innhente informasjon fra personer med en relasjon fra Alexander Kielland- ulykken for å kunne se hvilken betydning denne ulykken har hatt på deres liv og hvordan vi kan bruke deres erfaringer i videre pedagogisk forskning.

Ekstern finansiering

- Andre

Annen finansieringskilde

Universitet i Stavanger

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Simen D. Idsøe / Ingebjørg Haughom, Simen.idsøe@gmail.com, tlf. 45477691

Behandlingsansvar

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora / Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Marie Smith-Solbakken, Marie.smith-solbakken@uis.no, tlf. +4751831414

Skal behandlingsansvaret deles med andre institusjoner (felles behandlingsansvarlige)?

Utvalg 1

Beskriv utvalget

Overlevende og etterlatte etter Alexander Kielland-ulykken.

Beskriv hvordan rekruttering eller trekking av utvalget skjer

Kontakt har vært opprettet fra sommer 2022 gjennom mail og telefon med enkelt personer.

Alder

18 - 100

Personopplysninger for utvalg 1

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Lydopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person
- Helseopplysninger

Hvordan samler du inn data fra utvalg 1?

Personlig intervju

Vedlegg

[Intervjuguide.pdf](#)

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Grunnlag for å behandle særlige kategorier av personopplysninger

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Redegjør for valget av behandlingsgrunnlag

Gruppeintervju

Vedlegg

[Intervjuguide.pdf](#)

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Grunnlag for å behandle særlige kategorier av personopplysninger

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Redegjør for valget av behandlingsgrunnlag

Informasjon for utvalg 1

Informerer du utvalget om behandlingen av personopplysningene?

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Informasjonsskriv

[Declaration of consent \(1\).pdf](#)

Tredjepersoner

Skal du behandle personopplysninger om tredjepersoner?

Ja

Beskriv tredjepersoner

Omkomne fra Alexander Kielland - ulykken.

Typer personopplysninger om tredjepersoner

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person

Hvilke utvalg avgir personopplysninger om tredjepersoner?

- Utvalg 1: Overlevende og etterlatte etter Alexander Kielland- ulykken.

Samtykker tredjepersoner til behandlingen av personopplysningene?

Nei

Mottar tredjepersoner informasjon om behandlingen av personopplysningene?

Nei

Begrunn hvorfor tredjepersoner ikke mottar informasjon

Omkommen

Dokumentasjon

Hvordan dokumenteres samtykkene?

- Manuelt (papir)
- Elektronisk (e-post, e-skjema, digital signatur)
- Muntlig

Beskriv

Vi har laget et samtykkeskjema som gir deltakere dynamisk samtykke.

Hvordan kan samtykket trekkes tilbake?

Ved henvendelse via mail til en av studentene.

Hvordan kan de registrerte få innsyn, rettet eller slettet personopplysninger om seg selv?

De vi få muligheten godkjenne eller trekke intervjuet før det publiseres.

Totalt antall registrerte i prosjektet

1-99

Tillatelser

Skal du innhente følgende godkjenninger eller tillatelser for prosjektet?

Ikke utfyllt

Behandling

Hvor behandles personopplysningene?

- Maskinvare tilhørende behandlingsansvarlig institusjon
- Mobile enheter tilhørende behandlingsansvarlig institusjon

Hvem behandler/har tilgang til personopplysningene?

- Prosjektansvarlig
- Student (studentprosjekt)

Tilgjengeliggjøres personopplysningene utenfor EU/EØS til en tredjestat eller internasjonal organisasjon?

Nei

Sikkerhet

Oppbevares personopplysningene atskilt fra øvrige data (koblingsnøkkel)?

Nei

Begrunn hvorfor personopplysningene oppbevares sammen med de øvrige opplysningene

Personopplysninger som navn og historie er relevant for formålet med oppgaven og vil bli publisert som en del av oppgaven. Deltakere kan velge og anonymisere navn og opplysninger.

Hvilke tekniske og fysiske tiltak sikrer personopplysningene?

- Adgangsbegrensning

Varighet

Prosjektperiode

01.08.2022 - 30.09.2023

Hva skjer med dataene ved prosjektslutt?

Data med personopplysninger oppbevares midlertidig til: 06.10.2023

Hva er formålet med den videre oppbevaringen av dataene?

Forskningsformål

Vil de registrerte kunne identifiseres (direkte eller indirekte) i oppgave/avhandling/øvrige publikasjoner fra prosjektet?

Ja

Begrunn

Intervjuer kan legges inn i minnebanken om Alexander Kielland- ulykken. Som er et dynamisk prosjekt, med dynamisk samtykke i regi av universitetet i Stavanger.

Tilleggsopplysninger

Vedlegg 2: Godkjennelse fra Sikt

[Meldeskjema](#) / [De glemte stemmene - historiene til etterlatte og overlevdede etter AL-](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
199263

Vurderingstype
Standard

Dato
02.09.2022

Prosjekttittel

De glemte stemmene - historiene til etterlatte og overlevdede etter Alexander Kielland - ulykken.

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora / Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk

Prosjektansvarlig

Marie Smith-Solbakken

Student

Simen D. Idsæe / Ingebjerg Haughom

Prosjektperiode

01.08.2022 - 30.09.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige
Særlige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)
Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 06.10.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger, og særlige kategorier av personopplysninger om helseopplysninger frem til 06.10.2023.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

Behandlingen av særlige kategorier av personopplysninger er basert på uttrykkelig samtykke fra den registrerte, jf.

Vedlegg 3: Taushetserklæring fra Riksarkivet

2023/1799

TAUSHETSERKLÆRING

Jeg har av Riksarkivaren fått innsyn, med hjemmel i forvaltningsloven § 13 d, i følgende arkivenheter:

- Statsarkivet i Stavanger, A-100361 Stavanger politikammer, Gabb Justissaker/straffesaker, L0362 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen "Alexander L. Kiellands" forlis i Nordsjøen
- *samme arkiv, samme serie*, L0363 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0364 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0365 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0366 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0367 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0368 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0369 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0370 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0371 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0372 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0373 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0374 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- *samme arkiv, samme serie*, L0375 Justissaker, 1823/1980 Boreriggen (...)
- Statsarkivet i Stavanger, A-100455 Stavanger byrett, Fbh A-saksmapper, L0039b A IV sak nr 147/1980
- *samme arkiv, samme serie*, L0039c A IV sak nr 147/1980
- *samme arkiv, samme serie*, L0039d A IV sak nr 147/1980
- *samme arkiv, samme serie*, L0039e A IV sak nr 147/1980
- *samme arkiv, samme serie*, L0039f A IV sak nr 147/1980
- *samme arkiv, samme serie*, L0039g A IV sak nr 147/1980
- *samme arkiv, samme serie*, L0039h A IV sak nr 147/1980

til bruk i forbindelse med forskningsprosjektet «Dokumentasjonsprosjekt Alexander Kielland-ulykken»

Med hjemmel i forvaltningsloven § 13 d annet ledd har Riksarkivaren satt følgende vilkår for min bruk av taushetsbelagt materiale slik det er spesifisert i Riksarkivarens vedtak av 09.02.2023, ref. 2023/1799:

- Taushetsplikten er satt for å beskytte personer mot at opplysninger om deres personlige forhold blir kjent. Materialet skal derfor ikke brukes på måter som gjør at personer beskyttet av taushetsplikten kan identifiseres og eller knyttes til taushetsbelagte opplysninger som fremkommer i materialet.
- Det er **ikke** tillatt å ta kontakt med de personene som de taushetsbelagte opplysningene gjelder.
- Kopier og avskrifter av det taushetsbelagte materialet skal oppbevares på betryggende måte og slik at uvedkommende ikke får tilgang.
- Kopier skal tilintetgjøres ved det ovennevnte prosjekts avslutning. Kravet om tilintetgjøring gjelder samtlige kopier, avskrifter og dokumentfiler og lignende der taushetsbelagte opplysninger forekommer. I denne forbindelse sendes det et signert brev til Arkivverket som bekrefter at det aktuelle materiale er tilintetgjort i tråd med vilkåret. Brevet markeres med journalnummeret som gjelder for den aktuelle saken.

Jeg er kjent med innholdet i bestemmelsen om forskeres taushetsplikt i forvaltningslovens § 13 e.

Jeg vet at brudd på taushetsplikten etter forvaltningsloven § 13 e eller med vilkårene som er fastsatt av Riksarkivaren med hjemmel i forvaltningsloven § 13 d kan medføre straff etter straffeloven av 2005 § 209.

Forvaltningsloven § 13 d lyder:

«Når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser, kan departementet bestemme at et forvaltningsorgan kan eller skal gi opplysninger til bruk for forskning, og at dette skal skje uten hinder av organets taushetsplikt etter § 13.

Til vedtak som nevnt i første ledd kan det knyttes vilkår. Disse kan bl.a. gi bestemmelser om hvem som skal ha ansvar for opplysningene og hvem som skal ha adgang til dem, om oppbevaring og tilbakelevering av utlånt materiale, om tilintetgjøring av avskrifter, om hvorvidt forskerne skal ha adgang til å henvende seg til eller innhente nærmere opplysninger om dem det er gitt opplysninger om, og om bruken av opplysningene for øvrig.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om vedtak etter denne paragraf.»

Forvaltningsloven § 13 e lyder:

«Enhver som utfører tjeneste eller arbeid i forbindelse med en forskningsoppgave som et forvaltningsorgan har støttet, godkjent eller gitt opplysninger undergitt taushetsplikt til, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til:

- 1. opplysninger undergitt taushetsplikt som forskeren får fra et forvaltningsorgan,*
- 2. opplysninger som i forbindelse med forskningsarbeidet er mottatt fra private under taushetsløfte, og*
- 3. opplysninger som gjelder personer som står i et avhengighetsforhold til den instans (skole, sykehus, anstalt, bedrift, offentlig myndighet m.m.) som har formidlet deres kontakt med forskeren.*

Opplysningene kan bare brukes slik det er nødvendig for forskningsarbeidet og i samsvar med de vilkår som måtte være fastsatt etter § 13 d annet ledd. Skal resultater av forskningsarbeidet publiseres eller brukes på annen måte, gjelder § 13 a 1 og 2 tilsvarende.

Brudd på taushetsplikten eller på vilkår etter § 13 d annet ledd, straffes etter straffelovens § 209. Departementet eller vedkommende forvaltningsorgan skal gjøre forskeren og hans medarbeidere kjent med taushetsplikten og straffebestemmelsen, jfr. også § 13 c første ledd.»

Straffeloven § 209 lyder:

«Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som røper opplysning som han har taushetsplikt om i henhold til lovbestemmelse eller forskrift, eller utnytter en slik opplysning med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning.

Første ledd gjelder tilsvarende ved brudd på taushetsplikt som følger av gyldig instruks for tjeneste eller arbeid for statlig eller kommunalt organ.

For den som arbeider eller utfører tjeneste for et statlig eller kommunalt organ, rammer første og annet ledd også brudd på taushetsplikt etter at tjenesten eller arbeidet er avsluttet. Grovt uaktsom overtredelse straffes på samme måte.

Medvirkning er ikke straffbar.»

Sted og dato Stavanger 16.2.2023

Navn INGEBJØRG HAUGHOM

Underskrift Ingebjørg Haughom

Sted og dato 16.02.23

Navn SIMEN IDSØE

Underskrift Simen D. Idsøe

Vedlegg 4: Kartlegging av overlevende

Tidspunkt	Sted	Personer
18.30	Midlertidig kinosal / Store kinosal	Ca. 60 pers - 17 overlevde (NOU) Bjørn Hermann Olsen Dag Jarle Jensen Finn Kolstø Gerry Atle Stigen Gunnar Øvrebø John Aird Terence Lister John Arild Nilssen Olav Skotheim Ole Hestvik Reimond John Beecher Svein Hermann Vik Trygve Børsheim Ronald Jackson Tony Sylvester William Edward Brooking William Graham
	Lille kinosal	Ca. 25 pers - 14 overlevde (NOU) Adolf Sundt Alf Gunnar Taraldlien Alf Magne Søderlund Bengt Hammer Ellef Andreas Friis Wahlstrøn Håkon Jarl Hansen Harald Hansen Helge Eneberg

	<p>Jan Otto Jahnsen Oddbjørn Lerbrekk Johan Kristoffer Abrahamsen Kåre Magne Kvåle Leif Wiig Abrahamsen Torstein Sæd (Omkom) Trond Erik Pettersen</p>
Messen	<p>Ca. 48 pers - 14 overlever (NOU) Bjørn Einar Hansen Carl Viktor Gretchel Esko Juhanni Karki Gunnar Guttormsen Harry Løvø Geir Vestre Jarle Andreassen Jaroslav Pinos Jose Ferreira De Souza Kåre Ingolf Eide Malvin Hauge Oddvar Engelsgjerd Sigve Klungland Theis Salvesen</p>
Byssa	<p>Ca. 10 pers. - 4 overlever (NOU) Alf Gunnar Vintland Carl Georg Andersen Castor G. Gonzalez Thorleif Emil Endresen</p>
Midlertidig boligmodul	<p>Gunvald Falk Helge Georg Knutsen Kjell Johan Kulleseid Bengt Berheim</p>

	<p>Otto Grinde Johan Kristoffer Abrahamsen (L.220). Kåre Arvid Svendsbøe Åge Lund Anders Helliksen (L.308) Jan Vestre Jan Bringsvor (Omkom) Ola Gaustad (L. 309 el. 307) Svein Inge Jensen Svein Vegard Vermundsen Tor Inge Alber Olsen Karl Kristian Eriksen Lars O. Andreassen Leif Jørgen Mykland Bjørn Berntsen (L.405) Finn Bakke Thorsen (L.417) Per Mangseth Rolf Olaussen</p>
Faste lugarer	<p>Gunnar Fagermo (L.12) Francisco Martinez Santos Paul Reimund Witter Pual Trygve Røysland Svein Ragnvald Ofte Thor Olsen Ronald Fredrik Deane</p>
Mud-rommet - (Babord side av den midlertidige kinosalen)	<p>Eivind Falkum (Omkom) Edmund Arne Mongstad Oscar Olsen</p>
Vaske-rommet	<p>Frank Einar Fredriksen</p>
Kontrollrommet	<p>Eivind Egeli Magne Kåre Sildelid</p>

		Leif Reve (Omkom)
	Radorommet	Harry Vike
	Lagerrom på laveste dekk i akterenden	Reidar Selvig
	Eget Kontor	Peter Head
	Tavlerommet	Jan Henrik Johansen
	Sykepleierens lugar	Thomas Henry Greenwood

Person	Fluktrute	Vannet
Adolf Sundt	Hoppet ut et vindu som var vendt mot livbåt 1 og 2 fra kinosalen. Kom bort til livbåt 2, men denne manglet personell så gikk videre til livbåt 1.	Livbåt 1.
Åge Lund	Ut vinduet og arbeidet seg opp mot plattformens høyeste punkt.	Falt fra det høyeste punktet.
Alf Gunnar Taraldlien	Ut utgangsdør, videre på dekk fra gangen og oppsøkte plattformens høyeste punkt	Gikk rundt med plattformen.
Alf Magne Søderlund	Ut av kinosalen, til messen og videre ut til dekket. Valgte å gå mot Edda plattformen.	Ble tatt av en bølge.
Anders Helliksen	Flyktet ut et vindu fra lugaren ut til dekk og oppsøkte plattformens høyeste punkt.	Valgte å hoppe i vannet.
Alf Gunnar Vintland.	Fra Byssa kom han seg ut i gangen ned en trapp til dekket hvor livbåt 1 befant seg.	Livbåt 1
Bengt Berheim	Klatret ut vinduet til dekk og gikk mot plattformens høyeste punkt.	Gikk inn og ut av livbåt 3. Stupte ned i vannet.
Bengt Hammer..	Ut på dekk gjennom messen, bort til livbåt 1.	Livbåt 1

Bjørn Berntsen	Ut på dekk og beveget seg mot livbåt 5.	Kom seg ikke opp i livbåten da den var på vei ned. Valgte å hoppe.
Bjørn Einar Hansen	Ut på dekk og fortsetter mot det høyeste punktet. Går ut på leggen og hopper i vannet.	Pick-up båt, gummiplåte fra Edda
Frank Pedersen	Ikke avgitt politiavhør. Observert på plattformens høyeste punkt.	
Bjørn Hermann Olsen	Ut av kinosalen, opp en trapp og ut på dekk. Gikk mot det høyeste punktet på b-søylen.	Hoppet i sjøen.
Carl Georg Andersen.	Ut på dekk fra byssa og tok seg fremover på A-søylen. Gikk inn i livbåt 1.	Livbåt 1
Carl Viktor Gretchel	Ut utgangsdøren fra messen og til korridoren. Klatret oppover på dekk ved hjelp av en slange mot radiatorrommet.	Etterhvert som plattformen krenket mer klarte han ikke å holde seg lenger og datt i sjøen.
Dag Jarle Jensen	Ut døren, gjennom vaskeriet og opp en trapp og ut på dekk. Klatret mellom boligmodulene og boretårnet oppover mot plattformens høyeste punkt. Observert en livbåt og klatret nedover leggen.	Falt i vannet når plattformen veltet.
Edmund Arne Mongstad	Ble truffet av rør og besvimte. Våknet og klarer å hale seg ut utgangsdøren. Videre bort til hoveddekk og kom seg bort til livbåt 5.	Livbåt 5.
Eivind Egeli	Gikk oppover gangen og klarte å åpne en dør og kom seg ut på dekk ved B-leggen. Fikk på redningsvest før han falt ut i vannet ved livbåt 5.	Dratt inn i Livbåt 5
Ellef Andreas Friis Wahlstrøn	Fikk opp en skyvedør og kom seg ut, hoppet ned til dekket hvor livbåt 1 og 2 befant seg.	Livbåt 1

Finn Bakke Thorsen	Ut i gangen mot boredekket. Tar seg mot det høyeste punktet og prøver å løsne flåter på veien. Snur og går nedover for å prøve å svømme over til Edda. Tar tak i basketen, men klarer ikke å henge på.	Falt i vannet.
Finn Kolstø	Klatret gjennom et hull i kinosalen. Kom seg ut på dekk og bort til B-søylen. Klatret nedover da han så basket ble senket fra Edda.	Hoppet i vannet.
Frank Einar Fredriksen	Løp fra vaskerommet til lugaren og hentet livbeltet.	Livbåt 1
Geir Vestre	Ut akter til livbåtdekket.	Livbåt 1
Gerry Atle Stigen	Ut døren ved lerretet, gjennom trimrommet og ut gjennom en lasteluke. Tar seg så videre til livbåt 3. Er med å løsne denne, men kommer seg ut, når den begynner å slå mot riggen.	Hopper i sjøen
Gunnar Fagermo.	Fra lugaren, gjennom gangen og ut på livbåtdekket.	Livbåt 1
Gunnar Guttormsen.	Prøver å klatre opp til døren, men sklir ned. Kommer seg ut gjennom nødutgangen til livbåtdekket.	Livbåt 1
Gunnar Øvrebø	Fra kinosal til livbåt dekk i B-søylen	Detter i sjøen når riggen går rundt
Gunvald Falk	Kom seg opp til høyeste punkt på B-søylen.	Detter i sjøen når riggen går rundt
Harald Hansen.	Ut gjennom døren bak lerretet, gjennom gangen og klatrer ned på dekk. Går så i livbåt 1	Livbåt 1

Harry Løvø	Korridor, gjennom riggen og forbi kontrollrommet. Mot det høyeste punktet.	Bli med plattformen rundt.
Harry Vike	Sendte ut "Mayday-Mayday, Kielland velter." Ut via helidekk. Gikk inn i livbåt 5 og drev radio-kommunikasjon med Edda. Gikk ut av livbåten, pga. slag mot siden.	Detter i sjøen når riggen går rundt
Helge Eneberg	Ut i gangen og mot det høyeste punktet. Tar seg ut på leggen ved å holde seg i ankerwiren	Detter i sjøen når riggen går rundt
Helge Georg Knutsen	Gikk opp mot B-Søylen. Begynte å klatre ned på søylen, men ombestemte seg.	Hoppet i vannet da wiren røyk.
Håkon Jarl Hansen	Ut gjennom messa, forbi kontrollrommet og opp til det høyeste punktet.	Detter i sjøen når riggen går rundt
Jan Henrik Johansen	Opp mellom boligkvarteret og brannvegg, skled ned til livbåt 3	Ut av livbåt 3. Flåte fra Edda.
Jan Otto Jahnsen	Ut i gangen, gjennom radiatorrommet og ut på helidekk. Til livbåt 4	Detter i sjøen når riggen går rundt
Jan Vestre	Ut gjennom vinduet og følger en leder ned og kommer seg til livbåt 5.	Livbåt 5
Jarle Andreassen.	Ut i gangen til livbåt 1	Livbåt 1
Johan Kristoffer Abrahamsen	Ut kinosal til hoveddekket, videre til livbåt 5	Livbåt 5
Johannes Mundheim	Ut gjennom vinduet og hopper ned på dekk. Setter seg i livbåt 3.	Hopper ut når livbåt 3 blir knust
John Arild Nilssen	Ut i gangen, så heller plattformen. Ut på dekk og til livbåt 3.	Hopper ut når livbåt 3 blir knust
Karl Kristian Eriksen	Ut og opp mot det høyeste punktet.	Når riggen går rundt

Kjell Johan Kulleseid	klattret ut gjennom vinduet, ned tre etasjer og kom til hoveddekket. Fortsetter til det høyeste punktet. Hopper i livbåt 5 når ankerwiren løsner.	Livbåt 5
Kåre Ingolf Eide	Ut nødutgangen til livbåtene 1 og 2. Mot B- søylen (forbi livbåt 5 og 7). Ut på b-søylen til enden.	Hopper rett før wiren ryker
Kåre Magne Kvåle	Ut i gangen, har et par samtaler med <i>Egeli</i> og <i>Osland</i> , videre til livbåt 5.	Livbåt 5
Kåre Arvid Svendsbøe	Ut i gangen, gjennom en nød-dør og ut på dekk. Han var førstemann frem til livbåt 5.	Når riggen går rundt
Lars O. Andreassen	Ut døren, over skapet, gjennom gangen og ned til hoveddekket. Mot det høyeste punktet og setter seg i livbåt 5.	Livbåt 5
Leif Jørgen Mykland	Gjennom gangen, ut til nød trappene, og ned til livbåt 4 (masse folk her). Over taket og ned veggen på andre siden. Mot b-leggen.	Hopper i sjøen før riggen velter.
Leif Wiig Abrahamsen	Ut messen, gjennom en korridor, gjennom radiorommet og ut på helidekk. Til livbåt 5	Livbåt 5
Magne Kåre Sildelid	Tar seg til det høyeste punktet sammen med Egeli. Setter seg i livbåt 5	Livbåt 5
Malvin Hauge	Kom seg ut på helidekk og oppover B-søylen. Var en av få som turte å gå i livbåt 7	Livbåt 7 - svømmer ut av denne
Oddbjørn Osland.	Gjennom gangen til livbåt 1	Livbåt 1

Oddbjørn Lerbrekk	Ut i gangen, ned til underdekket og videre til livbåtdekk 1 og 2. Tar seg mot det høyeste punktet og ut på pongtongen.	Blir med plattformen rundt
Oddvar Engelsgjerd.	Ut av messen, og hoppet ned til livbåtdekket med nr. 1 og 2	Livbåt 1
Ola Gaustal	Fikk med seg livdrakt. gikk ut nødutgang. klatret oppover plattformen for å komme til livbåt. Går ombord i en livbåt som blir knust.	Hopper i vannet når båten slår mot plattformen.
Olav Skotheim	Ut døren, opp en trapp og ut den ordinære utgangen til dekk. Tok seg til sin lugar i 1. etg og tar på seg kjeledress og livbelte. Tar seg til livbåt 3 og pickup båten, men den er borte.	Hopper i sjøen før plattformen velter
Ole Hestvik	Ut i gangen. Fant en takluke ut til plattformdekket (6-7 går ut denne, men det kommer vann inn så de lukker den). Fortsetter gjennom korridoren og prøver å hjelpe en som ligger fastklemt under en kabeltrommel. Er her til vannet begynner å nærme seg. Står ved rekka.	Blir tatt av en bølge før plattformen velter.
Oscar Olsen	Gjennom en luke og ut på dekk. Tar seg så til livbåt 3	Hopper ut av livbåt 3
Otto Grinde	Prøvde først å nå høyest punkt, ombestemte seg og beveget seg ned for å nå en livbåt	I vannet når plattformen går rundt
Paul Trygve Røysland.	Ut akter på babord side. Går til livbåt 1	Livbåt 1

Per Mangseth	Ut gangen til trappen ned fra containerne. Klatrer på utsiden av trappen (denne er full av folk) og hopper ned til hoveddekket. Går over hele riggen til det høyeste punktet. Går ombord i livbåt 5.	Livbåt 5
Svein Ragnvald Ofte	Ut gangen og videre mot styrbord side. Tar med seg flere mennesker og går inn i riggen gjennom kontrollromsgangen og ut på babord side til livbåt 5. Setter seg inn i denne.	Livbåt 5
Reidar Selvig.	Tar seg gjennom en gang og ut på dekk. Hopper i livbåt 1	Livbåt 1
Reimond John Beecher	Ut døren, men blir sittende fast. Vaskerommet. Prøver døren der de andre gikk ut, denne er sperret. Ut gjennom en lasteluke. Akkurat kommet seg på dekk i det plattformen sank.	Når plattformen går rundt
Rolf Olaussen	Gjennom vinduet til en trappeavsats. Venter med å gå ned til dekk før alle løse gjenstander er borte.	Blir tatt av sjøen når han kommer ned på dekk.
Sigve Klungland.	Ut nødutgangen til livbåtdekket.	Livbåt 1
Svein Hermann Vik	Ut døren bak lerretet. Inn i kinosalen igjen. Ut i gangen mot vaskeriet, så videre til dekk. Kommer seg til livbåt 7.	Livbåt 7- svømmer ut av denne
Svein Inge Jensen	Slengt ut i gangen, for så å gå mot nødutgangen. Tar seg til livbåt 7.	Livbåt 7- svømmer ut av denne

Svein Vegard Vermundsen	Ut på dekk gjennom nødutgangen. Søkte mot plattformens høyeste punkt.	Livbåt 5
Theis Salvesen.	Gikk gjennom kinosalen, ut døren bak lerretet. Kom seg til livbåt 1.	Livbåt 1
Thor Olsen	Gangen til livbåt 1	Livbåt 1
Thorleif Emil Andresen	Gjennom gang til livbåt 1	Livbåt 1
Tor Inge Alber Olsen.	Ut i gangen, til en dør. Klatrer på utsiden av rekkverket.	Tatt av en bølge
Trond Erik Pettersen.	Knuser et vindu med filmapparatet og hopper ut her. Klatrer bort til livbåt 1.	Livbåt 1
Trygve Børsheim	Ved lugarene. Knuste vinduene og hentet livbelter.	Når riggen går rundt
Jaroslav Pinos	Mot dekk.	Livbåt 1
Castor G. Gonzalez	Gjennom gangen til livbåtene	Livbåt 1
Francisco Martinez Santos	Gjennom gangen til livbåtene	Livbåt 1
Jose Ferreira De Souza	Gjennom gangen til livbåtene	Livbåt 1
Esko Juhanni Karki	Gikk opp til radiatorrommet og gjennom til livbåt dekk.	Livbåt 5
John Aird	Ut i korridor, gjennom vaskeriet og opp trappen til hoveddekk.	Ble kastet i vannet når hoveddekk gikk under.
Paul Reimund Witter	Ut i korridoren og videre til dekk. Tar seg til livbåt 1.	Livbåt 1.
Peter Head	Ut en dør, gjennom en gang og til helidekket. Opp mot det høyeste punktet.	Livbåt 5.

Ronald Fredrik Deane	Sprang ut en korridor og videre til livbåtdekk.	Livbåt 1.
Ronald Jackson	Kom seg raskt ut døren videre til korridoren. Kom seg ut på livbåtdekk.	Falt i vannet da plattformen startet å krenge.
Terence Lister	Ut i korridoren, forbi vaskerommet og opp trappene. Var sammen med <i>John Aird</i> .	Falt i vannet.
Thomas Henry Greenwood	Ut i gangen, traff alle som kom fra messen. Kom seg til det høyeste punktet på riggen. Lirer livbåt 7 ned på vannet. Observerer livbåt 4 bli knust og livbåt 6 som er delt i 2.	Sank sammen med plattformen. Tatt inn i livbåt 5.
Tony Sylvester	Ut gjennom gangen, forbi vaskeriet og opp på dekk. På det høyeste punktet. Mot boligkvarteret.	Hopper i vannet.
William Edward Brooking	Bak lerretet, ut en korridor og videre ut en luke på babord side. Gikk videre mot b-leggen og prøvde å komme seg ned til vannoverflaten.	Falt i Vannet sammen med <i>Eggen</i> da de prøvde å utløse en flåte.
Arne Jørgen Eggen (Omkom)	Observerte sammen med Brooking som prøver å få ut en flåte.	Falt i vannet sammen med Brooking.
William Graham	Kom seg ut på dekk fra den store kinosalen. Prøvde derfra å komme seg videre opp mot helidekket, men fikk ikke dette til.	En bølge slo han i sjøen.

Livbåt / Flåte / vannet:	Antall personer:	Tidspunkt plukket opp:	Reddet av:
Livbåt 1	26	De første ble tatt opp 01.30 de siste 05.00	To forskjellige norske helikoptre. Viking 50 Sea King og Viking 51 Sea King.

Livbåt 5	14 stk. i båten når riggen går rundt. Drar inn 19 personer fra vannet. Totalt 33 stk.	19.30 blir livbåten funnet av Nordmand Skipper som tar opp 12 personer. De resterende 21 personene blir plukket opp av 2 forskjellige helikoptre. De første ble hentet opp rundt 02.00 siste mann ca. 04.00.	12 av Nordmann Skipper. De resterende 17 ble hentet av Viking 50 Sea King. De 4 ble hentet ut av Helikopter Service S61.
Redningsflåter	16	9 stykker ble hentet opp 21.55. Sannsynlig at denne flåten ble kastet ut fra Edda. 5 personer ble funnet av en forsyningsbåt. 4 ble reddet. Denne flåten ble sannsynligvis kastet ut fra Edda. 2 personer ble hentet opp av en forsyningsbåt rundt 20.00 1 Person ble hentet opp av forsyningsbåt, 19.15.	Reddet av Engelsk Sea King. De fire kom seg opp i forsyningskip rundt 20.00, Safe Truck. Plukket opp av Normand Skipper. Den siste personen er ukjent og kan være telt feil. Begge forsyningsbåtene var fra Alexander L. Kielland.
Fra Sjøen	10	7 ble hentet opp før Alexander L. Kielland veltet rundt. 2 personer. Ukjent tidspunkt. 1 person. Ukjent tidspunkt	Basket fra Edda. Normand Engineer. Tender Power.
Livbåtvrak	2	Ukjent tidspunkt	Normand Engineer.

Vrakgods	2	Ukjent tidspunkt	Tender Power
	1	21.15	Viking Girl

Vedlegg 5: Vær Varsom plakat revidert 1975

Tilsendt på mail 2. mars 2023 fra Norsk Presseforbund.

Vær Varsom

Vedtatt av Norsk Presseforbund

(første gang i 1936, senere revidert i 1956 og 1966. Siste gang revidert 12. november 1975.)

1. En fri presse ivaretar viktige oppgaver i vårt samfunn ved formidling av informasjon, debatt og samfunnskritikk.
Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnslivet og avdekke kritikkverdige forhold. Den kan ikke gi etter for press fra noen som søker å hindre fri informasjonsformidling, fri adgang til kildene og åpen debatt. Samtidig har pressen et ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk i rimelig utstrekning.
Det er en oppgave for pressen å beskytte enkeltmennesker mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, organisasjoner, private foretak og andre.
Den enkelte avis og de enkelte medarbeidere må kunne opptre fritt og uavhengig og verne om sin integritet. En journalist kan ikke pålegges å skrive eller gjøre noe som strider mot egen overbevisning.
2. Trykkefriheten og ytringsfriheten legger et ansvar på journalisten og avisen:
 - Vær kritisk i valg av kilder og kontroller så langt det er mulig at opplysninger som gis er korrekte.
 - Gjør det klart for leseren hva som er faktiske opplysninger og kommentarer.
 - Misbruk ikke andres tillit. Det bør fremgå at de opplysninger og uttalelser som gis kan bli offentliggjort.
 - Vis værlig hensyn overfor personer som ikke kan være klar over virkningene av sine uttalelser. Misbruk ikke andres følelser, uvitenhet eller sviktende dømmekraft.
 - Vis respekt for menneskers privatliv, rase, nasjonalitet eller livssyn. Fremhev ikke personlige avvik når dette er saken uvedkommende.
 - Sørg for at titlene ikke går lenger enn det er dekning for i stoffet.
 - Oppretthold et klart skille mellom annonser og redaksjonell tekst, og gi aldri tilsagn om redaksjonell omtale som motytelser for annonser.
 - Vær på vakt mot forsøk på å oppnå fordeler i forhold til avisen, og utnytt ikke stillingen som journalist til å oppnå private fordeler.
3. Vern om avisens kilder! Oppgi ikke navn på hjemmelsmann for opplysninger eller forfattere som opptrer under pseudonym, hvis ikke vedkommende selv samtykker. Først når det foreligger et pålegg fra en domstol om å oppgi kilde eller navn på forfatter, er det

avisens og den enkelte medarbeiders plikt å vurdere om kilden eller forfatteren skal gjøres kjent.

4. Innrøm og beklag feilen hvis uriktige opplysninger er kommet på trykk. Gi snarest mulig plass for tilsvær og dementier, forutsatt at innlegget er av rimelig omfang, holder seg til saken og har en anstendig form. Utstyr ikke innlegg med redaksjonell, polemisk replikk.
5. For bruk av bilder gjelder de samme aktsomhetskrav som for det skrevne ord. Unngå bearbeidelse som ender et bildes karakter og skaper et feilaktig inntrykk. Vær varsom med bruk av bilder i en annen sammenheng enn den opprinnelige.
6. Legg særlig vekt på saklighet og omtanke i rettsreportasjen, så vel i sivilsaker som i straffesaker. Skyldspørsmålet for en mistenkt, anmeldt, siktet eller tiltalt er først avgjort når endelig dom foreligger. Gjør det derfor alltid klart at det som kommer fram i anmeldelser, siktelser, tiltalebeslutninger, stevninger og lignende ikke kan tas som kjensgjerninger før det er prøvet av retten.
Unngå bruk av navn og bilder i retts- og kriminalreportasjen hvis ikke sterke allmenne hensyn taler for det. Vær varsom med å trekke fram eldre og sonete forgåelser.
Glem ikke at den som utsettes for en forbrytelse forsvarsløst kan få sitt privatliv utlevert for offentligheten. Utsett ikke offeret, de implisertes pårørende og andre i deres miljø for slike overgrep.
7. Selvmord og selvmordsforsøk skal som hovedregel ikke omtales.

Husk: *Det trykte ord gir både makt og ansvar. Misbruk det ikke!*

Vedlegg 6: Brev fra britiske myndigheter

Leo Docherty MP
Minister for Europe
King Charles Street
London
SW1A 2AH

Tel: 0207 008 5000

Email:
fcdo.correspondence@fcdo.gov.uk

Chris Clarkson MP
House of Commons
London
SW1A 0AA

www.gov.uk/fcdo

Our ref: MC2022/29575

Your ref: CC16952

19 December 2022

Dear Chris,

Thank you for your correspondence of 15 November on behalf of your constituent, Louise Oxley Parnell of [redacted] GA, about the Alexander Kielland Oil Rig Disaster in 1980. I am replying as the Minister for Europe.

I was very sorry to read that Ms Oxley Parnell lost her uncle, Alan Beggs, in the disaster. My sympathies are with Ms Oxley Parnell and all families affected by this tragic incident.

As you are aware, the Alexander Kielland oil rig was Norwegian and located in Norwegian waters, and therefore a matter for Norway. However, the British Embassy in Oslo has spoken with Norwegian authorities on this issue. Their advice is to contact the Norwegian Safety Investigation Authority (*Statens havarikommisjon*) regarding any new official inquiry and review of the Norwegian authorities handling of the 1981 inquiry.

Whilst we cannot intervene in the justice system of another country, I fully appreciate Ms Oxley Parnell and affected families' strength of feeling and determination to understand what happened to their loved ones.

Yours ever,

Leo Docherty MP
Minister for Europe

Dear Ms Oxley

Thank you for your email about the sinking of the Alexander Kielland oil rig in 1980 on which your uncle Alan Beggs tragically lost his life.

Chris has asked me pass on his deepest sympathies to you and all Alan's family.

As the accident happened in Norwegian waters and the rig was not owned by a UK company, there is no direct action a UK government can take.

Chris has asked me to find out if your Uncle was a resident of Heywood and Middleton and if so, he would be happy to write to the Norwegian government department who have been dealing with the case.

Kind Regards,

**Lucy Stott | Office Manager for
Chris Clarkson MP**

Member of Parliament for Heywood
& Middleton

Website: www.chrisclarkson.org.uk

Constituency Office Telephone:

01706 538262

Vedlegg 7: Prosessnotat for samskriving

Konseptet til denne masteroppgaven ble utarbeidet av begge studentene. Tema for forskningsprosjektet var valgt lenge før vi startet arbeidet, da begge hadde en interesse for å utforske Kielland-ulykken nærmere. Gjennom hele prosessen har prosjektet endret seg i karakter gjennom dialog og diskusjon. Vi mener at et godt og nært samarbeid har styrket sluttproduktet.

Innsamling av data er gjort gjennom intervjuer gjennomført i England og ulike arkivstudier. Begge studentene har alltid vært tilstede og bidratt til innhenting av data. Transkribering av intervjuer ble fordelt likt, for så å bli gjennomlest av den andre parten slik at begge hadde en felles forståelse av og kjennskap til datamaterialet.

Gjennom hele prosessen har vi hatt faste dager og tidspunkt som har blitt brukt for å arbeide med oppgaven. Disse har vi fulgt nesten slavisk. Dette har medført at begge to alltid har vært til stede og oppgaven har blitt utarbeidet i et fellesskap. Vi har ikke delt oppgaven i ulike deler og skrevet hver for oss, men i stedet samarbeidet i hvert avsnitt. Begge har dermed tatt like stor del i oppgaven.

Analysen og fortolkningen har blitt diskutert og godkjent av begge parter, og vi er fornøyde med hverandres bidrag til oppgaven. Selv om utformingen har endret seg flere ganger etter samtale med veileder, har det alltid vært viktig å få godkjenning av begge parter før vi gjorde endringer. Begge parter har levert en substansiell del av tekstmaterialet og føler et eierskap til forskningsprosjektet.

Vi var godt kjent med hverandre før samskrivingprosessen og var trygge på utfallet. Med gode samtaler, hardt arbeid og motivasjon har vi fullført et masterprosjekt vi begge er stolte av. Begge parter godkjenner dette dokumentet for publisering.